

PALOTAI BORIS

JULIKA

Elegáns szoba...

Anyám szép rondírással írta egy cédulára:

ELEGÁNSAN BÚTOROZOTT SZOBA KIADÓ

Alig vártam, hogy megszáradjon a tinta a papiroson, rohantam a kapuhoz és rajzszöggel odaerősítettem. Gyuri szakértő szemmel nézegette.

– Nem kellett volna keményebb papírra írni? – aggodalmaskodott. – Szívesen odaadnám a tavalyi atlaszom fedelét.

De Anya nem fogadta el ezt az áldozatot. Összehúzott szemmel állt a szoba közepén, mintha gondolkozna. Aztán hirtelen bement a másik szobába, sarkig kitárta az ablakot s hozzálátott a takarításhoz.

– Segíthetek? – kérdeztem. És máris felnyaláboltam a díványpárnákat, hogy alaposan kiporoljam őket.

– Csak vigyázz, – mondta Anyám – össze ne tépj valamit!

A törülgetésnél is nagyon kellett vigyázni. Vékony ecsettel piszkálgattam ki a port a szekrény faragott rózsái közül.

– Nehogy letörjön egy levélke – szólt le Anyám a magasból, mert a létra tetején állott és nedves ronggyal fényesítette a csillár zizegő gyöngyeit.

– Inkább a nyelvére vigyázzon – kuncogta Gyuri. – Mindjárt elveszti a nyelvit. Ni most is kint sétifikál!

Valóban, ha dolgoztam valamit, elfelejtkezve kidugtam a nyelvemet.

Titokban megcsíptem Gyurit, mindig haragudtam rá, ha igaza volt.

Estére ragyogott a szoba.

– Nem kár ezt kiadni? – kérdeztem sóhajtva.

– Mit csináljunk? Meg aztán... nincs olyan nagy szükségünk rá. Apu egész héten úton van. Mi meg elférünk a hálóban is...

Persze, mióta Apu porszívógépekkel utazgat, nem járnak hozzánk vendégek. Azelőtt gyakran lekerült a vászonhuzat a szalonbútorról és Anyám rózsaszínűre cifrázta a vaját és papírvékonyaságú kenyereket szelt, amin rózsaszínű sonka virított, piros cékla, ezüstös szardínia... Most vastagra vágják nálunk a kenyeret, s ahogy egyre vastagszik, úgy fogy a többi étel...

– Most már jöhet a szobaúr – mondta Anyám, elégedetten szemlélve a szobát, amely olyan friss szagú volt, olyan tiszta, mint egy vasárnap reggel. Gyurinak is nagyon tetszett, de azért most is akadékoskodott.

– Azt a porcellán órát én nem hagynám bent.

– Ügy se jár.

– De olyan szép! Inkább a mi szobánkat díszítse, jó lesz a lakónak a konyhai ébresztő óra.

– Nem, azt nem lehet... Rendes árat akarok kapni a szobáért...

– Az arany íróasztalt is idetted? A nagymama íróasztalát? – Izgatottan nézett rám, hogy szóljak hát én is közbe, ne hagyjam az arany íróasztalt!

– Ti nem tudtok rajta úgyse dolgozni, ide meg kell valami asztalféle – mondta Anyám és máris hessegetett kifelé.

Este Gyuri az ágyam végébe kuporodott.

– Mit gondolsz, mennyit kapunk a szobáért?

– Sokat – mondtam határozottan.

– Vehetek belőle egy hatos futballt?

– Még hetest is! Hol kapni még egy ilyen szép szobát?

Gyuri megvakarta a fejét.

– Azért nem kellett volna a porcellán órát bent hagyni. Egy kutya is van rápingálva, s épp a hasában van a szerkezet. – Felhúzta a térdét, amely reszelős volt, mint a smirglipapíros s majdnem olyan fekete.

– Kéne nekem egy új cipő. Ennek már olyan lyukas a talpa, hogy ha rálépek egy pénzdarabra, megérzem fej-e vagy írás.

Sikkantva nevettem, szájamba gyömöszölve a paplanvégét, hogy fel ne költsem Anyát.

– Nekem meg olyan agyonmosott a kötőm, hogy szitának is lehetne használni. Legközelebb azon fogunk túrót passzírozni.

Gyuri majd megpukkadt.

– A nappali ingeimet meg úgy kinőttem, hogy már csak állkendőnek használok őket – folytattam fulladt hangon, mert a nevetés összefogta a torkomat. Még álmunkban is fel-felcincogtunk a bennünk rekedt jókedvtől.

Az iskolában nagyon évvégi hangulat volt már: zümmögve ismételtünk és közbe kilestünk az udvarra, ahol a pedellusné tyúkjai totyogtak s egy szomorúfüz ingatta zöld kontyát, mintha rosszallná, hogy a tyúkocskák nem nézik át hazánk hegy- és vízrajzi térképét. Copfos kislány ült egy farakáson, harangozott a lábával és dúdolt

hozzá. Úgy látszik fejfájás ürügye alatt kérezkodott ki, mert néha a

homlokáéhoz kapott, mintha igazolni akarná magát a tyúkok előtt is...

– Jössz óra után színdarabot írni? – súgta a szomszédóm, mert együtt írtuk a darabot az évváró ünnepélyre.

– Nem lehet, jönnek hozzánk a szobát nézni – súgtam vissza.

– Milyen szobát?

– Hát a szépet. Amiben aranyíróasztal van.

Szomszédóm tisztelettel nézett rám. Azt hiszem, irigyelt is egy kicsit.

– Balázsnak aranyíróasztala van – súgta tovább s a lányok kiflire görbült szemöldökkel vették tudomásul.

Gyuri a kapuban várt.

– Még nem volt senki – hadarta izgatottan.

Másnap se jöttek. Harmadnap se. Pedig Gyuri becsempészte a szobába a bronzérmét, amit egy úszóversenyen nyert. – Hadd lássák, kihez jönnek lakni – mondta büszkén. S hogy még mindig nem jöttek, piros vízfestékkel körülfestette a cédulát, ami a kapun függött s az elegáns szót hullámvonallal aláhúzta. Én bevittem Józsi bácsi nagyított fényképét s az ágy fölé akasztottam. Józsi bácsi ugyanis tartalékos huszárcapitány volt s így képe nagyon emelte a szoba tekintélyét. Anyám, mintha ki akarná egészíteni a pompát, egy tiszta frottírtörülkőzt is tett a mosdóra.

Végre negyednap megérkezett az első fecske. (Fecskének ugyan nem lehetett mondani, inkább egy strucchoz volt hasonlatos.) Ujja alatt hosszan rikoltott a csengő. Anyám tésztás ujjakkal rohant ajtót nyitni. Idősebb hölgy volt, szigorú termettel, mint egy felkiáltójel. Ahogy belépett, csendet parancsolt s mi kérdőjelekké zsugorodva vártuk rendelkezését.

– Hol a kiadó szoba? – harsogta.

Anyám lekaparta ujjairól a tésztát s bevezette a »hölgyet.« Az körül se nézett. – Ez az – mondta Anyám csendesén s megigazgatta az asztalon a terítőt, bár semmi igazítanivaló nem volt rajta.

– Mibe kerül?

– Harminc pengőbe – mondta még csendesebben Anyám.

Ügy emlékeztem, 35 pengőt beszélünk meg, amikor Józsi bácsi képe felkerült a falra, nem tudom, mért mondott most kevesebbet Anyu.

– Drága! Méregdrága!

A felkiáltójel megnyúlt, olyan volt, mintha a Gyuri füzetébe akarna belerepülni »Tisztábban írj!« felírással.

– Van villanykapcsoló?

Gyuri érdeklődve furakodott előre. – Én csinálom! – kiáltotta.

A hölgy ráemelte szűrős szeméit.

– Ügy látom, a gyerekek haszontalanok. Pedig én nem tűröm a lármát. Nem tűröm.

– Villanykapcsoló nincs – mondtam illedelmesen. – De van egy porcellán óránk.

– Meg egy Mickey-egerünk, aminek le lehet csavarni a fejét – tette hozzá Gyuri. A bronzérmét szerénységből nem említette. A hölgy idegesen pislogott.

– Villanykapcsoló – mondta ellentmondást nem tűrő hangon. – Hogy teát főzhessek magamnak. S kimossam a... zsebkendőimet.

– Nincsen villanykapcsolónk – ismételte Anyám, a hölgy pedig dühösen felhorkant:

– Harminc pengő! Hogy lehet harminc pengőt elkérni? Még ha nagyobb lenne a szoba! Hány kvadrát ez a lyuk?

– Nem tudom – rebegettük kórusban.

– Nna! – botjával a földre csapott. – Valóságos egérluk. Az én szőnyegeimnek hely kell:

Nem mertünk egymásra nézni, mereven vizsgálgtuk a cipőnk orrát. Ő pedig névjegyet húzott ki feneketlen mélységű táskájából s Anyám kezébe nyomta. – Vavrekné vagyok, Vavrek Béláné, honvédszázados özvegye. Most perzsaszőnyeget javítok. Itt a címem. Ha kirojtosodik a szőnyeg, tessék csak hozzám fordulni. Én

úgy megcsinálom, hogy szebb lesz, mint újkorában. A nyugdíjból nem tudom iskoláztatni az unokáimat. Muszáj valamit kezdeni.

A hangja recsegett, ropogott, mintha eltört volna benne valami. Seprőszemöldökei alól villámokat szórt a szeme. – Hogy fogok ilyen lyukban dolgozni? Én termékhez voltam szokva! Még ha huszonöt pengőért adná.

Anyám bólintott. – Harminc pengőn alul nem lehet – mondta sajnálkozva és intett Gyurinak, hogy menjen a dolgára.

Nem értettem, mért nem mondja meg Anyu is, hogy az ő férje mérnök, gyönyörű emeletes házakat épített azelőtt, csak most jár porszívógépekkel városról-városra. De Anyának esze ágában se volt szólni erről, figyelmesen hallgatta Vavreknét, aki makacsul ismételte, hogy a szobánk egy lyuk, valóságos egérlyuk.

Amikor elment, visszavette a névjegyét, mert csak ez az egy volt neki s ákom-bákom betűkkel írta a nevét egy újságszélre. Úgy vonult ki, mintha egy ezredet kommandírozna, döngő léptekkel, peckesen.

Mintha Anyám melléből pici sóhaj szakadt volna ki, akkora csak, mint mikor egy madárka megrezzenti a bokrot –

Később egy úr jött a szobát nézni, aki a »lyukat« túl nagynak találta, azt mondta, barátságtalan a szoba és sohasem tudna ilyen nagy helyiségben dolgozni. Bolondok az emberek? Ugyanaz a szoba az egyiknek kicsi, a másiknak nagy? Gyuri a homlokára bökött, jelezve, hogy ott belül van valami elromolva. Rögtön gyűlést tartottunk az udvar végében.

– Azt mondta, hogy lyuk a szobánk – szóltam méltatlankodva.

Gyuri fejjel lefelé csüngött a porolón. – Úgy megreparálom a hölgyet, hogy szebb lesz, mint újkorában.

Haj jaj, akkor még nem tudtuk, hogy mi vár ránk!

Egy sajtfejtő úriembert sodort hozzánk a sors, akinek szavai úgy belém ragadtak, mint bogáncskóró a hajba s akárhogy húzom, tépem, csak nem jön ki, sőt már a hajtövem is fáj a hiábavaló

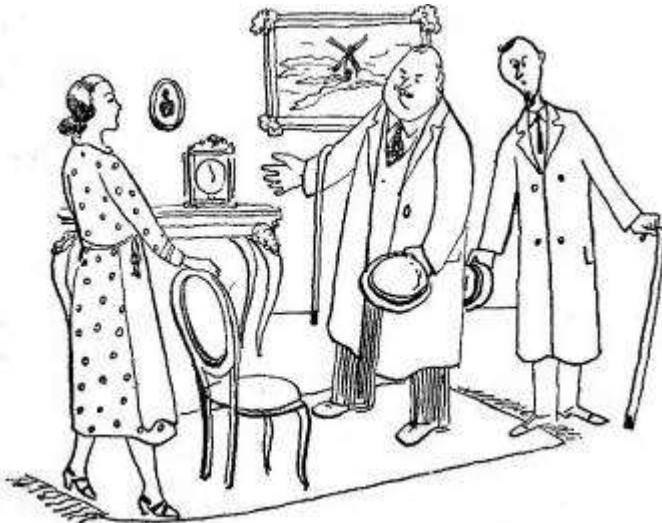
ráncigálástól... De hadd mondok el szép sorjában... Ketten jöttek, a sajtfejú és a barátja, akinek viszont retekfeje volt. (Jól összeillettek, az biztos: csak tányérra kellett volna tenni őket s beadni vacsorára.)

A sajtfejú »nagysádnak« szólította Anyát és úgy vizsgálgatta a szobát, mintha orvos lenne. Még a pápaszemét is homlokára tolta, hogy jobban lásson. Gondterhelt arccal állt az arany íróasztal előtt, meg is kopogtatta. Azt hittem, priznicet rendel neki és mindjárt hőmérőt dug a fiókja alá.

– Ezt a lomot tessék kidobni innen – fordult Anyámhoz. – Csak elállja a helyet.

Anyám elpirult, s nekem is elszorult a lélegzetem. A nagymama íróasztala lom neki? A gyönyörű karcsúlábú. asztalka?

– Kérem ez egy antik íróasztal – mondtam. – Erre nem hagyok semmit sem mondani.

– Menj ki fiam – intett Anya, de mozdulni se bírtam a felháborodástól.

– S aranyból van! – hancegett Gyuri.

– Még fából se, fiatalember – nevetett a retekfejű és nyugodtan kapargatni kezdte az asztallapot. – Közönséges gipsz!

Az aranymáz alól kiporzott a gipsz, s a retekfejű diadalmasan bökött oda.

– Hisz mindegy, – mondta – ha különben megfelelné.

A sajtfejű tovább vizsgálta a bútorokat. Szinte hallottam, hogy az ágy engedelmesen sóhajtoz: egy hosszút, egy rövidet, egy hosszút, egy rövidet...

– Hát ez nem nekünk való – jelentette ki végre. – Ez a szoba minden, csak nem elegáns.

A retekfejű helyeselt. – Csupa szedett-vedett, ócska bútor. Nézd ezeket a roskatag székeket. Ha ráül az ember, menten összecsuclik.

– Az semmi, – tódította a sajtfejű – de mit szólna ehhez a csillárhoz? Ezzel a sok fityfiritttel rajta?

– Nagyon tiszta szoba – mondta félénken Anyám.

– Az megint más kérdés. De nem elegáns!

Gyuri szeme sírósfényes lett. – Aranyasztal... porcelánóra... Józsi bácsi... – dadogta összefüggéstelenül.

A sajtfejű heherészni kezdett. – Hogy jövök én ahhoz, hogy idegen nagybácsik fényképe alatt horkoljak?! S ez a sok használhatatlan bazári holmi! – Megfricskázta a porcelánórát. – Jegyezze meg, Nagysád, az az elegáns, ami egyszerű, s ami valami célt szolgál. Ezek a girbe-görbe asztallábak, faragott szőlőfürtök, gyöngyök és rojtok csak porfogók, s elveszik az ember elől a világosságot.

Még akkor is ott álltunk a szoba közepén, mikor becsukódott mögöttük az ajtó... Úgy éreztem valami jóvátehetetlen dolog történt...

A díszszobánkat csúfolta ki, azt, amelyikbe úgy hordtuk a kincseinket, mint szorgalmas méhecske a virágmézet. És a szörnyű felfedezés, hogy az arany íróasztal gipszből van...

– Minden arany alatt gipsz van? – kérdezte Gyurka és nagyot szipákkolt.

– Dehogy, te csacsi – mondta Anya, de a hangja nem volt olyan csengő, mint máskor.

– Csak a miénk alatt? – szipákkolt egyre hangosabban.

– Hát semmi sem olyan szép, mint amilyenek mi látjuk? – gondoltam szorongva, de nem mertem hangosan kimondani. S Anya vajon tudta azelőtt is, hogy a szobánk nem elegáns, csak olyan szedett-vedett ócska holmi? S mért leckéztette ez a sajtfejű Anyát, az én Anyámat, aki a legokosabb a világon, aki mindent megmagyaráz, aki mindenre tud feleletet. Anya, mintha kitalálta volna gondolataimat, odalépett hozzám, kezével felemelte az államot s könnytől hunyorgó szemembe nézett.

– Ne légy szomorú, Julika... A bácsinak igaza van. A valóban szép mindig egyszerű. De nekünk nincs pénzünk egyszerű dolgokat vásárolni. Nekünk meg kell elégedni az öreg bútorokkal, amik valamikor bizonyára szépek és divatosak voltak és szeretni kell azokat... és igenis... szépnek látni őket most is. Érted?

– I-gen... – mondtam sírástól elvékonyult hangon.

– Csak nem fogsz bögcisélni? Ó, te nagylány. Mindennel úgy van az ember, hogy amit szeret, az értékes neki. Egy idegennek nem jelent semmit, de ő hozzáótt, hozzátartozik, hát szereti. Sokszor nem is látja a hibáit, annyira szereti.

– És ha látja a hibáit? – trombitálta Gyuri a zsebkendőjébe.

– Ha látja a hibáit... akkor is szereti.

Könnycsepp szemtelenkedett ki a szemem sarkába és végigszánkózott az orrom hegyén, bele Anyu kezébe. Anyu tréfásan megrázta a kezét, mintha levegőbe repítené a könnyeimet. S ahogy orrom előtt hadonászott, észrevettem, hogy a keze nem olyan hófehér, ahogy hittem eddig, kidolgozott, érdes a keze s a hüvelykujja fehér ronggyal van bebugyolálva. Petrezselyemszag árad az ujjaiból, s a tenyerén mély karcolás van.

Ügyetlenül kaptam utána s arcomhoz szorítottam. – Hát ilyen az én Anyám keze?

Így még sokkal jobban szeretem, gondoltam megindulva s apró csókokkal borítottam el.

Utazás a mosdó körül

Egy német kisasszony lakik a szobában. Úgy tipegett be hozzánk, mint egy óriási hajasbaba, amit éppen most húztak fel. Olyan régi hajasbabára gondolok, ma már a kirakatban nem is látni ilyeneket, csak nagynéniknél öreg hintaszékekben. Ott ülnek merev lábakkal és por lepi be loknis hajukat. A kisasszonynak is babafrizurája van, frufruval, loknival és égszínkék babaszeme.

Nagyon sajnálta, hogy mi már tudunk németül, búsan ingatta a fejét. Azt hitte, labkér fejében taníthat minket. Mert hiszen ma legritkább esetben fizetnek készpénzzel valamiért... Van egy ismerőse, aki tarhonyával fizet, mert tarhonyát gyúr vendéglők részére... Addig lakik egy helyen, míg a család meg nem utálja a tarhonyát... Van egy fogtechnikusnő barátnője, aki a fogait javítja a háziasszonyának, ezért csak rosszfogú háziasszonyokat keres. Ha a

háziasszony fogai épek, meg se tekinti a kiadó szobát. Fräulein Mici meg fodrásznő, annak igazán jól megy! Leberetválja, leondolálja, lemanikűrözi a labkért s hónap végén még néki jár 2–3 pengő, ő német órákkal szeretett volna fizetni, de ha a gyerekek tudnak már németül! Ilyen az ő szerencséje...

Alig hogy a kisasszony beköltözött, megjelent Vavrekné, – Kiveszem a szobát! – kiáltotta már messziről. – Sikerült leszállítanom egy ebédlőperzsát. Éjjel-nappal dolgoztam rajta. Ki is

fizették! – harsogta izgatottan. S mielőtt szóhoz jutottunk volna, savanyúcukrot kotorászott ki a zsebéből s Gyuri markába nyomta.

– A szoba ki van adva – mondta Anyám. Vavrekné csak lihegett. Olyan volt, mint egy eldugult trombita, amiből egy hangot sem lehet kieroszakolni, akárhogy fújuk is. Percekig némán állt...

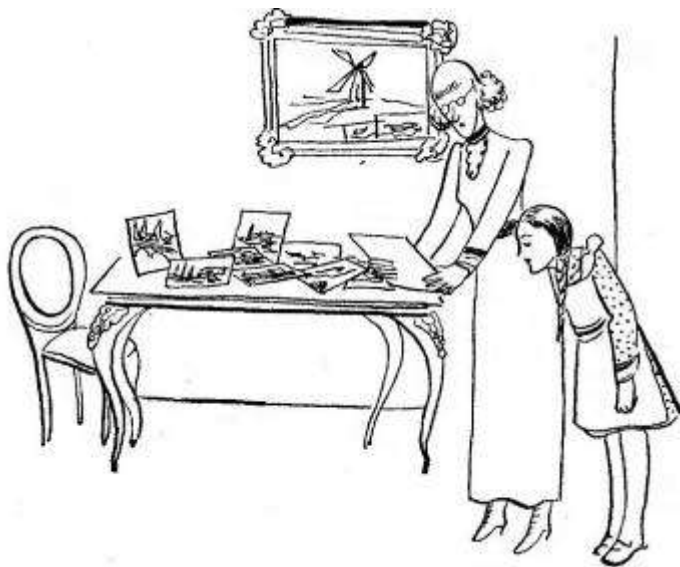
– Ha tudtuk volna, hogy mégis megfelel, szívesen várunk néhány napig. Azt hittem túl kicsi.

A néni gondosan megnézte kopott bőrtáskáját, mintha most látná először. S a trombita hirtelen megszólalt, rekedten, kurtán:

– Nem volt pénzem. Szégyelltem szólni. Én mégis csak özvegy Vavrekné vagyok, honvédszázados neje...

És elviharzott, botjával nagyot koppintva a folyosó kőkockáira.

A kisasszony sok érdekeset tud mesélni. Nem engedi, hogy Tantinak szólítsam, csak Fräulein Sophienak... Legjobban szeretném Hajasbaba néninek hívni, de hát nem merem. Rengeteg képeslevelezőlapja van, gyűjti őket és esténként kirakja velük a szobáját. A kályha melletti sarok Kairó, az ablakpárkány Párizs, a

mosdó körül csoportosítja Velencét, úgy látszik, a lavór jelképezi a lagunákat és a kis pléh szappantartó a gondola. Az arany íróasztalra szórja ki a fürdőhelyeket, pálmakertek és szökőkutak hevernek a tintapacnis bársonyon, London pedig, a ködös London a veder melletti kisszékre kerül... Fräulein Sophie nemcsak nézi a tájakat, de gondolatban bebarangolja őket, elandalog az Arno partján, a Szent Márk téren galambokat etet s panaszkodik, hogy a ködös Albion nem tesz jót a légcsőhurutjának és el van ragadtatva a párizsi bisztróktól! Nekem bevallotta, hogy még soha életében nem volt kávéházban, még egy rendes hidat se látott, de ha vesz egy képeslapot, úgy elképzei magának az egészet, mintha tényleg ott járna.

Néha sajnálom őt, néha nevetnem kell rajta.

– És csak képről tudja, hogy milyen ott? – kérdeztem tőle.

Babaszeme felcsillan. – Én Baedekert is vásárolok, már van négy darab. Izgalmasabb, mint egy regény. Esténként elutazom, és csak reggel jövök vissza, der, die, das-t tanítani. Van egy futballista öcsém, aki a csapatjával bejárta egész Európát. Minden városban volt és én úgy vártam haza, hogy éjszakákon keresztül be nem hunytam a szememet.

Gyuri a futballista öcs hallatára besuvakodik az ajtón és mohón kérdi:

– Mit mesélt a futballista?

– Hisz ez az – sóhajtotta Fräulein Sophie.

– Mikor kértem, hogy meséljen valamit, mondjon el mindent, csak nézett rám, mint egy kisborjú és kijelentette, hogy ő nem tud semmit, nem látott semmit, csak futballpályát meg állomást... Képzeljék el, ott volt és csak rúgta azt a futballt, mint egy bolond, semmi mással nem törődött, csak hogy gólt lőjön.

– Hát az elég fontos – mondja szakértően Gyuri és rákönyököl az Északi-tengerre.

Fräulein Sophie szerencsére nem veszi észre. Tovább beszél, szemrehányó, fájdalmas hangon. – Wienről csak annyit tudott az öcsém, hogy ott kikaptak, Berlinben esett az eső és csúszós volt a pálya, Koppenhágában a kapus kitörte a karját, Prágában minden gólt kornerből lőttek, Triesztben összeverték a bírót, Salzburgban pedig fölényesen győztek. Ennyit látott mindössze. – Karjait kitarja a kisasszony, majd a combjára ejti, szőke loknija méltatlankodva remeg. Nem tud belenyugodni, hogy valakinek megadatott, hogy világot lásson, és mégse látja meg. – Tudja gyermekem, – mondja halkán, mint egy titkot – én meséltem el Rudinak milyen Párizs. Én, aki csak levelezőlapból ismerem. Én adtam neki szállodacímeket, én írtam fel, hol étkezzen, hová járjon, mit nézzen meg, én árultam el neki, hogy ha állva issza meg a feketekávéját, csak felébe kerül, mint ha leül és odaviszik neki.

Szeretném megkérdezni: a dobostorta is felébe kerül, ha állva eszik, de úgy érzem a kisasszonyt most nem szabad ilyesmikkel zavarni.

– Fräulein Sophie még nem utazott soha?

Nem felelt mindjárt, megigazította a kölni dómot s Abbázia látképét arrébb tolta, nehogy Gyuri bevajazza a délszaki növényeket.

– Húsz évvel azelőtt jöttem el Grácból és akkor is éjszaka volt. Csak sötétséget láttam. Egy tanyára utaztam két lánykához, azokat neveltem sok-sok esztendeig s nem láttam egyebet, mint parasztviskókat, meg szántóföldeket. No, és most itt vagyok. Néha felülök a villamosra és kimegyek a zöldbe. De az sokba kerül és nem is érdemes. Itt, a szobában jobban lehet utazgatni. – Elmosolyodott s gondolkozva tette hozzá: – Utazás a lavór körül...

Nem tudom, vigasztaljam-e őt, vagy irigyeljem. Gyurival nem merem megbeszélni ezt a dolgot, ő még pocok ehhez és a fiúk különben sem értenek ilyesmihez. Talán szólok Ormay Klárinak. Klári okos lány és meg tudja nekem mondani, vájjon boldog-e Fräulein Sophie?

Mennyi mindenféle ember van a világon!

Más időket élünk!

Apa megérkezett ma délben. Úgy jön mindig haza, mintha valami nagy-nagy útról térne vissza. Kétszer, háromszor megkérdi, igazán nem történt-e semmi baj, jól vagyunk-e és végigtapogat, vajon megvan-e minden tagunk. Egész nap velünk van, sétálni visz, kikérdez a leckéből s a sarokba húzódva beszélget Anyával.

Ma valahogy szótlanabb, mint máskor. Anya sürög-forog körülötte, tiszta inget készít ki, s papucsot tesz az ágya elé. – Nem fürdenél meg ebéd előtt?

Apa a vállát vonogatja. – Mért nem eszel? – nógatja Anya és a legjobb falatokat csempészi a tányéjára.

Gyuri, aki nemcsak futballista, hanem detektív is, fürkészközve néz rá.

– Valami történt Apával – írja nekem titkos írással. Meg is súghatná, hisz mellettem ül, de a titkosírás méltóbb egy detektívhez. – Keresztkérdések alá veszem – írja tovább, és hogy bebizonyítsa, mennyire érti a dolgát, nagy furfangosan mondja: – Ne légy rosszkedvű Apa, mert rögtön bőgök.

Máskor nem megyek el hazulról, ha Apa itthon van, de most ő unszol:

– Ki a szabadba, gyerekek, ne kucorogjatok a szobában ilyen szép időben. Mi majd később utána megyünk.

Fejembe nyomom a sapkámat, hogy átszaladjak Klárihoz és elmondjam neki Fräulein Sophiet, de Gyuri szájára tapasztott ujjal közeledik felém.

– Nyomon vagyok. Apa már vall Anyának, csak azt várta, hogy mi elvonuljunk. – És fülét az ajtóhoz szorítva, hív engem is.

– Pfuj! György lovag, nem szégyellsz hallgatódzni?

– Kikérem magamnak, nem vagyok György lovag. Detektívfőfelügyelő vagyok és jogom van kipuhatolni, mi történik a lakásunkban.

Fülénél fogva akarom elhúzni onnan a detektívfőfelügyelőt, de ahogy az ajtóhoz hajolok, ott maradok én is, mintha oda kötőznének. Soha nem hallott fájdalmas hang hurkol az ajtóhoz, szinte gúzsba köti a szívemet

– Nem bírom tovább – mondja Apa. – Láthatod, hogy próbáltam, akartam, de nem bírom!

– Hiszen csak átmeneti dolgról van szó!

A szívemhez kapok, mert olyan hangosan ver, hogy félek, meghallják odabent.

– Átmenetileg sem bírom. Berontani idegen emberek lakásába, kiporszívózni a piszkos szőnyegeiket, rekedtre beszélni magamat, és ha kidobnak az ajtón, visszamászni az ablakon Nem nekem való foglalkozás, és nem is tudom csinálni. – zihál Apa és érzem a hangján, hogy a torka tele van keserűséggel.

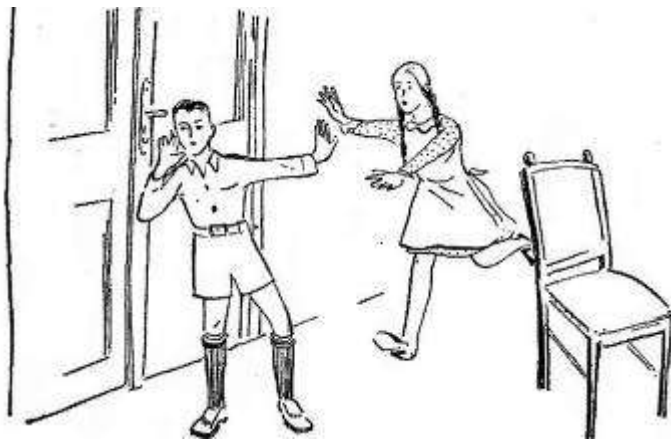
Most csend van. Anya biztos megsimogatja a fejét, az ő bebugyoláltujjú érdes kezével, amely néha petrezselyemzagú, néha benzinszagú, mert örökösen kefél, tisztít ránk.

– Ma más világot élünk, – mondja halkán – ma minden megváltozott és nekünk alkalmazkodni kell a megváltozott időkhöz. Hisz tudom, nem könnyű dolog, amit csinálsz, de ki kell tartanod.

– Értsd meg, fiacskám, mindent inkább, mint ezt.

– De hát mi az a minden?

Apa csüggedten hallgat. Oly nehéz ez a csend. Vannak jó csendek, olyan puha, kedves csendek, amikor belül énekel az ember,

de ez a csend tele van sziszegő fájdalommal.

– Ma más világot élünk – ismétli Anya s hangja bátor, biztató.

Igen, ezt én is érzem már régen, hogy valami történt, hogy minden másképp van, mint azelőtt s ha nem is mondtam még ki hangosan, tudtam, hogy Anyu, aki cseléd nélkül küszködik és kiadja a díszszobánkat, Vavrek néni, aki szőnyeget javít és Fräulein Sophie ismerősei, akik tarhonyáért, aranykoronáért és tartós hullámért laknak, mind, mind próbálnak beleilleszkedni ebbe a »másba«.

Összekapaszkodunk Gyurival, szorosan fogjuk egymás kezét. Gyuri égerszemei most nem cincognak vidáman, zavartan pislog felém s nagyokat nyel... ő is azt gondolja, amit én, érzem a kézfogásán.

– Pallérnak is szívesebben megyek, mint ügynöknek – szólal meg nagy sokára Apa. – Napszámosnak, kötőrőnek, akárminek.

– Csak még egy kis ideig tarts ki... Talán a napokban megjön a válasz az ajánlatodra és akkor minden rendbe jön. Vagy a Hoffer cég megkapja azt a milliós építkezést és akkor visszaveszi a régi embereit. Hisz szüksége lesz rájuk. Folytathatod a régi munkádat és...

– És ha nem vesznek fel friss munkaerőket? – vágott közbe Apa. – Hiszen éppen takarékosági szempontból építettek le. – S olyan halkan, mintha bocsánatot kérne: – Nézd, én akarok dolgozni... de ha nem megy! Láthatod, olyan munkát is vállaltam, amihez nem is értek, amihez ügyetlen vagyok. És mégis csinálom! Ha tudnád hány ajtót csapnak be az orrom előtt, hányszor ripakodnak rám goromba cselédek, hányszor járattják velem a bolondját!

Gyuri markos szorítással tartja a karomat. Verejtékcsepp ül ki a homlokomra s szédülten állok a fehér ajtó előtt.

Akkor éjjel azt álmodtam, hogy az ég leereszkedett a földre, a gyerekek csillagokat pörgettek az aszfalton s a holdból krumplilángos lett, közönséges krumplilángos... Apa körzővel a kezében hajolt egy papírlapra, amelyre az új lány gimnázium tervrajzát rajzolta, s mikor kész lett a rajz, hirtelen hatalmas porszívógéppé változott, zúgott és zörgött és pillanatok alatt felszippantotta Apa körzőjét, vonalzóját, sőt még az arany íróasztalt is. Hja, ma más időket élünk, zakatolt a porszívógép és mindenki bánatosan bólogatott, csak Fräulein Sophie nem. Ő egy balatonparti naplementében gyönyörködött és papírlegyezővel legyezgette magát, amire a segédigék conjugatiója volt felírva.

Apróhirdetés

Ormay Klárinál ülök a verandán. Aludttejét iszunk és hónaposretket harapunk hozzá. Klári arról beszél, hogy az unokabátyja náluk fog nyaralni, nagyon helyes fiú, hatodik gimnazista és pilóta szeretne lenni.

– Te Klári, – kérdem tőle – tudad te azt, hogy ma más világot élünk?

Klári elbiggyesztette a száját.

– Mért nem felelsz?

– Én Jancsiról mesélek és te rám se hallgatsz.

Jaj, hogy mondjam meg neki, hogy ez fontosabb most, mindennél fontosabb. – Azt hiszem, gazdasági válság van.

– Persze, hogy az – feleli gyorsan, mert már nagyon szeretne tovább beszélni Jancsiról.

– És meddig tart egy ilyen gazdasági izé?

– Kérdezd meg Schulzot, ő mindig előre tanul.

– Ezt Schulz se fogja tudni, ez nincs a tankönyvekben.

– Hát akkor... mit stréberkedsz? Ha még kisbetűsen sincs a tankönyvekben, csillag alatt sincs, akkor mért akarod tudni?

– Ne hülyéskedj, Klári... Én nem tudom, hogy mi lesz velünk.

Erre sohasem gondoltam, hogy mi lesz velünk, véletlenül csúszott ki a számon, s most, hogy kimondtam, egészen megrémültem tőle. Tényleg mi lehet velünk?

Eltoltam a piros retket s tenyerembe hajtott fejjel bámultam Klárira.

– Nem értelek... Milyen furcsákat mondasz. Mitől félsz?

– Tudomiséén.

– Na látod! – kiáltotta diadalmasan. – Bízd csak magad az Apádra, ő majd eligazít mindent.

Hogy mondjam meg neki, hogy Apa sem a régi, bátor, Anyának kell őt biztatni, s hogy Apával is úgy vagyok egyszerre, mint az elegáns szobával. Az elegáns szobáról kiderült, hogy kopott, rozszant holmiból áll, Apa pedig, aki a család feje, ereje, büszkesége, megszégyenülten kullog le idegen lépcsőkön és nyöszörögve mondja, hogy nem bírja tovább... Szabad ezt Klárinak megmondani? Szabad ezt másnak is tudni, hogy Apa előtt bevágják az ajtót, a mi Apánk előtt, akiről úgy gyűjtöttük alázatos, forró elképzeléseinket, mint ahogy kistükörrel gyűjtik nyári délben a nap forró sugarait és egymásra vetítjük az aranyfényt.

– Apa sem tudja, mi lesz – mondom bizonytalanul, mert most, hogy szólok erről, nem találok meg a helyes szavakat, s meglepődéssel veszem észre, hogy nem is ezt akartam mondani.

– Ha Jancsi jön, rendezünk egy házibált – jelenti ki Klári s én csalódottan kapom le róla a szemem. Azt hittem, az én dolgomon rágódik s lám, neki csak az unokabátyja jár az eszében.

– Színielőadást is csinálunk, ez a veranda lesz a színpad s ott lenn ülnek majd a nézők. Mit szólsz hozzá?

– Lampiont kéne szerezni – mondom sértődötten, hogy lássa, én jobban törődöm vele, mint ő énvelem. Rögtön el is határozom, hogy csak néhány jótanácsot adok, és máris megyek haza.

De oly szép a kert a pirosbársony mályvák tömötten állnak a virágágy közepén, kíváncsian égfelé emelve bóbítájukat, mint ünneplőbe öltöztetett gyerekek, akiknek már nem szabad leülni, nehogy összegyűrődjék a fodros ruha. A fák pedig élénkzöld levélszoknyában díszlelegnek, s mint öreg dadák vigyáznak a virágpalántákra, gyenge fűre, növendékfákra, melyek nyurgán szökkennek a földből. Az ég csupa kékség, vattányi felhő sem himbálódzik rajta, s egyszerre oszlani kezd az én felhőm is, bomlik, foszlik s már csak „annyi marad belőle, amennyit egy jó nagy lélegzettel el lehet fújni...”

Kipirulva tervezgettük a házibált, én azt ajánlom, hívjuk meg Fräulein Sophiet. Ő a nizzai Karneválhoz hasonló felvonulást rendez majd, hisz arról is van nyolc darab színes levelezőlapja. Klári megőrül az ötletnek, görcsöt köt a zsebkendőjére, nehogy elfelejtse. Jó, hogy szóba hoztam Fräulein Sophiet, hisz annyi megbeszélni valóm van vele kapcsolatban.

– Te Klári, nem jó lenne Fräulein Sophiet utazni küldeni? De úgy igazán. Jó messzire... És nappal, hogy lásson mindent.

Klári hevesen érdeklődik a Sophie-ügy iránt, az iskolában is mindennap kifaggat, hogy mi újság a Sophie-fronton. Ha késem egy-két percet, fülembé súgja: – Mért nem veszed igénybe az Orient-expresszt? Mért jársz vacak gyorsvonaton? Ha nekem ilyen kísérőm lenne, mint Hajasbaba néni, én bizony nem ülnék fel akármilyen vicinálisra.

Ilyenkor hátba vágom Klárit, hogy lássa, nem csavarogtam el az erőmet.

– Mondasz valamit Julika, de miből utaztassuk önagyságát?

Klárinak van néhány pengő megtakarított pénze, de abból legfeljebb csak a zöldbe villamoskázhat Sophie.

– És ha a házibált belépőjeggyel csinálnánk?

– Azt nem engedné Anyu.

– Hát akkor?

Összerágom a zsebkendőmet, úgy gondolkozom. Végre dereng valami. A mellözött pirosretket gyorsan a számba tömöm, annyira megőrülök.

– Hü, van egy eszmém! Egészen felnőtt eszmém. Hirdetni fogjuk az újságban.

– Hir-det-ni?

– Igen... Hogy gazdag tapasztalatokkal bíró német kisasszony elmenne nyári vakációra lányok mellé, lehetőleg kies vidékre.

– Kies az nem jó. Inkább vadregényes.

– Legyen vadregényes. És külföldieket előnyben részesít. Ezt okvetlenül be kell venni. Meg azt is, hogy nemcsak nevelőnője leszek a gyermekeknek, de játszótársa is.

– Egy egész regényt nem írhatunk össze, az rém sokba kerül. Hisz minden szóért fizetni kell, mit gondolsz? És legalább háromszor kell az újságba tenni.

– Persze, de valami jelige is kéne.

– »Utazás a lavór körül.«

Puff, a nevetés kipukkadt belőlünk, mint színes luftballonból a levegő.

– »Kolumbusz Kristófné« – sikkantom el magamat.

– »Hajásbaba az Északi Fény országában!«

– »Megy a gőzös, megy a gőzös Kanizsára.« – Már az állkapcsom fáj a sok kacagástól, hirtelen Apa hangjára gondolok, hogy lefékezzem jókedvemet. A kacagás valóban belém reked s bűnbánóan rágom a szájam szélét. – Komoly jelige kell. Például az, hogy: »Jóbarát leszek!«

– Az is nagyon jó lenne, hogy: »Schöberl kisasszony!«

– Hát ez meg micsoda?

– Nem tudod mi az, hogy Schöberl? Nappal szék, éjjel ágy. Nahát, Sophie is nappal német kisasszony, éjjel földkörüli utazó...

Persze Klárinak nincs mire gondolni, amitől elkomolyodjon. Az ő apja ügyvéd, nyugalmasan ül az irodájában, mi baja, gondja? De nekem már nem áll a szájam viccelődésre...

– Mit gyerekeskedsz? – kiáltok rá bosszúsan s érzem, igazságtalan vagyok, hisz egy perccel előbb még én is dülöngöztem a nevetéstől. Tehet arról Klári, hogy én vissza tudom rántani magam a jókedvből, nekem elég, ha felidézem a hálószobai beszélgetést, s máris tele vagyok szorongással.

– Jó, jó, azért ne kiabálj. Írd erre a papírosra a szöveget és holnap bevisszük a kiadóhivatalba.

Finomabb játékot ki se eszelhettünk, mint ez az apróhirdetés... Már az is nagyon izgalmas volt, hogy úgy jártunk naponta a kiadóhivatalba, mint mások az iskolába. Oly magától értetődően, természetesen. S a zsebünket púposra tömtük jelíges levelekkel. Előadás után Kláriék kertjébe vonultunk és ott bontogattuk ki az ajánlatokat. Fräulein Sophie persze mit sem sejtett merényletünkről. Eltípegett a növendékeihez úgy, mint azelőtt és tovább oktatgatta őket a német nyelv szépségeire. Ha tudta volna, hogy mi ezalatt vadul levelezünk a nevében. Még Gyurit sem avattuk a titkunkba,

csak Olgának szóltunk, a Kláriék irodakisasszonyának, mert a válaszleveleket ő kopogta le gépen, hogy annál komolyabbnak hasson... Sok mindenféle levelet kaptunk. Egy jegyző neje azt kívánta a kisasszonytól, hogy minden házimunkát ő végezzen, délután a négy csemetéjét tanítsa németre, naponta két órát zongorázzon velük, este pedig segítsen goblenezni. Mindezért azonban fizetést nem adhat, de családtagnak tekinti.

Hát abból, hogy valaki családtag, nem lehet megélni. Igaz Klári? S még ha legalább külföldön lakna a jegyzőné, de Hajcsárkőn?

Lehet Hajcsárkő vadregényes? Azt válaszoltuk, ha már családtagnak megyünk, Florenbba szeretnénk kerülni, az azúr ég alá. (Az azúr eget Klári diktálta.) Egy földbirtokos is hívott két kislánya mellé Krajcárpusztára. Tudtam, Sophie kisasszony irtózik a pusztától. Ha legalább Dollárpuszta lenne, vagy Fontpuszta, de Krajcárpuszta?

Sokáig turkáltunk az ajánlatok között, egyik sem volt az, amit elképzeltünk magunknak. Vadregényről szó sem esett s az sem volt remélhető, hogy a rajongó Sophie hidakat, szobrokat, tornyokat fog látni. Már-már elcsüggedtünk, amikor befutott az utolsó levél.

– Ez az! – kiáltottam fel boldogan és meglengettem fejem fölött, mint egy győzelmi zászlót.

»Anyahelyettest keresek lánykáim részére – írja Dancs Gábor úr – mert feleségem színésznő a fővárosban s nyáron is vendégszerepelget. Így, fájdalom, a gyermekek nagyon magukra vannak hagyatva. Augusztus közepén feleségem Bécsben filmezik, s nagyon szeretné, ha a nagylánykám egy megbízható személy felügyelete alatt ott tartózkodna, hogy a pihenőórákat együtt tölthessék.«

Hápoztunk az izgalomtól. Egy eleven színésznő! Film! Bécsi utazás... Fräulein Sophie az Alpokra esik örömeben, ha megtudja, mi vár rá. Gombóccá gyúrtuk a levelet, annyit forgattuk ide-oda, az írás helyenként el is mosódott, alig lehetett kibetűzni a nagy boldogságot. Szerencsére azonban Klári betéve tudta az egészet, sőt visszafelé is el tudta mondani, ha egy kicsit megerőltette magát.

Fräulein Sophie épp egy kis nebulóval bajlódott, amikor bekopogtunk hozzá. Intett, hogy menjünk ki, ne zavarjuk az óráját. Ha tudná Fräulein Sophie, mi vár rá. De éppen mert nem tudta, nem is sejtette, tovább törte magát, huszadszor magyarázva el a melléknevek fokozását. »Ich bin glücklich! – kiabálta kétségbeesetten – du bist glücklicher, er, sie, es ist der glücklichste!«

Ritka buta gyermek lehetett, a boldogságot mindig összezavarta. – Sie sind glücklichste – makogta és Sophienak kivörösödött az orra

a bosszúságtól s a púder összetúrosodott rajta. Amikor vége volt az órának és ünnepélyesen helyet foglaltunk nála, sóborszeszes zsebkendővel nyomkodta a homlokát szegény. Klári megbökött, hogy kezdjem el. Egymás szavába vágva hadartunk, annyira tele voltunk mondanivalóval, hogy a fontos dolgokat sorra elfelejtettük s azt mondtuk el, ami nem is tartozott ide. Nagy nehezen tudta csak kihámozni Sophie kisasszony, hogy miről van szó.

– Hogy én... én... elutazzak? – kérdezte fulladt hangon. Leült az ágy szélére, de hirtelen felpattant, mint egy Keljfeljancsi. Táskájával legyezte magát, loknik és frufruk összekuszálódtak és elszabadultan repkedtek. A nagy szőke konty is elhagyta régi helyét, mintha a hír hallatára minden kis részecskéje külön akarna útnak eredni.

– Június 18-ára bejelentettük érkezését – mondta diadalmasan Klári és kerek gombszemekkel leste a hatást.

A kisasszony furcsamód elsápadt. – Aber Kinder, – hebegte –hogy lehet ilyet csinálni? – És össze-visszatípett a szobában, hitetlenül rázva a fejét, sóhajtozva, nyögdecselve.

– Ezt jól kifundáltuk, úgy-e – kacsintottam rá, de a kisasszony szeme homályos volt, mint egy esőverte ablaküveg.

– Én nem megyek, gyerekek – szólalt meg végre csipogó madárhangon. Olyan is volt most, mint egy fészkből kihullt madár, aki rémülten csapkod a szárnyával és várja, hogy valaki tenyerébe simítva visszategye a szalmával bélelt fészekbe.

– Nem megy? – Kővé meredve néztünk rá.

– Nem – mondta még rémültebben. – Hogy utazzak el? Biztosan át kell szállni... és hordárt keresni... És a menetrendben sem ismerem ki magam... És vámvizsgálat is lesz, jaj, vámvizsgálat! És talán nem is olyan szép a valóságban Bécs, mint ahogyan elképzelem. Egész biztosan nem olyan szép. Talán háromszor is át kell szállni, – csipogta – és az a sok lökdösődés, vonatfütyty, korom... Ha tíz évvel azelőtt mehettem volna! De most! Nekem itt a legjobb, ebben a városkában, ahol már megszoktam.

Reszkető ujjakkal kotorászott a fiókjában és kiszórta Bécs látképeit.

– Oh, nem lehet ilyen gyönyörű ügysem. Minek elmenni?

Magához ölelt mindkettőnket, olyan meleg volt az arca, mintha könnyek fűtenék.

Szédelegve kerestük az ajtót.

– Most jól benne vagyunk a pácban – szólalt meg végre Klári. Én csak hallgattam, különös érzés kóválygott bennem. Mintha egy titkos ajtó kipattant volna, s azon keresztül látnám meg Sophie kisasszony lelkét.

– A zsebpénzem is oda van – kesergett Klári. – Legalább ne leveleztünk volna expressz!

Zavartan krákogtam. – Úgy látszik, az emberek nehezen szakadnak el az álmaiktól – mondtam csendesen s egyszerre olyan felnőttnek éreztem magam.

Cinege

Az első padban ült Német Jolánka, akit mi elneveztünk Cinegének, olyan átlátszó, vékonylábú kislány, a térde egy nagy kiálló csont, minden ruha bő és lötyögős rajta. Sovány arcoeskája nem éppen csúnya, de nekünk, gyerekeknek oly idegenszerű az a koránredős homlok, vékony, érzékeny orr, a sok szeplővel és két bánatos, szürkés szem, olyan nem közibénk való, másfajta, hogy csúfolni kellett őt. Cinege nem haragudott érte. Soha semmiért nem haragudott, nem is törődött velünk, kevésszavú kislány, nem játszik soha, nem pukkadozik órák alatt, nem süvít tízpercekben, egész télen a kályha mellett kuporog, fázósan melengeti a hátát és olyan álmodozó, hogy ha szólunk hozzá, megrezen s ijedten kapja fel a fejét. Délutánonként egy öreg nénivel sétál, aki nagyot hallott.

Cinege ingerült hangján felelgetett neki, berekedve a sok hangos beszédétől.

– Ki az a süket néni, akivel járkálsz? – kérdezte tőle Lipták, a legrosszabb tanuló, verekedős, mint egy fiú, de szerettük őt, mert vállalkozó természetű, jó pofa, minden játéknak főmestere.

– A nagymamám – felelte Cinege.

– Hát nála lakol?

– Nála – szolt s már elnézett fejünk felett, túl a háromtáblás ablakon, a szomorúfüzek legtetetjén is túl s onnan még messzebbre, nyugtalan pupilláival átszúrva a kőházakat.

Lipták a háta mögé állt és mindenféle grimasszal utánozta őt, fojtott kuncogásunktól kísérve. Cinege csak tovább bámult kifelé, de ideges vállrezdüléséből látszott, hogy érzi, mi történik mögötte.

Kézimunkából fel volt mentve, az egyetlen dolog, amiért irigyeltük: míg mi megszürkült, agyonnyomorgatott tálcakendőkön piszmogtunk, izzadt, akadozó ujjakkal, Cinege fel és alá sétálgatott a folyosón, másnapi leckéjét mormolva. Tornaórákon sem vett részt. Félreült a fapad szélére, meg se moccant, néha mosolygott anyás megállapodottsággal, kicsit öreges fölénnyel, amíg mi körbeloholva, korlátan lengve, futkosva, lihegve, az előző órák álmosító unalmát prüszkölve leráztuk, mint partra úszott kutya a vizet.

Cinege csak ült az óriási tornateremben a titokzatos tornaszerek közt, óra végén felállt s törődött mozdulatokkal megindult, féloldalasan, el-elmaradozva a többiektől.

A napokban furcsa dolog történt. Éppen jövök ki a fizikai szertárból, amikor hallom, hogy a lányok össze-vissza kiabálnak.

– No nézd... nézd csak, nem a Cinege az ott?

– Menj odébb... hó! A Cinege!

– Muti csak! Tényleg ő!

– Mi lelte? Biz Isten, elment a sütnivalója!

Orrunkat az ablakhoz lapítva néztünk le az iskolaudvarra, ahol Cinege állt egyes-egyedül, szétgombolt ruhával.

Egész délelőtt esett az eső, a fák most is könnyeztek s az udvaron töcsákba gyűlt a víz, senki sem ment le tízpercben.

– Mit akar lent Cinege? – kérdeztük egymástól, mert megszoktuk, hogy Cinege eltűnjön közöttünk jelentéktelenségében s most hiányzott, hogy nem tűnhetett el. Könyökkel taszigáltuk egymást, hogy jobban lássuk Cinegét. Ő pedig megindult, lassú trappban futott pár lépést, karjait mellére szorítva, aztán megállt, a farakásnak dőlt, kifulladásra lihegett, szinte látszott, hogy emeli fel szívverése ruhájának vékony szövetét.

Azontúl azzal szórakoztunk, hogy figyeltük Cinegét, aki minden szünetben többet loholt, biztatva önmagát, erőlködve, no még egy kicsit, még csak addig a pinceajtóig És utána összeizzadt hajjal, remegő cimpákkal rogyant a padjába s fújta meggémberedett ujjait.

Már meguntuk kérdezni egymástól mire való ez, már nem is neveltünk rajta, ha elszaladt mellettünk lesoványodva, szinté megkergülve... Ha ilyenkor feltartóztattuk, riadtan szabadította ki magát s homloka elborult. Tegnap lyukas óránk volt éppen s egész idő alatt lent ögyelegtünk az udvaron, egy szemüveges nyolcadista vigyázott ránk, amikor elénk állt Cinege s azt mondja: – Fussunk versenyt.

– Veled? Hisz te tornából fel vagy mentve. Te nem is tudsz.

– De már tudok – mondta Cinege gyorsan és hozzátette: – Legyőzöm a Liptákat.

– A Liptákat? No ez jó! Ha féludvar fórt ad neked, még akkor se!

Gúnyosan összenéztünk. Lipták Cinege mellé állt s végigmustrálta a lábujjától felfelé, aztán újra vissza. Kenyeret és fásirozott húst vett ki a zsebéből, beléharapott. Teli szájjal mondta: – Hát indulj el, én megeszem az uzsonnámat, akkor indulok én.

– Nem, egyszerre akarok veled futni – mondta Cinege felhevülten és már vette is le magáról a blúzt.

A nyolcadista rászólt: – Mit csinál maga számár, hisz meghúl! – és tovább olvasott valami detektívregényt. Jellinek a sarkával éles

vonalat húzott a földre, egy fáhasábot cipelt oda s rádobta Cinege blúzocskáját. Ez volt a cél. Néhányan odaálltak bírónak.

– Egy... kettő... há-rom...

Cinege arca piros lett, égett és lüktetett az egész kislány, amint elindult...

Mi hajtotta őt, hogy úgy futott azokon a gyenge lábakon, alig érintve a földet, nem érezve testet, csontot, int, húst, bőrt, rongyot, ami fedte, mintha a lélek rohant volna árnyéksúlyával belehasítva” a levegőbe, egyenesen előre a dobegő Lipták elé!

Egymás válla fölé hajolva, toporzékolva ordítottunk.

– Lipták! Lipták!

Jaj, ha Liptákot... nem, nem, ez lehetetlen, hogy a legelső tornászt, aki év végén stafétában is fut a felsősökkel, legyőzze ez a semmi... ez a pipaszár... ez a Cinege...

Egyhelyben ugráltunk, felizgulva, kinyújtott nyakunkban kalapált a szívünk. Cinege futott elől, sípolva, zihálva, már-már elhagyva a hadonászó Liptákot. Még egy pár lépés és ő érinti meg a hasábot, melyen a blúza lengett.

De most váratlan dolog történt. A célnál állók összesúgtak, egy pillanat volt az egész – eliramodtak helyükről, széttárt karokkal belefutva Cinegébe.

Cinege elesett.

Lipták rohant be sívítva, letépte Cinege blúzáját.

Tapsolva ráakaszkodtunk Liptákba, aki nevetve hátba vágott minket.

A nyolcadista ekkor észrevette, hogy Cinege még mindig a földön fekszik. Odament hozzá, de 6 mozdulatlanul, arccal a földre borulva maradt. Mi is köréje gyűrűztünk, lehajoltunk hozzá, szólogattuk.

– No, hisz csak játék volt Cinege, kelj fel.

Bár meleg volt, rezgett a didergéstől. Mind erősebben rázkódott, a feje oda-odakoppant, ahogy dideregve, fulladozva vacogott a földön. A nyolcadista rátette a kendőjét, leguggolt hozzá, átfogta a nyakát és becézőn felhúzta magához. Cinege lassan felemelkedett és egyszerre kibuggyant belőle a zokogás, oly nyöszörgő fájdalommal, hogy értetlenül néztünk rá.

– No Németh... kis Jolánka, hát ne sírjon – suttogott a nyolcadista és simogató melegség zengett a hangjából. – Hát ezért bög? Majd fut velük máskor. Úgy-e?

Cinege ingatta a fejét. Veréb vállait megrázta a zokogás. – De máskor... nem ér sem-mit... csak most... most én... arra gon-dol-tam... hogyha legyőzöm Lip-tá-kot... mert az én anyukám olyan... be-teg... és messze van... ha én olyan erős tudok lenni...

hogya le-győz-zem a Liptákot... akkor az azt jelenti, – erejét veszve, fuldoklott, lihegett – hogy az Is-ten meg-hallga-tott és... meg-gyó-gyít-ja Anyukámat... és ő hazajön. – Nagy csend lett egyszerre.

– És én már majdnem ott voltam... mikor – ők fel-dön-töt-tek! És most... most már...

A nyolcadista kezéből kihullott a regény.

Ott álltunk megrázva valami ismeretlentől, valamitől, amit azt hiszem tragédiának hívnak. Úgy vizsgálgattuk egymást, mint a gyilkosok. Zavarodottan nyúltunk Cinege felé, ki oly nagyra nőtt, fájdalmasan nagyra, hogy nem mertük nyakába vetni magunkat jajgatva, esdekelve, nem mertük megfogni se, csak kinyújtottuk ujjunkát utána gyöngéd esetlenséggel és visszanyeltük meleg könnyeinket.

Cinege nem jött ma iskolába. Mindegyikünkben ott kóválygott a tegnapi vihar nyoma, végigseperve zöldellő lelkünket. Minden szó emlékeztetett rá, reszketve kerestük a dolgok mélyebb értelmét... Csoportba verődve ácsorogtunk az utcán. A kiflit elhajítottuk, savanyú nyál gyűlt a szánkba. Nyugtalanító csend feszült közénk. Végre megszólalt Lipták: – Nézzük meg Cinegét, mért maradt otthon.

Hagytuk, hogy Lipták vigyen minket, szerettük volna, ha még beszél, de ő csak ment szótlánul s mi utána kullogtunk. A Mester utca végében egy alacsony befüggönyözött ablakú házban lakott Cinege nagymamája. A sötét kapualjban visszaverődtek lépéseink. Felágaskodtunk a konyhaablakig, egy bögre volt a párkányra téve hervadt petrezselyemcsomóval. Bent kántált valaki elnyújtott hangon.

– Kérem szépen... itt laknak Némethék? – kérdeztük akadozva.

Az éneklés visszanyekkent, mint a becsukott bicska.

Egy cselédlány dugta ki a fejét, kezében rézmozsarat tartott és azt tisztogatta valami homályos folyadékkal.

– Jolánka itt lakik, – felelte – de tegnap este elutazott az öreg nagyságával, mert sürgönyöztek, hogy meghalt a mamája.
Behúzta az ablakot és tovább dörzsölte a rézmozsarat.
Mi ott maradtunk az ablak alatt sokáig...

Boldog vagyok!

Ma vagyunk utoljára az iskolában. Már két hónapja számolom a napokat, mikor üt a szabadulás órája. S most, hogy a sok napból már csak néhány óra van hátra, szeretném kinyújtani az órákat, mint a rétestésztát. Igaz, hogy ezután akkor megyek fürdeni, amikor jólesik, nem kell egész délelőtt bent szorongni a padban s az állkapcsomat szoroson egymásra préselni, hogy szétlapítsam az ásítást, mert nyáron valahogy ragadós az ásítás, ha egy rákezd, az egész osztály tátogatja a száját. Szóval az ásítás elmarad, a drukkolás elmarad, az izgalmas algebraóra is, amikor a kréta odatapad az ember ujjaihoz, és ha már nagy nehezen megindul, úgy karcol, sikong a táblán, hogy Cuppon tanár úr mentén dühbe gurul és helyrezavar... Ez mind elmarad, de bizony jóidéig nem látom Mária

nénit, pedig őt jó volt hallgatni, ahogy a padok között sétált (sohasem a pódiumon!) és mesélt. Nem magyarázott és nem »kérdezett ki«, csak mesélt nekünk és mi meséltünk neki. És nem látom a szomszédomat, Fazekas Zsuzsit, mert rögtön vizsga után elutazik a szüleivel; hogy magára szedjen néhány kilót. Senki sem tudja, mért szereti Fazekast és mégis őt becézi, dédelgeti az egész osztály. Olyan, mint egy füstölt hering. Sovány és barna, szinte szálkás! Nem tanul valami jól, nem is nagyon okos, szépnek meg éppen nem mondható! Sokat törtem rajta a fejemet, hogy van

az, hogy mégis ő a központ, köréje csoportosulunk tízpercekben, ő az ünnepi előadások főszereplője, neki mondják el a »titkokat« s csakis ő tőle függ hová megy az osztály vasárnaponként kirándulni. Ormay Klári, aki szintén imádja, azt mondja, némely ember ilyen különös tehetséggel születik, hogy magához vonzza a többieket s uralkodik rajtuk. Nem látom Grubert, akin mindig annyit mulattam. Valamit mindig odahaza felejtett s helyette egészen furcsa dolgokat cipelt el. A kézimunkája helyett egyszer egész köteg szerpentint csomagolt be, a latin dolgozata helyett a naplóját adta oda a hetesnek, a mértani idomok helyett egy staniolgolyót dugott a táskájába s az uzsonnája helyett a radírgumijába harapott – véletlenül azt tette be a zsemlyéjébe. Ha délután volt óránk, mindig meg lehetett állapítani, mit ebédelt.

– Paradicsomleves, spenót tükörtojással, mákostoszta – soroltam fel az étlapot és ő hitetlenül nézett rám.

– Na hallod! A szájad széle paradicsomos, az orrod hegyén tojás virít, a fogad közé pedig mák szorult.

Elrestellte magát s zavarában tolltörlőjével akarta ledörzsölni az ételfoltokat.

Tehát nem látom Grubert se... Még a stréber Jellinektől is sajnállok megválni, pedig néha szédültem tőle, annyit firgett-forgott, nyújtózkodott, jelentkezett. S hogy rohant Cuppon tanár úr után a füzeteket cipelni! Átszellemült arccal, készséges vigyorral! Rossz volt nézni! Azért mindent és mindenkit sajnállok ma! A hosszú, kopogós folyosókat, a márványhajú görög Istenek mellszobrát. A kitömött állatokat a falon, a krétaszagú osztályt és az ablaktáblába szorult darazsakat, melyeknek zsongása oly jól elszórakoztatott mértanórák alatt.

– Hál' Istennek, holnap ilyenkor már javában lógunk, – súgja nekem Klári s én visszasúgom: – Te... én sajnálom, hogy már vége van.

Klári szokása szerint a vállát húzogatja. – Én is sajnálom, te számár! Csak szégyellem, hogy sajnálom. Az olyan Jellinek-féle dolog, vágyódni az iskola után. Pfuj!

Ilyen lány ez a Klári.

Most mindenki kikapja a bizonyítványát. Mereven kézben tartják, nem merik rögtön megnézni. De egy perc múlva olyan az osztály, mint a hangyaboly, amit cipősarokkal széjjeltúrnak. Sürögnek a lányok, felugrálnak a padból, összegyűlnek és szétrebbenek, sértődötten vonulnak a legtávolabbi sarokba, meglepett moraj zszibong a levegőben, duzzogó hangok keverődnek el boldog felkiáltásokkal.

– Nahát, mit szólsz hozzá, mégis egyest adott!– Mondd, hát igazság ez? – Kétszer javítottam és mégis... – Mama ígért egy teniszrakettet, ha átcsúszom. – Volt egy négyesem, két kettesem, az összesen nyolc, azt oszd el hárommal – Jé, a Lipták átment! – Ez csak tévedés lehet, hisz a dolgozatom csákós egyes!

Kiveresedett orrok szipákolnak, szemek fénylenek, soha ilyen zűrzavart! Fazekas a tanárokat is elbűvölte, két kettese van mindössze, pedig természetrajzból hármast érdemel, latinból meg egész gyenge.

Bizonyítványomat gondosan kisimítva, bökdösöm Klárit. Cuppon tanár úr mégis csak rendesen viselkedett, nem csúfította el a bizonyítványt, algebrából is megadta azt a kegyelemegyest.

– Minek örülsz úgy Balázs? – kérdi Fazekas Zsuzsi és keskeny, barna arcán mosolyok cicáznak.

– Nézd, tiszta egyes! – És fontoskodva teszem hozzá, nehogy Klári kinevessen: – Tudom, hogy az életben nem számít, hogy egy kettessel többje, vagy kevesebbje volt az embernek, de mégis...

– Nagyon tévedsz! – kiált Klári. – Az igenis számít! Tudod miért vettük mi fel Olgát? Mert végig tiszta jeles volt. Pedig legalább harminc irodavezető jelentkezett Apánál, köztük olyanok is, akiket ugyancsak protezsáltak. És hallottam, az Iparkamarára is úgy vettek fel új hivatalnokokat, hogy a kereskedelmiből kérték el a legjobban végzett növendékek névsorát.

Lelkesen hallgatom Klárit, bár tudom, hogyha túlságosan boldog lettem volna a tiszta egyesemmel, épp ilyen meggyőzően bizonyította volna be, hogy a bizonyítvány egy fabatkát sem ér, egy darab papiros, amibe amerikai mogyorót csomagolhatunk.

Tudom, mindenki Németh Jolánkára gondol ma délelőtt, de nem ejtjük ki a nevét, egyikünk sem mer kérdezősködni, csak amikor Mária néni felolvassa, hogy kimaradt: Németh Jolán, tenyerünkbe temetett arccal, mozdulatlanul ülünk és beleszipákolunk tenyerünk völgyébe, melyen átszűrődik a nap sugara, Úgy, hogy egész rózsaszínű tőle a kezünk... összecsókolódzik az egész osztály, még Bobula és Katz is, akik pedig egész évben haragban voltak...

Ejha! Ezt a szép napot meg kéne valahogy ünnepelni, Klári mit csináljak, hogy sokáig emlékezzek rá?

– Én részemről kimegyek az állomásra Jancsit várni. Gyere ki te is.

– Nem, nem, valami szebbet akarok, magam sem tudom, hogy mit. – Megveregetem a kis Fazekas vállát, s repülök ki az osztályból, mintha szárnyam nőne. Tudom nem való így futni az uccán nagylány létemre, repdeső hajjal, repdeső szoknyával, de talán nem is én akarok futni, talán egy láthatatlan motolla hajt, visz, repít, s én csak hagyom magam... Valld be Balázs Julika, hogy szeretnél kibújni a bőrödből, nem is a jó bizonyítvány miatt, de olyan gyönyörű minden! Mária néni megígérte, hogy ellátogat hozzád, szombaton házibál lesz Kláriéknál, Fazekastól kölcsönkaptad a Jókai-sorozatot, egész nyáron lesz olvasnivalód. S mindennek fejében nyár van, nyár van, nyár van! Csupa illat minden, gyümölcs és virágszag kóvályog a levegőben (és kátrányszag, teszi hozzá Klári), de én azt se bánom, a kátrányszag is, hű de finom, azért is finom és olyan jó élni!

– Anyu, Anyu! – kiáltom már a kapuban, s majd fellököm Gyurit.

– Te Julika...

Vállon ragadom s forgok vele, nem engedem szóhoz jutni. Hármásával ugrom át a lépcsőket s egyenesen a konyhában termek. – Anyu, – lihegem – oly boldog vagyok! Itt a bizonyítvány oly boldog vagyok!

De Anyu nincs a konyhában, az üres lábasoknak suttogtam el vallomásomat. Berontok a szobába és mintha hirtelen kifogytam volna minden mondanivalómból, csak ez a két szó maradt volna bennem, hogy boldog vagyok, boldog vagyok! úgy kiáltom Anyám felé...

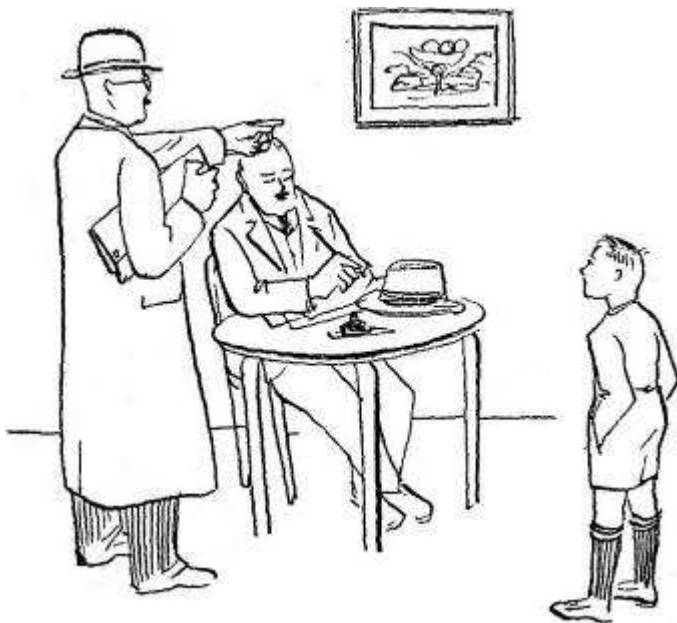
– Oppardon!

Két úr is van a szobában, két idegen ember, persze nem vettem észre őket, mert oly bol...

– Majd később fiam, – fordult felém Anyu – most dolgunk van.

De hát kik ezek? És mért nem mutat be nekik Anyu?

– Egy háromajtós diófaszekrény, egy Philips rádió, egy magyar perzsaszőnyeg, – diktálja az egyik úr és a másik az asztalra könyökölve jegyezget.

– A perzsaszőnyeg már le van foglalva – mondja csendesen Anyám.

– Akkor egy Singer varrógép... egy sárga selyem-lámpaernyő...

Megkapaszodom az ajtóban. Hiszen ezek végrehajtók! Még ki se mondtam egészen, hogy boldogság s máris vége van, eltűnt, elolvadt, mint a koratéli hópihe... Apa is előkerül a másik szobából, az arca borostás, megviselt, sohasem láttam még ilyennek. Mért jött ma haza? Hiszen csak szombatra vártuk. Tudta, hogy ma... végrehajtók jönnek? És itthon akart lenni?

– Tizennégy napon belül tessék kifizetni, különben elárverezzük a holmit.

Míntha nagyon messziről szűrődnének hozzám a hangok, úgy hallom őket. Tompán verődnek a fülemhez s ott zibonganak. Gyuri kiráncigál a szobából.

– Én már a lépcsőn akartam szólni neked, de te csak rohantál.

– Ha olyan rettenetesen boldog voltam, hogy nem bírtam magammal – mondom csukladozva.

Gyuri szemei vadul forognak. – Nézd, boxkesztyűt húztam fel, ezzel adok nekik egy horogütést.

– Szamár vagy! Ők nem tehetnek róla. Őket hivatalból küldik.

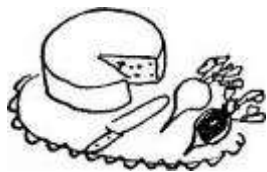
– Mit bánom én! – dühöng Gyuri. – Az egész ház tudja, hogy foglaltak. Ilyen szégyen!

Elsápadok. – Honnan tudod?

Gyuri orrom alatt hadonász a boxkesztyűvel.

– A Fodorék cselédje mondta a házmesternének: »Megint foglalnak Balázséknál.«

– Úgy? Szóval már máskor is jártak nálunk? Csak Anyuék titkolták előttünk

– Gyomorszájon vágom az egész társaságot – ordít Gyuri, s a lárma kiejön Apa.

– Meg vagy te bolondulva? – kérdi ingerülten s a szája széle veszedelmesen remeg.

– Nem hagyom, hogy az egész ház röhögjön rajtunk! – bömbölt Gyuri és hatalmas börmancsaival szétmázolja könnyeit.

Apa bezárja a fürdőszobába. – Még botrányt csinál ez a gyerek – mondja izgatottan és ádámcsutkája úgy ugrál fel-le sovány nyakában, hogy majd kiszakítja a bőrét.

Szegények vagyunk?

Sohasem tudtam, hogy szegények vagyunk. Azt hittem, hogy csak »rosszul megy nekünk«, Apának nincs most pénze«, de hogy szegények vagyunk, ezt nem is álmodtam.

Azt hittem szegény az, aki pincelakásban lakik, rongyos ruhákban jár és kezécsókolomot köszön mindenkinek. Szegény a szénhordó ember, a házmesterné, a napszámos. Szegény a cseléd és a boltiszolga. Ha Anyám leküldött valamiért a házmesternéhez, befogtam az orromat, hogy ne érezzem a dohos szagot, amelyet a nedves falak, csirázó krumplik és egérfogók leheltek magukból. Eldugult hangon nyöszörögtem el mit akarok, világért sem vettem volna lélegzetet, nehogy a szegényszag bemenjen a torkomba... A cselédek mellett is óvatosan lépdeltem, undorított kiveresedett, csempekörmű kezük, amellyel a szemétládát cipelték, ételmaradékot kapartak ki a tálból – lucskos, mosogatóvízszagú szoknyájuk hányingert kavart fel bennem. S a szenesember fekete képe rémülettel töltött el, ha becsengetett hozzánk, Gyurit küldtem ajtót nyitni, mert a szakadt nadrág, kormos arc, dörmögős, rekedt hang megmagyarázhatatlan félelmet kergetett belém..

A szegénység piszkot jelentett, sötétséget, rongyot és büzt. Szegények voltak a »lenti« emberek, akik a föld alatt laktak zsákok és rongyok között...

Mi is szegények lennénk? akik kényelmes, nagy szobákban lakunk? és filléreket adunk a koldusoknak? Mi – akiket névnapi vacsorára hívnak és lampionos házibálra?... Igaz, hogy Anyu egyedül főz és takarít, de ha felveszi a tavalyi műselyemruháját, úgy néz ki benne mint egy hercegnő.

És ha Apát ki is zavarják türelmetlen emberek, ha porszívót ajánl nekik, odahaza mindenki tudja, hogy ő Balázs György mérnök úr, igen, mérnök úr és nem szegény ember!

Azt hiszem elsírtam magam és könnyek között szakadt ki belőlem a fájdalmas panasz, a meghökkent, ijedt csodálkozás, s a szégyenhez hasonló, torkot összefogó érzés, hogy mi is »lenti« emberek vagyunk, ha emeleten lakunk is, most már odatartozunk a lenti emberek csoportjához és soha többé nem kecmergünk ki onnan. S mindaz, ami eddig mókás mulatság volt: Gyuri kását kérő cipője,

szitává mosott kötöm, amin túrót lehet passzírozni, állkendőrövidségű ingeim, mindez a szegénység sötét szemüvegén keresztül most szégyellnivaló lett, arcpirító, szörnyű valami, amit rejtegetni, titkolni kell.

Bezárkóztam a szobába és a függöny mögé bújva bámultam Anyámat, aki ugyanúgy tett-vett, mint azelőtt, mintha észre se venné, milyen rettenetes dolog történt! Pedig Apa éppen tegnap este mondta neki, hogy a háziúr felmondással fenyeget, mert már egy éve nem fizettünk lakbért. De Anyunak úgy látszik, ez nem fáj különösebben s Apa is csak annyiban változott meg, hogy szótlanabb, mint azelőtt, leszokott a dohányzásról s talán még többet utazgat... Ahogy ott kuksolok a hálószoba ablakban a párkányra dőlve, – a karomat vágja a kemény párkány, de nem veszem el onnan, csak hadd fájjon, fájjon az is! – eszembe jut a vizsgaruhám. Anyu a három éves kék ruhámat toldotta meg egészen más színű kékkel, amit éppen otthon talált... Talán a hátam mögött összenevettek a lányok, szinte látom, ahogy az elegáns Somogyi meglöki Jellineket: – Nézd a Balázst... s Jellinek tovább súgja: nézd a Balázst... S Ormay Kláriig is eljut a sugdolózás láncá s Klári dühösen sziszegi: mit néztek? Nagyon jól áll neki, rém cuki benne...

Aztán hazamegy Klári és azt gondolja: varrunk valami krepp-papírrjelmezt Julikának a házibálra, mert ebben a rongyban tényleg nem jöhet. Persze hogy azért ajánlotta fel nekem a pillangó szerepét, amit ő akart játszani, hogy jelmezben lépjek fel s eszembe ne jusson a »szép« ruhámban eljönni

Mintha a szívem apró darabokra törne, mindenütt érzem a hegyes, szúrós szilánkokat, az egész testem sajog és dobog és elhatározom, hogy Klárihoz sem megyek többet... Gyuri fel-felszalad az udvarról, mögém áll, megböki a hátamat és hallgat...

– Julika igazán, mi lelt? – kérdi végre, pedig tudja jól, mi fáj, nagyon is tudja.

Néhány perc múlva Anyuval jön vissza s mikor Anyu két karját érzem a székem mögött, kiszakad belőlem a sírás haragos zúgással, mint mikor a gát beomlik és a megáradt folyó vadul borít el mindent, ami útjába kerül. Szavakat, mosolyokat, pillantásokat ránt magával könnyem sodra, s mindazt a jót, amiben valaha részem volt, elborítja, betemeti szaggatott zokogásom.

– Fújd ki jól az orrod Julika, így ni...

Gyöngéden megcsavargatja az orromat, mintha ez lenne most a legfontosabb.

– Készen vagy? Na most töröld meg az arcod és hívd át Klárit.

Nem kérdi, miért sírok s ez még jobban elkésérik... Mély lélegzettel vetem bele magam a zokogásba, új és új keserűségek omlanak a bánatomba, mint mikor a hegyekről lefutó víz megduzzasztja a folyó szilaj áramlását...

– Elég legyen fiam. Azért nem érdemes sírni.

– Miért? – kérdi Gyuri és szipákolva nevet.

– Azért, hogy így állunk... Elég értelmes gyerekek vagytok ahhoz, hogy tisztában legyetek vele: szegények vagyunk, tehát senkitől sem szabad várnotok semmit, csak önmagatoktól. De sírni ezért? Gyávaság!

– Gyávaság! – visszhangozta Gyuri bizonytalanul.

– De én... utálok a szegénységet! – kiáltottam, s öklömmel gyömöszöltem dagadt szemhéjamat.

– Senki sem választja magának a szegénységet – mondta halkan Anyám. – A mosónő, aki szivacsos ujjakkal lucskos ruhában csavarja idegen emberek szennyesét, jobban szeretne a napon sütkérezni, mint a nedves mosókonyhában görnyedni... A kötő, aki a legperzselőbb hőségben is ott áll az út közepén és reggeltől estig ugyanazzal a mozdulattal kalapálja, morzsolja a követ, jobban szeretne a hűvösben szundítani. Mindenki szeretne könnyebben,

kényelmesebben élni. S ezért az örök elégedetlenség a földön, mert az elnyomott emberek úgy érzik, nekik épp úgy joguk van a széphez, jóhoz, mint a többinek.

– Joguk is van – mondtam két csuklás között.

– Nézz csak rám Julika... Te most megint csak magadra gondoltál. Neked megint csak az fáj, hogy éppen neked nem jut új ruha, új cipő... Gondold meg mennyivel szegényebb emberek vannak náladnál, akiknek a te napos szobád valóságos tündérálmom.

Hogy mondjam meg Anyának, hogy én tulajdonképpen attól a sötét, dohos szegénységtől félek, amely a föld alatt lakik

Anyám mintha gondolataim cérnaszálára göböt kötött volna, figyelmesen mondta: – Te azt hiszed minden szegénység egyforma. Oh nem! Minden ember mást érez szegénységnek. Van, akinek az szegénység, ha nem ehet szendvicset, másnak meg az, ha nem jut vaj a kenyérére. A harmadiknak meg ott kezdődik a nyomor, ha a száraz kenyértől is elesik... A mi szegénységünk a hivatalvesztés, az egyre növekvő adósság. Az, hogy mindent pénzzé kell tennünk, hogy meglegyen a mindennapi ebédünk, hogy iskoláztassalak benneteket. A mi szegénységünk, hogy egy szobába kell húzódnunk, Apának pedig napokig kell loholnia, hogy annyit keressen, amennyiből szűkösen kijövünk. De még ez is elképzelhetetlen jómód sok ember szemében, akik ételmaradékon és fagyott répán tengődnek.

– És mi nem juthatunk arra a sorsra?

Anyám összeráncolt homlokkal gondolkozott. – Nekünk más a helyzetünk fiam. S ha még rosszabbul menne is a dolgunk, ha kitennének ebből a lakásból és Apa elesne ettől a keresettől is, akkor... akkor... – Megfogta a vállamat és egészen közel hajolt hozzám. – Akkor se zuhanhatunk olyan mélyre, hogy szennyben, sötétben kelljen élnünk – mondta szilárd hangon. – Nevelésünknel, műveltségünknel fogva találnánk valami megoldást, hogy legalább a tiszta fehérneműnk legyen meg, a szellős szobánk, és hogy tovább taníttathassalak benneteket. Zongoraleckéket adnék... vagy

társalkodónőnek mennék valahova, benneteket meg beadnálak egy tandíjmentes internátusba De ezt csak végső esetben tenném, hogy elszakadjak tőletek.

Még szipogtam, hüppögtem, de a keserű gombóc már fogyni kezdett a torkomban, s a fejemről is lekerült a láthatatlan szoros sapka, amely nyomta, szorította.

– Azért kell derekasan tanulnotok, – fűzte Anyám tovább – hogy legyen valami tőkéték az életben, amiből gazdálkodhattok a legszűkösebb időben is.

– Én csak énekből meg rajzból kaptam kettést – mondta gyorsan Gyuri. Anyám nevetett.

– Julika szedd a sátorfádat és menj a levegőre. És meg ne lássalak többé ilyen kétségbeesett arccal. Egészséges vagy, értelmes vagy, mit akarsz még? Majd elbánunk mi azzal a szegénységgel! – Újra nevetett. És dalolni kezdett az ő szép, világos hangján, mely úgy szállt, repkedett a levegőben, mint a hópihe...

Szegény Anyám... Soha nem mosolygott, nem dalolt annyit, mint ezekben a nehéz napokban.

Remek ötlet!

– Mit szólsz Jancsihoz? – súgja Klári.

– Kedves gyerek – súgom vissza.

– Gyerek? – fitymál Klári – komplett
fiatalember. 185 centiméter magas.

– Az lehet, de nincs egy szál szőr az állán.

– Mert leberetválja. Rendes férfi mindennap borotválkozik.

– Ne hengegj, Klári! Jancsinak nem is nőtt még. Azt rögtön észrevenni. Olyan sima a bőre, mint a tenyerem.

Klári nem hagyja Jancsi szőrzetét. – Szőke a bajusza, azért nem veszed észre. De határozottan van neki. És milyen finom dolgokat eszel ki!

A házibált is ő fogja rendezni. Deszkából csinál színpadot és tenyeréből tölcserít formált s elnyújtott hangon kiáltozott: Jan-csi, Jan-csi!

Jancsi éppen egy repülőgépet fabrikált, a két keze tele volt csavarokkal, szögekkel s a szájában hosszú vésőt tartott.

– Mmmmm... – mormogott összeszorított szájjal és intett, hogy nem jöhet.

– Ez is a színdarabhoz készül – jelentette ki fontoskodva Klári.

– De hisz a színdarabban nem is fordul elő repülőgép.

– Majd olyan darabot írunk, amihez repülőgép kell. És olyan darabot, amihez vitorlášhajó, mert Jancsi azt is tud csinálni.

Fejcsóválva hallgattam Klárit. – És a betanult darabban mi lesz?

– Eltesszük jövőre. Képzeld el, milyen jó lesz, ha jövőre nem kell darabról gondoskodni.

– De hisz egy nap alatt nem tudunk új darabot írni – dühöngtem – és még be is kell tanulni, ne felejtse el.

Klári fölényesen legyintett. – Legfeljebb elhalasztjuk a házibált. Sőt már el is halasztottuk.

– És te csak most szólsz nekem?

– Hát mikor szóljak? Egy félórával azelőtt kezdett hozzá Jancsi a repülőgéphez, s akkor jutott eszembe, hogy alkalmazkodni kéne a modern idők szelleméhez, a technikához.

– Helyesebben az unokabátyádhoz.

– Engem hiába húzol – kiabált felpaprikázva Klári s Jancsi is kivette végre szájából a vésőt. – Az egész házibál egy hülyeség – mondta meggyőződéssel és ragacsos kezét az asztallaphoz kente.

– Csináljunk egy sportversenyt vagy egy aerokiállítást. Mindenki készítsen egy repülőgépet és a győztes gép tulajdonosa díszoklevelet kap.

– És hol marad a mulatság? – kérdezte magánkívül Klári. És megfricskázta a pappendekliből, drótból készült alvázat... – A repülőgéphez írunk egy drámát, amiben bebizonyítjuk, mennyi áldozatot követel a technika.

– Ho-o-o-gyne! – lármázott Jancsi. – Még csak az kellene! Most pedig sipirc innen.

Hát nem volt valami udvarias legény, az biztos. S bár Klárinak nehezeére esett megsértődni, vettük a cókémunkat és a jázminbokor aljába húzódtunk.

– Te Klári, – kezdtem – mégis meg kéne írni Dancséknek, hogy Fräulein Sophie nem megy.

– Kínos dolog...

Egyre mélyebben fűrtam magam a jázminbokor levelei közé. – S mi lenne, ha... én mennék helyette?

– Te??

– Igen, én.

Édeskés virágszag pólyált be, a fehér szirmok a homlokomat csiklandozták.

– De hiszen te... ugyan ne viccelődj!

– Már régen gondoltam rá s most, hogy... szegények vagyunk (dadogni kezdtem s a szívem összeszorult). – Nagyon fontos lenne, hogy pénzt keressek.

Klári érdeklődve fordult hozzám. – Szegények vagytok?

– Nagyon – mondtam megkönnyebbülve. Mert nem hittem, hogy ilyen egyszerűen veszi ezt tudomásul Klári. Azt vártam, hogy felugrik, összecsapja kezét és sopánkodni kezd. De Klári egy levélkét próbált az orrára helyezni, hogy a nap ne süsse vörösre s úgy mondta titokzatos orrhangon: – Remek hecc lesz, ha te érkezel meg Sophie helyett. Isteni hecc!

Én nem annyira a heccet néztem, mint azt, hogy kereshetek néhány pengőt.

– Németül tudok, zongorázni is tudok valamicskét és játszóhársnak biztos jobb leszek, mint a Fräulein.

– Persze! Na hallod! – Klári oly lelkesen hadonászott, hogy a fehér szirmok záporként hulltak le a fáról. – Bár nekem ilyen kisasszonyom lett volna! Jaj Julikám, de édes kis frajliska leszel. De ne légy szigorú a kölykökhöz és ne add a bankot, hogy kérem, nekem elveim vannak, én nem tűröm, hogy a gyerek így meg úgy...

Nem engedett szóhoz jutni, csakúgy zuhogtak rám a tanácsai. – Mondd azt, hogy már nevelőnősködtél nálunk, ha akarod, kiállítok egy remek bizonyítványt... Kár, hogy nincs kontyod és pápaszemed, az rögtön öregítene pár évet. Egy kicsit taknyosnak nézel ki. És... elenged majd Anyukád?

– Ez az – sóhajtottam. – Nem is merek szólni neki. Hiszen becsapjuk Dancsékat. Azt írtuk, hogy: »kisasszony gazdag tapasztalatokkal« és én érkezem meg a végén!

Klári úgy nevetett, hogy az orráról lecsúszott a levélke. – Te ajánlottad, hogy írjuk ezt a gazdag tapasztalatokkal. Én »kitűnő pedagógust« akartam, az olcsóbb is lett volna egy szóval.

– Hát kitűnő pedagógus vagyok én?

– Mért ne lehetnél? – csukladozott Klári.

– Anyuka nem menne bele ilyen svindlibe. S nem hiszem, hogy elengedne vadidegen emberekhez.

– Várj csak, majd kifundálok valamit. – Összeráncolt szemöldökkel bámulta a lapos kavicsokat, mintha onnan akarná kibetűzni a megoldást. – Várj... mindjárt... már dereng valami... pszt... És ha azt mondanád, hogy Kovács meghívott vakációra hozzájuk.

– Kovács? Mért éppen Kovács?

– Mert az ő nagymamája azon a vidéken lakik, ahol Dancsék és ő ott szokott nyaralni a nagyanyjánál. Kovácsot beavatjuk a titokba és

így együtt indulhattok el hazulról. Ez minden gyanút eloszlatna. Végére Kovács igazán meghívhatna, elég szemtelenség, hogy nem teszi!

– Te, ez remek! Csak meg kell tudni, ők mikor utaznak.

Felvillanyozva beszélgettünk »állásomról«. Észre sem vettük Jancsit, aki a terasz korlátján különböző tornagyakorlatokat végzett.

– Halló lányok! – kiabálta tele torokból. – Megmutatom, hogy tornáznak a Bakács-téri gimnazisták.

Klári rá se hederített. Én a félszememet megreszkíroztam, mert valóban vakmerő gyakorlatokat csinált ez a Jancsi. Úgy lengett, mint valami inga. Súlytalanul, ruganyosan. Karizmai keményen megfeszültek, az egész teste kinyúlt, bronzra sült bőre csillogott a napon.

– Azért se figyelj rá – hadarta Klári. – Inkább beszéljük meg, hogy állítsz be majd, mit fogsz mondani. Te vagy az első a lányok között, akinek komoly állása van. Igaz, hogy a Ripsz Gizi is volt már instruktor, de mi az ehhez képest? Te nevelőnőnek méész, öreg Fräuleinnak!

Egész délután ezzel volt elfoglalva. Láttam rajta, hogy irigyel, amiért szegény vagyok s ilyen remek kalandban lehet részem.

Máris utazom!

A vonat már vígan pőfékel velem s én még mindig hallom Apa hangját. – Aztán rendesen viselkedj Julika, vissza ne élj a vendégjoggal. Ha Apa tudná, hogy nem is vendégnek megyek! Ha sejtenék odahaza, hogy napok óta hazudozom (vasárnap meggyóntam mindent) s állandó drukokban éltem, hogy valamit eltévesztek s az egész munkám felbomlik, mint a kötés, ha leesik egy

szem... A titkot annyi embernek kellett elmondani, hogy az már nem is volt rendes titok, csak olyan tiszteletbeli... Fräulein Sophiet be kellett avatni, hiszen helyette mentem és Gyurit is persze, mert ő úgyszólván kinyomozta volna. Na és éppen Jancsi ne tudjon róla? – kérdezte Klári és elvégezte a nagy avatást. Kovácsot apástól, anyástól fel kellett világosítani, Olga kisasszony, aki a levelezésünket intézte a főtitoknok volt, hálátlanság lett volna, ha neki nem áruljuk el a dolgot, amikor két kópiával gépelte le a leveleket. Jaj, milyen izgalmas volt az első hazugság! Azt hittem belesülök és abbahagyom az egészet.

– Kovács meghívott vakációra – makogtam és Anyám csodálkozva nézett rám.

– Kovács Ilona? Hiszen nem is vagy vele jóba.

– Dehogynem! Utolsó hónapokban nagyon összebarátkoztunk.

Ez persze nem volt igaz. Kováccsal nem lehetett se jóba, se rosszba lenni. Nem is tudnám megmondani, miért. Olyan... semmilyen kislány volt... Színtelen, fakó hangon felelgetett, s ha rendeztünk valamit az osztályban, a végén jutott eszembe, hogy: hopp, hiszen a Kovács is itt van! Magamban csak Hopp-a-Kovácsnak hívtam... Mária néni többször megkérdezte tőle: maga talán új kislány? – Egyik óráról a másikig elfelejtette az arcát. Még a stréber Jellinek se tudta számon tartani és úgy jegyezte meg magának, hogy »a Kovács, aki Kleinberger után jön a névsorban«. Pedig nem volt még egy Kovács.

Valóban furcsa volt, hogy engem a Hopp-a-Kovács meghívjon... De Klári oly hévvel erősítgette, hogy Kovács Ilona második félévben valósággal belém szeretett, hogy Anyám végül is elhitte és a legnagyobb bánatomra elhatározta, hogy elmegy hozzájuk megköszönni a szíves meghívást.

Mogyorónyi verejtékcseppek ültek ki a homlokomra, de hál Istennek, ezen is túlestünk. A Kovács család kényszeredetten hümmögött, hallgatott, majd a változatosság kedvéért hallgatott,

hümmögött, úgyhogy Anyám aggódva kérdezte tőlem az utcán: mondd Julika, nem fogsz te ezeknél unatkozni? Még meggondolhatod magad!

– A Kovács egészen intelligens lány, most elfogódott volt egy kissé.

Csakhogy már itt tartok! Kékre, zöldre csípem magam, mert még most sem hiszem el, hogy itt ülök egy harmadosztályú kupében, amely idegen vidékre, idegen emberek közé visz. Ha nem fájának a csípések, azt hinném álmodom.

Ál-lás, ál-lás, zakatolják a vonatkerekek és ilyenkor büszkén kihúzom a derekamat. Szeretnék Kovácsékkal beszélgetni az állásról, megkérdezni, mit hogyan kell csinálni. Hiszen Klári volt az egyetlen tanácsadóm. De Kovácsék álmosan bóbiskolnak az ülésen, cérnakesztyűbe bujtatott kezük ölükben hever, néha kibámulnak az ablakon és egyikük megszólal: ni egy rét! S a másik kettő utána mondja: ni egy rét! Vagy: ni tehenek... s a visszhang: ni tehenek! Aztán olyan hangon, mely fakó, mintha vízben ázott volna, figyelmeztetik egymást, hogy útközben veszélyes kihajolni. Vajás zsemlét hámoznak ki megszámlálhatatlan papírból (a lelkük is mintha pergamenpapírba lenne bugyolálva, nem lehet hozzáférkőzni) – és unottan rágcsálni kezdenek. Azt hiszem, nem is tudják, mit esznek, csak mozog az állkapcsuk.

Én már nem bírom tovább, kikíváncozik belőlem a szó. A szomszédomhoz fordulok, egy testes nénihez, aki azon fáradozik, hogy rengeteg kosarát, batyuját, dobozát, zacskóját elhelyezze valahogy.

– Hová tetszik utazni? – kérdem udvariasan, de be sem várom a feleletet és lelkendezve mondom: – mert én állásba megyek!

– Ugyan no! – feleli. És egy tojással teli kosarat próbál a fejem fölé rakni.

– Nevelőnőnek megyek.

Megáll a kosár a levegőben, úgy elcsodálkozik a néni. Már-már attól félek, hogy rántottát zúdít a nyakamba, mert egyre csak néz, vizsgálgat.

– Aj szegény gyerek! Szegény gyerekecske... Ki se látszik a földből és máris szolgálni kell menni.

– Nem szolgálni megyek, hanem nevelni.

– Egy kutya az lelkem! – legyint a néni.

Belém nyilall a szó, hogy szolgálni, és alaposan megnyirbálja önérzetemet. Valóban szolgállok ezután? Zord kötelességek és soha nem ismert szenvedések bújnak meg az állás szó mélyén, és nem annyiból áll az egész, hogy szeretni kell valakit? Milyen meglepetés vár rám, milyen megpróbáltatás?

Nem jó lett volna mégis szólni Apának, vagy Anya ágyára kuporodni és hallgatni okos szavát, amellyel kibogozza az össze-visszacsomózott rejtélyeket, – gubancos szálaait annak, amit életnek hívnak? De mikor megakartam neki mutatni, hogy nem vagyok már gyerek, aki arra vár, hogy a sült galamb a szájába repüljön, én akarok a galamb után iramodni, és ha nem is fogok galambot, csak egy sovány kis csirkét, akkor is az én munkám, az én bátorságom ízesíti! Oh én tudom, hogy mi sült galambnak fogjuk érezni, amit én hozok haza (valóban jó a sült galamb? Még sohasem ettem!).

– Ha szolgálni megyek is, – mondom a testes néninek – jó kedvvel megyek. (Nézzé meg az ember, csak nem hagyom elvenni a kedvemet! Azért is nevetni fogok, mint ahogy Anyu szokott, ha valami baj éri.)

– Nonono! Hiszen nem azért mondtam – és markomba nyom a néni egy csomó ropogós cseresznyét.

Kovácsék szedelőzködni kezdenek. Megszámlálják a koffereiket, esernyőiket, piszkos cérnakesztyűjüket lehúzzák és újjal cserélik fel.

– Nemsokára megérkezünk – mondja Kovács néni és Ilonka mintha leckét darálna, engedelmesen ismétli: – Nemsokára megérkezünk.

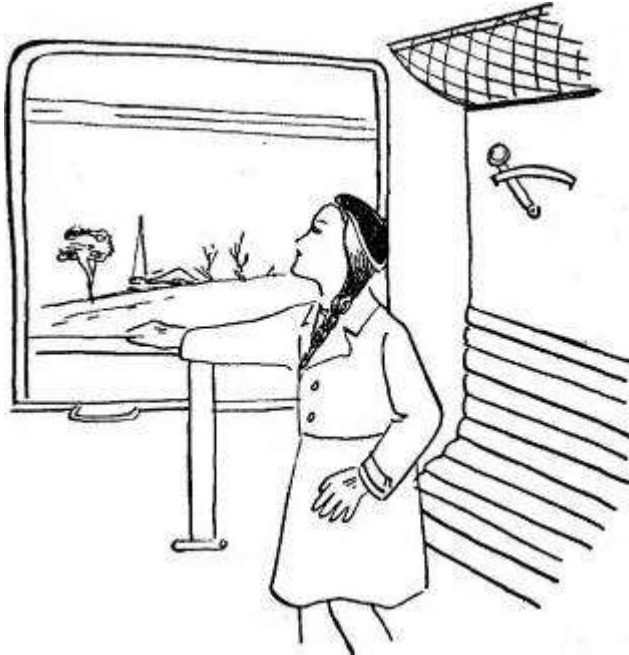
– Vigyázzon magára, kedvesem – int Kovács néni és tudom, hogy most az következik: kihajolni veszélyes.

– Opasno je van se nagnuti – mondom hangosan, hogy megkíméljem a hiábavaló beszédétől.

– Mit mond, kedvesem? – fordul hozzám részvétellel, nyilván azt hiszi félrebeszélék.

– Kihajolni veszélyes – kuncogom s a Kovács család sűrű fejbólogatással igazat ad nekem, veszélyes, de még milyen veszélyes! Kovács mama sűg valamit Ilonkának, mire ő elpirul, és éneklő hangon fűjja: Az Isten vezéreljen új utadon kedves barátnóm.

Mindez olyan kacagtató, hogy nem merek felnézni, nehogy kicsurranjon belőlem a nevetés. Elmerülve szemlélem a piszkos hamutálcát, amit teleköpködtem cseresznyemaggal. Kovácsék meg lehetnek elégedve arckifejezésemmel s méla hallgatásommal, mert szaggatott sóhajokat küldenek felém. Aztán leszállnak, s én egyedül maradok. A testes néni elszunyókál, s olyan egyedül érzem magamat, mint még soha... Senki sincs mellettem, ha valami történne (de mi történhetne?), ha valami mégis történne, senki sem törődik velem, senkinek sem hiányzom... Az előbbi csiklandós kedvem elpárolog, úgy kapaszkodom az ajtó rézfogantyújába, mintha Anyám keze lenne.

Minden pillanatban új tájak futnak el mellettem, szőke hajú, borzas búzatáblák hajladoznak a nyári szélben, bakterházak csücsülnek a sínek mentén, olyanok, mintha egy gyerek játékból gurította volna oda őket... Téglalakú és romboldalakú vetések tarkáinak a távolban, egyik barnaszínű, másik okkersárga, harmadik olívvöld, mintha mértanóra alatt készültek volna Cuppon tanár úr felügyelete alatt... Próbálom lekötni a figyelmemet, érdeklődve nyomom a homlokom az üveglakhoz, hogy mindent jól az emlékezetembe véssek, de újra és újra arra gondolok, hogy egyre messzebb kerülök Anyutól, Aputól, Gyurkától és... szólni kellett volna. Ké-ső, ké-ső kattogják a kerekek és robognak tovább bele az idegen világba, idegen emberek életébe, bele a »szolgálatba«...

„Kisasszony gazdag tapasztalattal”

A pelargoniával szegélyezett tornácon hosszúra nyúlt vállas férfi állt és mikor befordult velem a hintó, szeme elé ernyőzött kézzel jött közelebb.

A szívem úgy kalimpált, hogy majd kiugrott a helyéből.

– Hé István bá! Nem jött meg a nevelő nő naccsága?

– Ehun van ni! – bökött hátra István bácsi és szép hegyeset köpött az útra.

– Ne tréfáljon már öreg. Hol hagyta a kisasszonyt?

Szólni akartam, de István bácsi megelőzött.

– A fene meg tréfál becses engedelmével... Csak vártam, vártam tisztességgel, oszt hogy nem jött az öreg frajla, haza akartam éppég hajtani, mert nem lopom én az időt, meg a legyek is igen bántották a Csinoskát. Héé te! – Rántott egyet a gyeplőn s úgy folytatta ráérős szóval: – Aztán odajött ez a fruskalányka és azt bizonygatta, hogy ő az öreg frajla s addig-addig erősgette, mindenféle írást kaparászott elő, míg meg nem szántam. Na, ha ilyen serdült korba ilyen vénecske, hogy máris erőnek erejével szolgálni akar, ugorjon fel, oszt hazafuvarozom.

– Balázs Julia vagyok – mondtam olyan hangon, melyről érződött, hogy könnyek sodorják ilyen cérnavékonyra.

Dancs úr nem fogadta el felé nyújtott kezemet. Megrázta a vállamat és barátságosan rápacskolt. Akkor vettem észre, hogy egy magam fajtájú lány áll mellette s hátrább két kis fekete lurkó lökdösi, bökdösi egymást. – Tessék kezet fogni velem, – susogtam – különben oda lesz a tekintélyem. – Dancs úr fintorogva megrázta a kezemet. – Na és minek köszönhetjük a szerencsét?

– Én vagyok a... nevelőnő – mondtam és e percben Dancs úr hangos hahotára fakadt, melybe a gyerekek is belevisítottak.

– Jó hogy szólsz, mert erre Istók uccse nem jöttem volna rá.

– Talán liliputi nevelőnő – kockáztatta meg a mellette álló kislány, amire egy cselédféle is odamerészkedett és az arcomba bámult.

– Törpekisasszony – mondta szakértően s valaki közbeszólt: – Annak meg túl nagy. Én láttam a cirkuszban törpéket, ilyen pöttömök voltak ni! – Tenyerével a földre mutatott.

Szédülten álltam a szózuhatagban. Mindenki mondott valamit, egymás szavába vágtak, túlkiabálták egymást, néztek, forgattak, mint valami furcsa tárgyat.

Dancs úr végre elhessegette a társaságot. – Menjetek a dolgokra, csak maga maradjon István bácsi. Hátha vissza kell kocszini a kisasszonykával.

– Szóval te vagy az a gazdag tapasztalattal bíró hölgy?

– Tapasztalatom éppen nincs... de akaratom az volna.

– Hát az kevés, lelkem. Ide erős kéz kell, sokat látott szem, kipróbált módszer, mert az én pulyáim bizony megettek már különb kisasszonyokat is, mint te vagy. – Nevetett, mind a 32 foga előcsillant. – Hogy jutott eszedbe idemerészkedni? – kérdezte vörösen az előbbi nevetéstől. – S egyáltalán levelezésbe bocsátkozni? Most már komolyan, sőt haragosan beszélt. – Na, mért nem szólsz? Rossz fát tettél a tűzre? Meg akartál szökni hazulról? S ezt eszelted ki?

A vér a fejembe tódult. Már nem reszkettem, olyan eltökélt nyugalom szállt meg, melyben úgy érzi az ember, mindegy, hogy mi lesz ezután, de ki kell mondani, ami a szívét nyomja, nem szabad hagyni magát!

– Dancs úr... én kinőttem már abból, hogy stikliket csináljak. Nem is csináltam soha. Gondolhatja, hogyha felkerekedtem és elmerészkedtem ide, hogy gyerekfejjel idegen embereket szolgáljak... nem jókedvből tettem! (Ha tudná, hogy Klári hogy irigyel ezért!)

– És arra nem gondolsz, hogy másokat becsaptál? Hogy nekem nem volt szándékomban egy ilyen kis taknyost felvenni? Ezer bocsánat! Hanem egy idősebb személyt, aki kordában tartja a gyerekeket, kézbe veszi a háztartást. Hogy annak küldtem útiköltséget és nem neked. Hogy bízzam ilyen fityfityre a gyerekeket? – kiabált tele torokból. – Vissza fogsz szépen menni oda, ahonnan jöttél és legalább megjegyzed magadnak, hogy nem szabad hamis adatokkal félrevezetni az embereket... István bácsi, csutakolja meg a lovakat, én meg addig megnézem, mikor van

csatlakozásod. Pihend ki magad, mosdjál jól meg, azt hiszem, egy óra múlva indulhatsz is.

– Kérem, Uram, – mondtam olyan szilárd hangon, hogy magam is elsodálkoztam, mi bújt hirtelen belém – elismerem, hogy azt a »gazdag tapasztalatot« ki kellett volna hagyni, de ha már elköttem a hibát, bocsásson meg és – vegyen fel próbaidőre. Tartson itt egy hétig.

Nyeltem egy nagyot s úgy folytattam: – Ne adjon fizetést egy hétig, ha nincs velem megelégedve, a saját költségemen hazamegyek. (Egy fillér sincs a zsebemben!) Sőt az ideutazás költségeit is megtérítem. Én gavallér vagyok az ilyesmikben! (Csak tudnám, hogy miből? Miből?)

– Egyheti próbaidőt kérek mindössze.

Megint nyeltem, vártam.

– És ha egy hét alatt felforgatjátok nekem a házat?

– Úgy nézek én ki, mint aki egy házat felfordít?

Dancs úr újra hahotázott. – Hát nem nézel éppen úgy ki, de nevelőnőnek se nézel ki.

Zsebtükröt tartott elém. – Kukkants csak be...

Ijedten kaptam vissza a fejem. A tükörből egy kormos orrú, rémültarcú kislány nézett szembe velem, akinek a szája szeglete még hozzá cseresznyelével volt bespriccelve. – A legjobb családban is előfordul – mondtam kényszeredett mosollyal. Aztán reménykedve:

– Szóval maradhatok?

– Szóval nem.

Erre kipattant a hátsó ajtó, nem is pattant, hanem repült és az elébbi lányka rebtent be rajta.

– Apuci, igazán ne küldd el a kisasszonyt. Olyan jó játszótársunk lesz.

– Hiszen azt is írtam, hogy jó játszótárs leszek, – kaptam a szón – ez volt a jeligém. Ha az apróhirdetésem első fele nem is stimmel, a másik fele annál jobban.

A két indián gyerek az ablakon keresztül süvítette: Maradjon a törpefräulein, maradjon a törpefräulein!

– Úgy látszik, máris beléd szeretett ez a vadóc társaság. Hát nem bánom, maradj itt egyheti próbaidőre. Az öreg szakácsnő megmutatja a szobádat, csomagolj ki, aztán láss munkához.

– Mint a gyermekek nevelőnője, kérni fogom Dancs urat, hogy a jövőben ne tegezzen. Ez ártana a tekintélyemnek – mondtam Cuppon tanár úr szigorú hangján.

– Hü, a kutya fáját, de jól érted! – rikkantott Dancs úr, majd tiszteletteljesen meghajolt. – Kedves kisasszony, örülök, hogy szerény hajlékunkban üdvözölhetem.

Azt álmodtam, hogy Gyurival mentünk az utcán és Gyuri oxfordrúgással rúgta a kavicsokat, néha meg csak egyszerű »külső rüszttel«, én meg ballagtam utána a Fräulein Sophie fura, divatjamúlt ruháiban s mikor Jancsi meglátott, azt kérdezte: ki ez a vén skatulya? Hiába bizonygatta Dancs úr, hogy

„Azértsem” társaság

– Mit álmodtál első éjjel? – kérdezte »növendékem«, Dancs Lilla és fürkészve nézett rám. – Azt tudod, hogy amit idegen helyen először álmodnak, az beteljesedik.

Én egy fityfirity gimnazista vagyok, akit csendőrökkel fog hazaküldeni, mert becsaptam őt, Jancsi nem akart beültetni az aeroplánjába, elrepült Klárral s a felhők közül levelezőlapokat dobáltak, amit az igazi Sophie mohón felkapkodott.

Nyöszögve, verejtékezve ébredtem. Vájjon mit jelent ez az álom? Tényleg öreg Sophie lesz belőlem? S elmondhatom ezt az álmot Lillának?

Lilla szürkéskék szeme kíváncsian tapadt rám.

– Nem tudom, megérted-e ezt az álmot, én se nagyon értem.

– Azért csak meséld.

Amikor befejeztem, Lilla letépett egy keze ügyébe akadó virágot s a tenyerembe nyomta. – Azért, mert az igazat mondtad. Más Fräulein ilyenkor a szemét forgatja, s azt nyögdécseli: mein Kindchen, azt álmodtam, hogy szeretni fogtok engem, nagyon fogtok szeretni! S nekem ilyenkor máris elmegy az étvágyam tőle, mert utálok a színházat. Jaj, jaj, de hogy utálok! Színházból van nekem éppen elég... – Elfordult, haragosan rántott egyet a vállán és összeszorított szájjal lépkedett mellettem.

Durcás arca volt, biggyedt, húsos szája, az alsóajka előre csücsörödött, mintha örökösen duzzogna. Tömzsi alakján rendetlenül lógott a ruha, se gomb, se kapocs rajta, egy biztosítótű tartotta benne a lelket. A haja is inkább sörénynek illett be, látszott, hogy hónapok óta nem barátkozott ollóval. Vad, szőke fürtjei összegubancolódva repkedtek a fején. Szúnyogcsípéses barna lábán szakadt szandál, melyet madzaggal kötözött össze. Észrevette

meghökken arcomat, rántott egyet a vállán. Azt hittem, e rándítással minden leesik róla, de csak a kötője hasadt ketté.

– Azt nézed, milyen elegáns vagyok? Én azértse öltözködöm! Érted? Azértse! Nekem 24 új ruhám van, de bent lógnak a szekrényben és úgy nővöm ki őket, hogy egyszer se voltak rajtam.

Huszonnégy új ruha! Három éve nem kaptam új holmit, pedig hogy vágyódtam egy fodros rózsaszín ruhára.

–... és a padláson is van két nagy láda tele szebbnél-szebb ruhával. Azok az Anyu ruhái... Akarsz feljönni a padlásra?

– Most nem... most a kicsikkel szeretnék előbb ismerkedni, a két kicsi indiánnal.

Láthatóan bosszantotta, hogy nem faggatom ki, mért nem viseli 24 új ruháját, s bár erősen fűrt a kíváncsiság, hallgattam.

– Nem is kérdezed, mért járok mégis így? – szólt haragosan s két ujjá közé csipentette szakadt kötőjét.

– Ha el akarod mondani, úgyis elmondod, mért vattatnálak ki?

Gyanakodva pislogott rám. – Azértsem mondom el – kiabálta olyan hangosan, mintha fenyegetésre felelne.

Félórán belül rájöttem, hogy ez a két szó igazgatta életét: azértsem és azértis. Úgy látszik, ez volt a ház jelszava, mert a két indián is ennek a jegyében tört, zúzott, visított és verekedett.

A két indián egyébként ikerpár volt, izmos, feketére sült kerek lurkók: Ádám és Éva... Ezt a kis Évát nem tudta volna a kígyó rábírní, hogy izlelje meg a Tudás almáját, mert Éva azértsem felkiáltással rögtön kereket oldott volna a Paradicsomból.

Most ébredtem csak rá, hogy egész itt maradásomat annak köszönhettem, hogy Dancs úr hallani sem akart rólam. Azért üvöltöttek kórusban, hogy maradjon a törpekisasszony, mert ez is olyan azértis dolog volt... Valóságos haditervet kellett kieszelnem, ha valamit el akartam érní náluk; mert szinte kétségbeesetten ellenkeztek még akkor is, ha titokban azt akarták, amit én.

Furcsa ház volt, az bizonyos... Étkezésekhez nem ültek le egyidőben az asztal köré. Ha jött a dél, hiába indítottunk hajtóvadászatot értük, minden keresés, kutatás eredménytelen maradt. Az ikerpár az almafa tetején ebédelt káposztatorzsát, hagymaszárat és vackort, Lilla úgy elbujdosott, hogy csak késő délután került elő és akkor kellett tojásrántottát csinálni neki és a délről maradt hideg palacsintát betálalni...

Ketten ültünk a bezsaluzott, hűvös ebédlőben, Dancs úr és én és savanyú képpel kanalztuk a levest.

– Túlágosan nagy rend éppen nincsen – mormogott Dancs úr.

– Minden kezdet nehéz – mormogtam vissza és bölcsen folytattam: – Előbb meg kell ismernem a növendékek természetét, csak aztán tudok bánni velük.

Dancs úr letette a kanalat. – Nem is vagy olyan buta... pardon, nem is tetszik olyan oktondinak lenni, kedves kisasszony, mint amilyennek gondoltam.

Cuppon tanár úr méltóságteljes szigora megint belém szállott. – Egy kis türelmet kérek, Uram. És főleg bizalmat.

Ami Dancs urat illeti, az ő türelme úgy látszik alapos viharokat állhatott ki, mert megadóan bólogatott.

Lillát egész délután nem találtam s magánkívül kutattam fel érte a kastélyt. Végre a toronyszobában akadtam rá, ruhástól feküdt az ágyon és egy detektívregényt olvasott. Reggeli kedvességének nyoma sem volt már, morcosan pislogott rám. – Leskelődsz utánam?

– Csacsi vagy... Unatkozom. Szeretnék valami rendes programot csinálni veled.

– Szórakozni jöttél ide? Azt hiszem, nevelőnőnek vettünk fel.

Ezt szúrásnak szánta, egy pillanatra belém sajgott: kezdődik a szolgálat. Nyeltem egyet. (Mennyit nyeltem két nap óta! S ha még valamit tényleg nyeltem volna, de csak üres levegőt kortyoltam, fanyar nyálat s feltörő könnyeket.)

– Nem mutatnád meg a falut?

– Nem, most olvasok.

– Akkor nem zavarlak. – Lementem a nyikorgó lépcsőn s tanácstalanul kóvályogtam a szobákban. Nem telt bele egy perc, Lilla utánam trappolt.

– Julia kisasszony! Julia kisasszony! – kiáltotta gúnyosan. – Várjál meg. – Ha Klári így járatta volna velem a bolondját, szó nélkül faképnél hagyom, de hát ez szolgálat volt. Magamban igazat adtam a testes néninek, aki megsajnálta, hogy gyerekfejjel a mások kenyerét eszem (s a saját könnyemet iszom hozzá).

– Csak azt akartam mondani, – süvítette Lilla – hogy jó mulatást – s ezzel ismét elrohant szalmakazal boglyasságában.

Az azértis társaság többi tagjaival könnyebben elbántam. Úgy csaltam magamhoz az ikreket, hogy a szemközti almafára kapaszkodtam és hangosan mesélni kezdtem: – Volt egyszer, hol nem volt, egy szerecsen gyerek, meg egy fehér gyerek. Mindenfelé együtt jártak, mert nagyon szerették egymást... A szerecsen gyerek olyan fekete volt, hogy amerre elhaladt, sötétségbe borította a világot, a fehér gyerek meg olyan fehér volt, hogy világos lett tőle

minden. Így a világ egyik felére sötétség borult, a másik felére világosság.

– Melyik felére? – harsogta Ádám.

– Ne ordíts, ha Törpekisasszony mesél.

– Ezt a két jóbarátot úgy hívták, hogy Nappal meg Éjszaka.

– Ez nem gyereknev – kiabált Éva.

– Tovább, tovább!

– A szerecsen gyerek volt az emberek kedvence, – folytattam egyre halkabban – ha ő sétifikált el előttük, mehetek aludni, nem kellett tovább tanulni, dolgozni...

– Hangosabban! – ordítottak az almafa tetejéről.

– Nem tudok ilyen hosszú mesét átkiabálni. Már most is rekedt vagyok...

És krákoztam, köhögtem, ahogy a torkomon kifért.

Az ágak megzörrentek s két lábacska villámgyorsan kúszott lefelé.

Aztán hirtelen csend lett, levél se moccant, talpacska se csusszant.

– Törpekisasszony, ne tessék hívni... mert mi oda szeretnénk menni – szólalt meg végre Éva.

Nevetve futottam hozzájuk s karomba kaptam őket. A mese végeztével úgy jöttek utánam, mint a szelídített medvebocok, belém csimpaszkodtak s fekete praclijukkal ronggyá dédelgették ruhámat.

– Mesélj még...

– Majd később... Holnap el is játsszuk a szerecsen gyereket, meg a fehér gyereket. Egyikötöket besuvikszolólok, a másikat meg belisztezem.

Felragyogott a két pár fekete bogyószem.

– De most alaposan megmosakodunk, átöltözködünk és megyünk Apához vacsorázni.

»Azértsem« úrfi felmordult, de már csak úgy szokásból, mert a következő percben orrom alá tartotta lehorzsoló térdét. – Ezt is tessék megmosni, mert a liszten keresztül kilátszik majd a piszok.

A vacsoránál ma ott ült a két fehérre súrolt indián s bár még kézzel ették a tejbegrízt és egymás orrára pattintották a cseresznyemagot, Dancs úr felém hunyorított s nagy egyest karcolt ujjával a damasztabroszra.

Lilla vallomása

Este van, a ház már elcsendesült s én itt fekszem egyedül a toronyszobában. Messziről ide hallom a patak zúgását, olyan dűnnyögő kedves hangja van, mintha álomba akarna dúdolni... Sohase örültem így az estének, a pihenésnek, a sötétnek, mint mostan... A sok idegen hang, idegen akarat, mely egész nap űzött, hajszolt, elcsitul, s a dolgavégzettség fáradt örömeivel ringok a szunyókálás papírsónakán, mely ki-ki billen s az ébrenlét partjára vet. Ilyenkor nem tudom hol hagytam abba az álmot és hol kezdődött a valóság... A kastély a rengeteg szobával, kacskaringós folyosóival, a hosszú, hosszú tornác délig nyitó virággal befuttatva s a két medvebocs a fák ágbogai között – vájjon nem csak a Gyurka mesélő kedvéből fakadt-e? Sodrom, nyújtom tovább a mese fonalát s elalszom vele, mint pólyásgyerek a langyos dudlival.

A kastély...

Hogy nyikorgott a lépcső, mikor feljöttem... Szüette, rozoga alkotmány s a bútorok is öregek, de nem olyan békés öregek, mint a mieink odahaza, hanem elhanyagolt, pudvás, vén csontok, csak megérinti az ember őket és nyikkannak, szisszennek, por száll belőlük... A zongora köhögős, hurutos, látszik, hogy malátacukorral

eteti az ikerpár s néha lábával veri ki rajta harci indulóját... S mennyi lom van felhalmozva minden sarokban, amiről nem tudni miért hevernek ott. Padlásra való? Vagy javítás végett vannak odakészítve? Csak gubbasztanak a sarokban és Teréz, a belső cseléd, taszít egyet rajtuk, hogy kevesebbnek látszódjanak, Dancs úr meg dörgő hangon kérdi, micsoda pokoli rendetlenség ez itt, de a dörgéssel meg is elégszik, nem törődik tovább a háztartással, siet ki a mezőre, s csak este kerül haza...

Sári néni, az öreg szakácsnő meg agyoneteti Lillát, amikor meglátja, töm valamit belé, csirkezuzával, kacsapüspökfalatjával kínálja korán reggel, ebéd helyett pedig hívja »lábast nyalni«, s Lilla, a nagylány, összekap az ikrekkel, ki törölje nyelvvel tisztára a krémes lábast. Később meg zöldpaprikás rántottát csinál neki, s ilyen össze-vissza megy itt minden, ilyen fej nélkül, ilyen jóllakott, torkig tele gazdálkodással, amitől mégis üres marad az ember gyomra...

Oh milyen más az nálunk odahaza, ahol valóságos ünnepnek számít az ebéd (még ha csak bableves van csipetkével, amit se Gyuri, se én nem szeretek). Úgy ülünk a tiszta damasztabroszhoz mindnyájan egyszerre, kimosdva, megfésülve, mintha hosszú útról térnénk meg, s itt kötnénk ki a kenyér és víz fehér forrásánál, ami Anyám keze által válik ízes, meleg falatokká...

Anyám, ha tudnád, milyen igazi törpekisasszony lett a lányod, milyen tehetetlen, aprócska törpe ebben az anyátlan rengetegben, ahol mindenki óriás, hatalmas, még Bumi cica is, aki az ikrek hálóságában végzi reggeli tisztálkodását. Ezt mégse Gyuri találta ki, mert ha ő mesélné nekem, már régen elrikkantotta volna magát, hogy: s boldogan éltek, míg meg nem haltak. De ezt nem lehet még ilyen szépen befejezni, hisz ebben a házban senki nem találja a helyét s az »azértis« természetek attól virágzanak ilyen vadul.

Szegény makacs kis Lilla, aki nem mer barátul fogadni, annyira elszokott attól, hogy valaki szeresse őt, úgy igazán, nem fizetésért és

koszt-kvartélyért, mint a nevelőnők serege, akik évek óta váltakoznak a Dancs-kastélyban s illemre, számtanra, etüdökre oktatgatják... Azt hiszem, mégis elnyomott az álom, mert már csak kásás homályt éreztem, amiben hangok, alakok lassan elmosódtak, a szemhéj jam elnehezült s alatta nem cikáztak képek, csak Anyu simára kefélt feje bukkant fel egy pillanatra, aztán az is vattapuha ködbe veszett.

Valaki megérintette a kezemet. – Anyu – suttogtam, de lehet, hogy nem is jött ki hang a számon, csak úgy befelé mondtam, hogy Anyu. Az érintés megisméltődött, most már türelmetlenül nyomogatták a karom s az álom el is rebben tőle a fejemből.

– Mi... ki... ki az? – dadogtam ijedten, s az ijedős hangtól visszahúzódott a szorító kéz.

Felültem az ágyban. – Ki az?

– Csak én – mondta egy vékony hang tétován.

– Lilla... Mit akarsz Lilla? Rosszat álmodtál?

Már hátrált is, már megbánta, hogy hozzám szaladt, zavartan kaparászta az ajtót. Éreztem, hogy kínlódik, s mindjárt kibuggyan

belőle a kis indián kérése: ne hívj, mert oda szeretnék menni.

– Visszakísérjelek? – kérdeztem gyöngéden s vállára teríttem a kendőmet. – Biztosan megijedtél valamitől.

– Én semmitől se félek, ami kívülről jön... ami a világban van – mondta furcsa, rekedt hangon.

– Hát mitől félsz?

– Attól, ami belül van – nyöszörögte. – Attól, hogy itt olyan üres minden.

S a szívére mutatott.

Lötyögős, bő hálóing volt rajta, majd elbotlott benne... Amint közelebb lépett, láttam, hogy rózsaszín selyemből készült, csupa csipke és fodor és szalag...

– Engedj az ágyadba – mondta könyörgő gyerekhangon s én máris fellebbentettem a paplanomat: gyere, gyere...

Tenyérébe támasztott fejjel könyökölt a párnán. – Olyan egyedül vagyok – súgta a hajamba – és engem nem szeret senki... Mamám se...

– Hogy mondhatasz ilyet?

– Te azt nem tudod... honnan is tudnád? Ha szeretne, nem lenne mindig távol tőlünk, nem játszana még nyáron is, amikor nem muszáj neki. – Lerúgta a paplant, hevesen gesztikulált. – Nem azért csinálja, hogy pénzt keressen, van Apának elég pénze, hanem mert a színházat nem bírja otthagyni. Minket igen! De a tapstól, fénytől, szereptől nem bír megválni egy percre se. Inkább a gyerekeitől. A gyerekei nélkül tud élni, oh nagyon jól tud élni! Pedig ha sejténé, milyen bolondul vágyódom utána. Nem... nem is szeretem annyira, de mégis...

A szava elfúlt, mintha megkergették volna.

– Nézd, az ő ingében alszom, – lihegte – mert ennek olyan jó mamaszaga van... és már egy hónapja hordom, csupa piszok itt és itt... és mindenütt, de nem teszem le, mert ilyenkor úgy érzem, vele vagyok. – Lehuppant, a párnába fúrta a fejét és úgy maradt... Azt

hittem sír, moccani sem mertem, Németh Jolánka jutott az eszembe, aki ugyanígy nyúlt el a csupasz földön az anyjáért való furcsa harcban. Az ágy sarkába húzódtam s visszafojtott lélegzettel figyeltem Lillát. Lassan megfordult, arcát megvilágította a hold ezüst karéja.

Könnytelen, szigorú volt az arca, összevont szemöldökkel meredt a levegőbe.

– Nem akarok öltözködni, finom csipkeholmikban járni, azért sem akarok! Hiába küldi nekem Anyu a szebbnél-szebb ruhákat, engem nem lehet ilyesmikkel kárpótolni! Nem kell! Jöjjön haza és adjon egy nyaklevest. Azt szívesebben veszem tőle, mint az arany karkötőórát. És semmit sem viselek, amit ő küld, csak régi rongyokat hordok, hogy vigyék hírül neki, hogyan járok... és... és guruljon dühbe tőle és siessen haza ráncba szedni minket... Én csak azért is elhanyagolt, lompos leszek s a hajam is azért néz ki így, – beletúrt a hajába s még jobban szétkócolta – hogy Apa is vegye észre és ne tűrje tovább, hogy Mama egész életében távol legyen tőlünk.

Odacsúsztam Lillához, átfogtam a nyakát. Hagyta, de mereven feküdt, egy mozdulattal sem árulta el, hogy jólesik neki a közelségem.

– Én nem értek hozzá Lilla... de azt hiszem, a művészetről nem lehet olyan könnyen lemondani.

Lerázta magáról a karomat. – És a gyerekeiről igen? – kiáltotta – azokról le lehet mondani? – Felugrott, vadul harangozott a lábával s mintha hirtelen kifáradt volna, didergősen és halkán pihegte: – Hiszen semmi egyebet nem kívánok, csak hogy nyáron legyen velünk... Olyan sok ez? Mondd Julika, olyan rettentős sok? Nyáron legyen a miénk!

Vállamra hanyatlott, mamaszagú ingével befődte az arcát... S így aludt el vállamra dőlve, álmában fel-felbugyogott visszatartott könnye s melegen zizegett a nyakamba.

Először ízleltem idegen emberek könnyét s valahogy úgy éreztem, erősebb, testvéribb lettem tőle.

Jaj de nehéz nevelni!

Akárcsak Penelope, olyan volt Lilla. Nappal felfejtette a barátság szálaait, amit éjjel szövögetett. Nappal zord volt és megközelíthetetlen s csak a sötétség oldotta fel zárkózottságát, a langyos nyári éjszaka, mely tele volt patakormolással, tücsökciripeléssel, csupa meghitt nessel, melyben a vallomások úgy csurrantak ki, mint túlérett gyümölcsökből a nedvek...

A reggeli világosságnál elszégyellte, hogy ennyire megmutatkozott, hányaveti göggel bánt velem, mintha bosszút akarna állni, hogy gyengének, picinynek láttam őt... De én annál szelídebb voltam hozzá, minél ridegebb lett ő, s úgy gyűjtöttem számára szeretetemet, mint ahogy Gyuri gyűjti a ritka bélyegeket ujjongó lelkesedéssel!

Eddig csak a ház körül mászkáltunk, óriási kert tartozott a kastélyhoz s naphosszat hancúroztunk benne; délután leheveredtünk a magas fűbe s én »igazi« meséket meséltem neki: Fräulein Sophieről, aki minden éjjel képeslapokon utazza be a világot, az elegáns Somogyi nagybátyjáról, akinek a kiskutyája a párisi kutyatemetőben nyugszik, Ripsz Giziről, aki gyerekeket tanít s a pénzből, amit keres, töltőtollat vesz magának, s már van neki nyolc darab.

- Te mit veszel a keresetedből? – kérdezte hirtelen Lilla.
- Én?... Én semmit.
- Végy ostort – ajánlotta Ádám.
- Elteszem a pénzt s hazaviszem.
- S otthon se költöd el?

– Nem Hisz azért jöttem állásba, hogy pénzt keressek...

– Öhöm... folytasd csak.

– Mit folytassak?

– Ripsz Gizit – mondta csúfondárosan Lilla, – mert az nem érdekel, hogy te mért jöttél el hazulról.

– Ripsz Gizi nemcsak töltőtollat gyűjt, – mondtam elakadt hangon – hanem mindent, ami a keze ügyébe kerül s mindent, amit csak gyűjteni lehet. Pillangót, üres skatulyát, bélyeget, reklámcédulát, növényeket, hajcsatot, radírgumit...

– És ilyen csodabogarakat, mint te vagy, nem gyűjt? – vágott közbe Lilla.

– Mért lennék én csodabogár? – kérdeztem pirosra váltan.

– Mert mindent eltűrsz, mert nincs benned egy parányi önérzet.

Lecsaptam Éva színes mozaikjátékát, amely az ölemben hevert úgy, hogy a golyók szerteszét gurultak. Hát nem veszi észre ez a lány, hogy türelemmel akarom magam felé hajlítani s vigyázó ujjakkal lefejtteni róla azt a kérget, mely úgy burkolja be szívét, mint dió érdes csontja a puha, olajos belet.

Lassan visszaereszkedtem és felszedtem az elgurult golyókat. – Gyerünk a faluba – mondtam az ikreknek. – Ti fogjátok megmutatni nekem a falut. – Mindjárt, – mondta komoly képpel Ádám – csak elébb kinyomom a saftot a virágból.

– Hogy legyen parfümje a babámnak – magyarázta Éva.

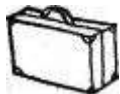
Kézenfogva megindultam velük. Lilla felhúzott vállakkal térdelt a fűben, készen arra, hogy az első hívó szóra eliramodjék. De most nem hívtam, vissza se tekintettem, szinte futólépésben mentünk a templomtorony irányába. A templom tornya aranyosan csillogott a napban, olyan volt, mint egy felnyújtott ujj, mely megfogadja, hogy nagyon fogja szeretni az embereket, akkor is fogja szeretni, ha azok nem érdemlik meg...

– Lilla, – kiáltottam – most se haragszom rád, gyere, gyere...

De Lilla már nem volt sehol s elszontyolodva vágunk neki a poros országútnak.

A túlsó part

Kora reggel lehozattam Terézszel a kis vulkánkofferemet s csomagolni kezdtem. Épp az Ádám faragott ostorát próbáltam begyömöszölni, amit emlékül kaptam tőle, mikor meglepett Lilla. Lábujjhegyen jött, mellém osont és figyelmesen nézett.

– Mit csinálsz?

– Csomagolok.

– Csomagolsz... De hát miért?

– Ma telt le a próbaidőm.

– Nem értelek. Hisz Apa nem akar elküldeni! Nagyon meg van elégedve és egész biztos itt tart.

– De én nem maradok.

Lilla egész közel jött hozzám. – Mért nem maradsz, ha... Apa akarja...

– Mert most már én nem akarok. Minek? Érzem, hogy amit vállaltam, nem tudom elvégezni. Még játszótársatok se tudtam lenni.

Lilla megrezzent. – Az ikrek bőgni fognak utánad.

Elmosolyodtam. – Majd abbahagyják.

Végre elhelyeztem az ostor a kofferban. Lecsaptam a fedelét s rákattintottam a kulcsot.

– Igazán elmész?

– Mi értelme lenne, hogy maradjak? Nem tudtunk összelelegezni, hiába is akartam.

– Nem igaz! – kiáltotta Lilla szenvedélyesen és a koffer elé állt, mintha el akarta volna fedni tőlem a hazautazás útját.

– Én szeretlek, én nagyon szeretlek! Ne hagyj itt Julika, ne hagyj itt még te is... Én nem tudom mutatni, mennyire szeretlek, mert már elszoktam attól, hogy szeressek valakit, mert mindig csak magamba fojtottam s most nem tud többé kijönni.

Lázasan beszélt, síró-csukló hangok törtek elő a torkából s szavait elnyelte a zokogás. – Bocsáss meg – rossz voltam, undok voltam, pedig jó akartam lenni, de úgy szégyelltem magam... És meglátod .. ezután nem szekírozlak, nem tudom mi volt velem... Vissza akartam adni, hogy velem se törődik, akit én szeretek, a Mamám... hisz mondtam neked... És rajtad akartam bosszút állni... de csak magamon álltam bosszút, mert nekem volt a legrosszabb... és most itt is hagysz... és én megint Sári nénivel maradok és... és ne menj el, mert én... mert te barátom vagy és kismamám...

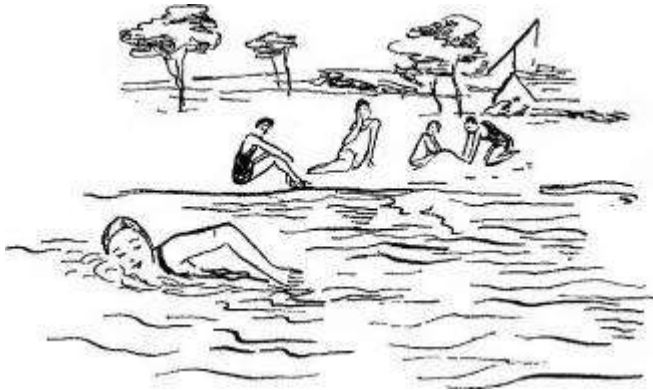
Szorosan átöleltem a nyakát és úgy csókolgattam hüppögő, maszatos, sírástól dagadt arcát, mintha tényleg a gyerekem lenne – Itt maradok Lilla... De ne sírj... mert látod, már nekem is viszket az orrom és mindjárt rákezdem...

Félóra múlva Lilla szokatlanul rendesen jelent meg a reggelizőasztalnál. Makrancos, szőke fűrtjeit lekefélte és rózsaszínű szalaggal kötötte át, szappanszagú, ropogós, fehér vászonruha feszült rajta és a rongyos szandál helyett fehér vászoncipőt húzott. Dancs úr a szemét dörzsölte: ejha! Nem is sejtettem, hogy ilyen nagy lány vagy már. Mi történt veled? Hisz egész kisasszony lettél.

Sári néni oly döbbenet nézte, mint egy kísértetet. – Na, most egész nap ügyelhet erre a kényes rongyra, – mondta végül – mi a csudának cifrázkodott így ki? Nincsen ma vasárnap! – És szemrehányóan hunyorgott rám. – Persze, nem a törpefrajla mossa, könnyű neki!

Jóisten! Most meg Sári néni haragszik. Ő nevelte, dédelgette pólyáskora óta Lillát s most fél, hogy nem etetheti agyon ezután, kicsúszik a keze alól, nem dédelgetheti mértéktelen alázas cselédszeretettel

Mosna ő Lillára, de mennyire mosna! Akár tíz ruhát is piszkolhatna naponta, nem is ez a baj! De hogy az én kedvemért vedlett ilyen hófehérre, az fáj neki. Durrogva, morcosan teszi le a tálcát Sári néni és Lillának máris a tányérjára csempész egy

csirkemájat. – Egyék szegénykém, ha már ügyelni kell a ruhájára, ha már ilyen puccdámát csináltak magából.

Délelőtt lemegyünk a Tiszába fürdeni. Lilla átöleli a derekamat és megtalált új boldogsággal cipel magával. Szinte érzem, hogy megkönnyebbült, a szeme még rózsaszínű a sírástól, de a kézfogása vidám és bizalmas. Az ikrek előttünk csetlenek-botlanak, ők viszik az elemózsiás kosarat, mert csak délben akarunk visszatérni. Hepe-hupás út visz a Tiszához, végig kell gázolnunk a kert bozótain, valóságos kis felfedező út ez. Mint vad partizánok bolyongunk a hatalmas kert járatlan útján, hangos hallózással adunk hírt magunkról, ha elnyel valamely ágbogas bokor... S hogy átjutunk az élő sövényen, szétriasztjuk a libahadakat, melyek hangos szárnycsapkodással menekülnek előlünk... Átvágunk a naptól pörkölt mezőn s ott vagyunk végre! A partot fák szegélyezik, hosszú, zöld ágak beleér a vízbe, mintha csak haját mosnának a borzas levélkék... Sebesen ledobáljuk magunkról a ruhát s uccu, be a hullámokba! Az ikrek úgy úsznak, mint a csik, prűszkölve le-lebuknak, szelik, fűjják, csapkodják a vizet, bizony én vagyok a legügyetlenebb... De félek ettől a rengeteg víztől, idáig csak bekerített helyen lubickoltam, itt pedig, amerre a szem ellát ég és víz, ég és víz... s minden a miénk!

Meg-megkapaszkodtam a fák indáiba, talpammal szilárd talaj után kaparászom, hogy el ne sodorjon a víz árja, de így is el-elkap egy hullám s hintáz velem, mintha pörge levél lennék. S hogy megszokom a tarajos hullámok habzó játékát, egyre merészebben úszom kifelé, széles karcsapásokkal űzöm a pikkelyes ezüst habokat, míg csak Lilla vissza nem hív. – Halló, Julika! Vigyázz! – S már siklik is utánam mind a három, szinte szelik a vizet, mintha motoros hajók lennének. – Vigyázz! – tüsszögi Lilla, nehogy a tulsó partra merészkedj, mert a tulsó part már nem a miénk.

Később fürdőzők jönnek, néhány idősebb hölgy a szomszéd kastélyból, akik kényeskedve visítoznak s dideregve permetezik magukra a vizet. Feljebb valamivel, tisztos távolságban tőlünk, parasztlánykák bukfaceznek a hullámokban, pendelyük léggömbbé fúvódva libeg utánuk, s pucér parasztfiúcskák hancúznak a parton ki-beugrálva, mint bolond kis békák s kaviccsal dobálják egymást.

A »tulsó partról« egyre többen jönnek. – Nagyfalu – világosít fel Lilla. – Nem is falu, de község. Tiszaújlaknak hívják, s így nyár derekán még fizető vendégek is jönnek ide Pestről. – Sóhajt, elborult szemmel bámul a tulsó partra, mintha azt gondolná: lám, idegen emberek tudnak itt nyaralni, csak az én Mamám nem tud...

Megtarkul a víz, itt is, ott is színes sapkák röpködnek, gumiállatok, óriáslabdák... Egy helyre zsúfolódnak a fürdőzők, oda, ahol lassúbb a víz sodrása s a láb bársonyos homokot tapint... Hátamra fekszem, s hunyt szemmel vitetem magam a habokkal... Lilla mellettem úszik, szőke haja úgy hullámzik, mint érett búzakalász.

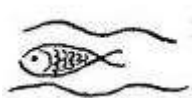
Barátság a hullámokban

Van egy új barátnőnk, Holló Ágnes. Felöltözve még nem láttam soha, mert Tiszaújlakon lakik, s így csak úszva barátkozhatunk egymással. Idősebb, mint mi vagyunk, nyurga, fekete lány, olyan szemekkel, mint a szirupos dióbefőtt. A szeme fehérje világoskéknek látszik s ez különös kifejezést ad a tekintetének. Lilla bezárul előtte, pedig évek óta ismeri, de ahhoz, hogy ő közel engedjen magához valakit, még mindig olyan vadóc-szomorú, olyan azértsem természet... Furcsa, hogy Ágnes itt lakik pár lépésnyire tőlünk, néhány karcsapással át is mehetnénk hozzá, s mégis olyan távol van, mintha kilométerek választanának el tőle...

Ágnes ritkaszép lány, Ormay Klárinál is szebb, pedig Klári az osztály dísz... De Ágnes másképp szép, olyan... átszellemülten szép, s ha beszélni kezd, szinte kivirágzik az arca, mint tavasszal a cseresznyefa. Ámulva hallgatom, mennyi mindenről ad hírt s milyen másképpen lát mindent, mint én, aki valósággal elemistának érzem magam mellette, pedig csak két év korkülönbség van köztünk.

Az ikrek indiánüvöltéssel másznak a hátára s ő kacagva rázza le őket,

- Micsoda buckók lettetek tavaly óta! Hány évesek vagytok?
- Huszonöt kiló múltam – kiált Ádám s Éva fitymálva mondja: –
Még a kilókat se tudja.

Ágnesék pirosra mázolt csónakjában himbálózunk, Lilla makacsul lezárt szemmel, hogy ne lássuk, figyel-e ránk, részt vesz-e beszélgetésünkben.

– Ez idén nem megyek vissza Párisba – sóhajt Ágnes. – Tudod, nem lehet most oda pénzt küldeni. Pedig de gyönyörű ott minden! Remek intézetben laktam, kívül-belül olyan modern, olyan célszerű. A falak üvegből és acélból vannak, hogy csak úgy ömlik be a világosság. És mennyi napfény! Falun nem látsz egy év alatt annyi napot, mint ott egy délelőtt.

- Falun? – álmélkodom.

– Na persze... Te nem ismered az igazi falut, csak azt, ami az iskoláskönyvekben van. A falu, nem csak napsugárból, patak-mormolásból és egészségtől kicsattanó, piros-pozsgás gyerekekből áll... – Haragosan folytatta: – és nem fehérgyapjas barikákból, virágillatból. Láttál már úgy közlőrl falut? Voltál már bent a fehérre meszelt békés házacsákban? Na majd elviszlek egyszer, hogy lásd, milyen a falu.

Kezével belecsapott a vízbe, sebesen kavarta, fröcskölte a hullámokat. – A falu fullasztó porfészek, mert nincs annyi pénz, hogy az utakat kibetonozzák... A piros-pozsgás gyerekek verszegény, angolkóros porontyok, mert hónapszámra nem jutnak tejhez, zöldfőzelékhez... S a fehérre meszelt házacsákban egymás hegyén-hátán alusznak az emberek, sokszor nyolcan egy rakáson s ráadásul az aprójóság is velük lakik. Télen pedig hónapszámra nem nyitják ki az ablakot, nehogy a jó meleg kimenjen.

– Honnan tudod te mindezt?

– Óh, én nyitott szemmel járok – mondta s úgy csillogtak a vízgyöngyök arcán, haján, mint a könnycseppek. – Én nemcsak azt nézem meg magamnak, amit megmutatnak. Tavaly is mikor hazajöttem vakációra, bebarangoltam Andréval az egész vidéket. André a párisi unokatestvérem. Azért is küldött Anyám éppen Párisba, mert ott laknak a rokonaim. Gondolta, mégsem érzem magam egészen magányosnak, ha ők kikérnek vasárnaponként. Hol is hagytam el? Hát igen, André nálunk szokott vakációzni és bebiciklizzük az egész vidéket. Milyen gyönyörű táj és milyen vadregényes!... Azt hinné az ember, egy tündérmese kellős közepébe került... Pedig ha bemeérsz egy kicsit a faluba az emberek közé, rögtön kiderül, hogy milyen szomorú valóságba cseppent. Ezen a csodaszép vidéken a legsötétebb nyomor tanyázik. Földbevéjt kunyhókban élnek az emberek, ha ugyan életnek lehet nevezni azt a koplalást, didergést...

– Azt mondod, Párisban sok a napfény... De hisz akkor a napfényt is csak azok élvezhetik, akiknek pénzük van rá – kockáztattam meg.

– Ezen én már sokat töprengtem – bólogatott Ágnes. – Nem jól van ez így.

– S mit kéne csinálni? – nyitotta ki hirtelen Lilla a szemét.

– Egymagamban semmit sem tudok csinálni. Ahhoz, hogy valami történjen, sok embernek kell dolgoznia, segítenie!

– Én is azt akarom, amit te – mondtam lelkesen.

Ágnes megszorította a karomat. – De azt nem lehet ilyen hirtelenül akarni. Ahhoz annyi minden kell még.

Lilla előrecsúszott s térdére támaszkodva kérdezte: – Például micsoda?

– Hinni kell mindenekelőtt! És... tudni pontosan, mit akarunk, meddig terjed az erőnk s nem csak úgy véletlenül belepottyanni valami buta jótékonykodásba. Hanem lépésről-lépésre kiépíteni segítő tervünket. Életcélul kitűzni, dolgozni érte.

– Neked ez az életcélod? – kérdeztem felgyúlva.

– Persze – mondta szinte rekedten. – Én tanítani akarom a népet, megmutatni nekik, hogyan juthatnak napfényhez, táplálékhoz, egészséghez, tisztasághoz. – Hirtelen Lillához fordult: – Igazam van?

Lilla elpirult, s a barackot, amit épp majszolt, a vízbe ejtette. – Nem tudom sose gondoltam ilyesmire.

Csend lett, csak a víz loccsant, csobbant. Az evezők halkán szelték a vizet, hosszú sáv törte ketté a tükrös felületet, amerre a csónak elhaladt, aztán összeborultak újra a csillámló, fodros hullámok.

Ágnes megszólalt: – És te, Julika, te mit gondolsz?

– A parasztok más élethez vannak szokva – mondtam habozva. – Nem is kívánnak maguknak olyan lakást, mint nekünk van, olyan fehérneműt, olyan ételt.

– Hisz ez a baj! – kiáltott Ágnes – hogy tudatlanságban élnek. Meg kell tanítani őket arra, hogy kívánják. Ott kell kezdeni az egészséget, hogy akarjanak, hogy szükségük legyen rá... Hogy kívánják a szappant, a fogkefét és ne csak vasárnap gereblyézzék meg a hajukat. Hogy kívánják a betűt, a könyvet.

– Fel kell birizgálni a figyelmüket, mint ahogy fűszállal, versikével csalogatjuk ki a csigabigát a házából.

– Nekünk... kinek nekünk? – gúnyolódott Lilla.

Ágnes dióbefőtszeme megvillant. – Nekem, meg annak, aki velem tart. Aki úgy érzi, nemcsak a saját életével kell törődnie, hanem a másokéval is.

Hosszú barna karját feje alá kulcsolta s úgy feküdt a csónak alján, kinyúlva izmos karcsúságában. – Jaj jaj, mennyit kell még tanulnom, míg valóban hozzáfoghatok a komoly munkához. Hisz még tényleg zöld vagyok. Csak hát szeretek beszélni róla, szeretek foglalkozni vele, mert mindig bennem motoszkál.

Aznap este sokáig ültünk az ablakban Lillával. A kastély elcsendesedett, a cselédházak szuroksötéten bóbiskoltak, a hold is lebukott az égről, csend és feketeség volt mindenütt. Lilla izgett, mozgott, fészkelődött, látszott, hogy valami nem hagyja nyugton.

– Odakölcsönzöm Sári néninek a gróf Monte Christómat – szólalt meg végre.

Nevetést nyomtam el. – Minek az neki?

– Hát, gondoltam... Ágnes azt mondja... könyvre kell szoktatni őket.

– De nem Monte Christóra! Mit ért ő abból?! Meg aztán Sári néni már öreg. Őt már nem lehet szoktatni. Gyerekeken kell megkezdeni az ilyesmit. Aztán a gyerekekből lesz a »nép«.

– Ti mind olyan okosak vagytok – sóhajtott Lilla. – Csak én maradtam buta. Sohase voltam egykorú gyerekekkel, mindig csak otthon kuksoltam savanyú nevelőnők között.

– Mért nem mentél intézetbe, mint Ágnes?

– Mért... Mert azt gondoltam, ha Mama jó helyen tud, éppenséggel nem jön haza... így még inkább... – Titokzatosan hajolt hozzám. – Ágnes azt mondja, minden embernek van életcélja, amiért küzd, ami betölti egészen. Tudod, én mit akarnék? Jó mama

lenni! Olyan jó, amilyen csak a mesében van. Mindig, mindig csak a gyerekekkel élni... Egy szobában aludni velük és álmomban is megérezni, ha lecsúszik a takarójuk... Egyedül varrni a ruhácskájukat... Priznicet rakni a torkukra, ha betegek, mert ha idegen adja a priznicet, az mindig rémítően hideg... és – és meséket kitalálni nekik, meg Komám asszony hol az olló-t játszani velük és vezetni a buckó kis kezüket, amikor írni tanulnak, hogy úr ír és úr rí...» és imádkozni velük este és melléjük feküdni, míg el nem alszanak és átölelve tartani őket, míg csak el nem zsigbad a kezem... – Kinyúlt az ablakon, vágyó, anyás mozdulattal, de csak ürességet ölelt, puha levegőt – semmit...

Sári néni is megbékül

Ma jól kezdődött a napom, mert Anyutól levelet kaptam. Alaposan összeszid, amiért úgy félrevezettem őt, de kierzem a sorokból, hogy csak illemből mossa meg a fejemet, valójában egy kicsit büszke rám, hogy így önállósodom. Lillának is megmutattam a levelet, mióta kismamává fogadott, nincs titkom előtte... Lilla tízszer is elolvassa, nem tud betelni vele.

– Az én Mamám csak telefonálni szokott... Nincs ideje írni.

– De hisz az még jobb, legalább hallod a hangját!

– Olyan izgatott vagyok, hogy nem is hallom... és az egész csak pár percig tart, mert Apa is beszél, az ikrek is belevisítanak a kagylóba s olyan zűrzavar kerekedik... és a szó elröppen és nincs belőle semmi. A levelet meg eltehetném, s elővehetném, amikor csak akarom.

Minden jól menne, ha Sári néni, meg Teréz, a belső cseléd nem kurrognának rám folytonosan, de amikor csak tehetik, borsót törnek az orrom alá. Hogy miért? Mert felforgattam egy kicsit a kastélyt úgy, ahogy Anyu szokta néhanapján a lakást... Parázs nagytakarítást rendeztem, magam is nekigyürköztem s úgy álltam ott a porviharban, mint hajóskapitány a háborgó tengeren. – Teréz kérem, a fölösleges bútorokat vigyük föl a padra...

– Sári néni, adjon csak egy kis hordóskáposztát, azzal tisztítjuk meg a perzsaszőnyeget. – Ádám, Éva, nektek is szabad segíteni. Tegyetek fehérpapírt a fiókokba.

Sári néninek nem akarózott megmozdulni. Húsz éve kavargált csendesen a konyhán a maga gusztusa szerint, azt főzött, amire kedve támadt: ha csikarása volt, köménylevevest kapott az egész család, ha meg rájött a farkasétvágy, rostélyost készített reggelire... Délután meg elteterferélt, elbóbiskolt. Teréznek se koppintott senki a körmére, azért állt tótágast a lakás, örökösen olyan volt, mintha költözködés előtt állnának. S Dancs úrnak minden ingéről hiányzottak a gombok.

– Ni hogy gazdasszonykodik itt! – mordult fel Sári néni és Teréz még tódított hozzá – azt hiszi, hogy ő rendelkezik a házban!

– Kis csepegősorrú! Megbolondítja a kisasszonykát mindenféle hízelkedéssel!

Lilla magánkívül rontott be: – Az nem igaz! Hogy mer ilyet mondani Sári néni!

De Sári nénit már nem egykönnyen lehetett elhallgattatni. Úgy bugyborékol, zuhogott belőle a szó, mint nyitva felejtett csapból a víz.

– Nekem oszt nem fog dirigálni egy ilyen takonypóc! Nincs egy rendes rongya, oszt úgy tesz-vesz a házba, mint egy grófkisasszony. Ki látott már ilyet?! Maholnap azt is megtiltja, hogy főzőkanalat vegyek a kezembe. No nézd csak!

– Dehogyan akarok én parancsolgatni magának – szóltam szelíden.
– Csak azt szeretném, ha rend lenne végre... Hogy a gyerekek igazi otthonra leljenek a házban.

Erre aztán végkép kicsattant az öreg asszony. – Most talán disznóólban laktak?! Igazi otthon!!! Betolakodik ide, oszt a végén még lepocskondiázza az egész házat.

Éreztem, hogy elsápadok s a térdem puha lesz, mintha csont helyett rongydarab lenne benne.

– Nem kell nekem segítség, Sári néni... Csak menjen a dolgára. Maga is, Teréz. Egyedül hozom rendbe a lakást.

Bevágta az ajtót, csak úgy dörrent.

A két indián taktusban veri a matracokat és jókedvűen kurjongatnak hozzá. Lilla meg velem együtt hordja föl a lomokat a padlásra. Észre sem vesszük, hogy ránk esteledik, olyan vad munkában vagyunk. Épp a frissen mosott függönyöket akasztjuk az ablakokra, mikor betoppan Dancs úr.

– Hű, de friss-szagú lett a lakás! – csapja össze a kezét. – Már igazán ráfért egy kis tisztogatás.

Sári néni besuvakodik az ajtón, támadásra készen, ha árulkodni találnék.

– Na, Sári néni, ezért kap egy vasárnapi fejkendőt – mondja Dancs úr. – Maga is, Teréz...

– Törpekisasszony csinálta – harsognak az ikrek.

– Én csak segítettem.

Lilla közbeszól: – Ne higgy neki, Apa. Julikát Sári néni mindég...

Megrántom a Lilla szoknyáját, hogy hallgasson, s Lilla kelleetlenül, fintorogva abbahagyja.

– Na, egész rendes jány maga – dörmögi másnap Sári néni, miközben az új kendőjét próbálgatja a csempé tükör előtt. – Akar lábast nyalni? – súgja a fülembe – mert eldugtam magának.

S hogy Teréznek képeslapokból dobozt hurkolok össze, amiben a varróholmiját tartja, és fenyőtobozokból képrámát mesterkedem (Gyuritól tanultam), megbékél ő is és előszedegeti Dancs úr gombtalan ingeit, s az ikrek foltozásra váró ingecskéit.

– Nem Törpekisasszony vagy te, hanem valóságos varázsló – mondja Lilla, amikor este az ágyamra kuporodik. – Most hallom, hogy Sári néni kiadta Teréznek az ordret: oszt jókor költjön fel engem Trézsi, nehogy a kis gazdasszonynak megint hazudni kelljen énniattam, mert világért se venném a lelkemre

Barátság-szigete

Nagy vízicsatát rendeztünk a Tiszán. Ágnes éppúgy visítózott, mint az indiánok, pedig két vendégfiú is volt velem, Bandi, egy pesti diák, aki fizető vendégként nyaralt ezen a vidéken és André, a párizsi unokatestvér... Ágnes nem fért a bőrébe, csapzott hajjal zúdítt ránk a víz, locskolt, pocskolt s harsogó jókedvvel handabandázott az evezőlapátokkal. Alig ismertem rá... Amikor egy pillanatra mellém került, megkérdeztem tőle: – Mitől kergültél így meg? – Összecsomósodott haját kisimította a homlokáról: – Sose voltam olyan szomorú, mint ma.

Hangosan elkacagtam magam. De később, mikor lecsendesült a harci zaj és Lilla Bandival meg Andréval csónakázni ment, Ágnes megfogta a vállamat: – Julika úgy-e nem hiszed el nekem... azért vadulok így, hogy André felvidítsam... hogy ne vegye észre, milyen rettenetesen földhöz vág engem is, ami történt.

– Mi a csoda történt?

– Váratlanul megérkeztek a nagybátyámék.

– Na az még nem olyan szerencsétlenség – mondtam nevetve.

– De az egész család. A néni, a bácsi, André és itt is maradnak – hebegte Ágnes. – És nem tudom, mi lesz velük...

– Nem tudod mi lesz? Hát mi lehetne? Hisz máskor is nálatok töltötték a nyarat.

– Máskor! Máskor csak itt vakációztak, teleszívták magukat hazai levegővel és visszamentek... De most valami rémes dolog történt. Egész a fülemhez hajolt s úgy súgta belé: – Kiutasították őket Franciaországból.

– Ki-u-ta-sí-tot-ták?

– Igen. Minden idegent kiutasítottak. Idegeneknek nem szabad munkát vállalni.

– De hisz ők már nem idegenek Párizsban. Te magad mesélted, hogy a nagybátyád milyen régen él ott, André meg már ott is született.

– Az nem elég Julika. A nagybátyám sohasem akart francia állampolgár lenni, mert a szíve hazahúzta... Ő úgy gondolta, öregségére majd hazajön, ha annyi pénzt gyűjt magának, hogy békében élhet idehaza – Mert rengeteget nélkülözött, míg elhatározta, hogy másutt keres megélhetést. Szerencsét próbál... Idegenbe megy... Nagypapáéknak ebből a kis boltból kellett hat gyereket felnevelni... Örültek, ha volt mit enniük.

Próbáltam megállni, de a hullámok elkaptak Ágnes mellől. – Gyere, üljünk le valahová, így nem lehet rendesen beszélgetni.

– Ha le lehetne ülni, de nem lehet! Hozz elébb határátlépésit. Egy kiálló kőbe kapaszkodtunk, szorosan tartva, nehogy elsodorjon a víz árja.

– Jenő bácsi, André papája orvosnak akart tanulni – folytatta Ágnes. – Tanult is nagykeservesen, többet éhezett, mint jóllakott. De arra már gondolni sem lehetett, hogy rendelőt nyitnak neki. Egy szép napon aztán felkerekedett és elment Párizsba. Magam sem tudom, hogy jutott ki. Ott aztán bejárt a klinikára, befejezte a tanulmányait és ott ragadt. S most, mikor már azt hitte, nincs többé gondja, akkor jött ez a villámcsapás. Felmondták az állását. Idegeneket nem alkalmaznak – Idegenek menjenek sürgősen haza...

– De hisz ez borzasztó!

– Épp főorvosi kinevezése előtt állt. A betegek imádták. Egész könyvtárra való tudományos munkát írt össze. Most beállhat apához a pult mögé... Kocsikenőcsöt árulni.

– És mi lesz Andréval?

– Ő nem okoz gondot. Velem jön Pozsonyba vagy Kassára a gimnáziumba. Ő még fiatal, még belesimul a megváltozott viszonyokba... André ott maradhatott volna, ha éppen akar. Tanulni engedik az idegeneket, csak boldogulni nem. S André, aki

Magyarországot sohse ismerte, mert hiszen Párizsban született, minden emléke odakötötte – André most világért sem akart ottmaradni. André most érzi csak, hogy ez az igazi otthona. Oh, őt cseppet sem féltém! De mihez kezd Jenő bácsi idegen diplomával, ötvenkét évvel a vállán és ilyen megbolygatott étellel?

A csónak már jött visszafelé és mi elhallgattunk. Ár ellen eveztek, Bandi izmai úgy ugráltak, mint golyós csapágy, ő dagasztotta, gyúrta lapáttal a vizet s Lilla kormányozott. André volt a legkisebb köztük, vékonydongájú, fekete fiú, szinte hihetetlen, hogy már a hetediket végezte. A szemében furcsa ijedség tükröződött, vagy én láttam olyan nyugtalannak, olyan riadtnak?

– Találtunk egy kis kavicsszigetet – hadonászott vékony karjaival. – Oda fuvarozlak benneteket is.

– Ha ugyan elférünk mindannyian – jegyezte meg Lilla.

– Legfeljebb vízbe lógatjuk a lábainkat. Mégis szilárd talajon ülünk. Ha szúr is a kavics, mégis mindig jobb, mint ez az örökös hintázás, ringás.

A szigetet elneveztük Barátság-szigetnek. A napok óta tartó szárazságtól leapadt a Tisza s kavicsos medre kibukkant egy helyütt s erre a parányi szárazságra kapaszkodtunk fel, hogy együtt legyünk egyszer mindnyájan, együtt ülünk írások nélkül, pecsétek nélkül, szabadon, mint a vademberek.

Az ikrek vízsíkra vagdosták a lapos kavicsokat s diadalordításba törtek ki, ha a kavics hármasszaltoval bukfencezett a víz tükre. Bandi velük játszott, mesterfogásokra tanította őket s félszemét behunyva gyönyörködött a kavicsok bokázásában.

André elgondolkozva pergette ujjai között a homokot. Trikója kinyúlva lötyögött kiálló lapockáján, érzékeny bőre a kövek nyomásától gyulladtpiros lett. Guggolva ült mellettünk s néha óvatosan megigazította csontkeretes pápaszemét olyan mozdulattal, mintha eszébe jutna valami. – Volt egy öreg dadám... Ilyentáiban jött mindig értem. Minden hónap első vasárnapján... Ez

volt az ő napja. Úgy szeretett, mint a saját gyerekét... S karonfogva sétáltunk azokon a helyeken, ahol valamikor kocsiban tolt. Megmutatta, hol estem el, hol kezdtem először járni, hol gurult el a labdám, hol csípte meg a kisujjamat egy csúnya darázs. Nem látom többé az öreg dadust. S nem látom többé a házat, ahol laktunk... Pedig mennyit nadrágolt el apa abban a házban. Mert mindig lecsúsztam a lépcső korlátján, majd kitörtem a nyakamat. De ez még nem lett volna olyan nagy baj. Egyszer azonban éppen a házgondnok cilinderére repültem... Ő valami esküvőre készült s épp a fejébe nyomta félméteres köcsögkalapját, amikor én siklórepüléssel startoltam az emeletről. Tehetek róla, hogy épp a cilinderen csináltam kényszerleszállást?

Nevetett. Szemüvegét befutotta a könny.

– A kis barackfámat is otthagytam s most el fog száradni. Pedig én ültetem el egy magról... S azt a barackot, azt a barackot Francine ette, aminek a magját elültettem. Francine az osztálytársam... Olyan édes kislány volt. Selypített egy kicsit, de jól állt neki... S az orrocskáján két szeplő volt, de az is jól állt... S most elhervad a fácskája.

– Dehogyan hervad – vigasztaltam André-t, aki bánatosan lógatta a fejét. André rám se hederített.

– Hogy örültem mikor kibújt a földből az a zöld pettyecske – mondta elgondolkozva. – S később a pettyecskéből szár lett... S amikor letört egy gyöngye levélke róla, vattával kötöztem be... Számoltam a napokat, mikor lesz rajta gyümölcs. S most... más fogja letépni a gyümölcsöt. Pedig én nem is téptem volna le. Én meghagytam volna. S a selyemhernyóim is másnak gubóznak be. Én ettettem, tisztogattam őket, az ágyam alatt őriztem a skatulyákat s a kövér Jacquesnek fognak gubózni.

– André, nem megígérted, hogy csak előre nézel ezután? Sohasem hátra.

André felkapta a fejét. – Igen, igazad van... Gyertek, játszunk valamit.

Lábával habzó szökőkutat vert a hullámokból. – Egy-kettő-három! E perctől fogva új életet kezdek, s aki nem hiszi, annak rögtön bizonyítom!

– Ki játszik vöröspecsenyét?

Félangolosra vertük egymást.

Ágnes később azt ajánlotta, hogy rögtönözzünk színházat. Bandi állathangokat utánzott és igazán perfektül kukorékolt. A rőfögésben is kitett magáért. (Az ikrek azóta csak rőfögve érintkeznek

egymással.) André pillanatok alatt díszleteket tákolt össze faágakból, levelekből s átúszott a tulsó partra a zseblámpájáért, hogy megfelelő világítást szolgáltatson nekünk. Egy elhajított piros zacskót talált, abba dugta a zseblámpát, amely sejtelmes rózsaszínű fényvel világította meg a »színpadot«.

– Hű micsoda reflektorokat fabrikálok én száraz földön, s milyen igazi előadást, igazi színpadot! – mondta lelkesen.

Lilla arca elborult a színház hallatára, de ahogy André énekelni kezdett, felderült újra... Andrénak nem volt hangja, de a hanghordozásában annyi szomorkás derű bujkált, hogy meglepődve

felfigyeltünk rá... Ahogy szünetet tartott és homlokráncolva újra belekapott az énekbe, s bánatosan és szeplősen állt moly ette trikójában, fényről, boldogságról dudorászva, abban annyit szívet megindító móka volt, hogy szinte megnémulva bámultunk rá... Mintha az arca gumiból lett volna... Villant, változott, csúnya volt és szép volt, megrikató és nevetésre csiklandó... Aztán én daloltam régi népdalokat, amikre anyu tanított. De most elfogódott, ködös volt a hangom, nem úgy, mint odahaza, ahol anyu meleg altjára támaszkodva röpködtem, csapongtam s ha kifogyott a szuszom, anyu tiszta hangja újra felrepített, mint anyamadár a fiókáját... Lilla hálásan ölelt meg s Ágnes is hurrázva tapsolt. André csak bólintott s e percben valahogy Jancsira gondoltam, mit szőtt volna Jancsi, ha énekelni hall.

S hogy Lilla világért sem akart szerepelni, Ágnes szavalni kezdett.

– Ezek az én verseim – mondta lobogó szemmel, s a hangja reszketett.

– Te írtad őket?

– Persze hogy én.

Hitetlenül ráztam a fejemet s Lilla is úgy húzta a magasba szemöldökét, mint aki erősen kételkedik. Jellinek is írt verseket (mit meg nem tett Jellinek, hogy Mária néni megdicsérje), de az Ágnes versei más versek voltak, olyan versek, amiket nem csupán szorgalomból írnak...

– Na majd ha egyszer átjötök hozzám, megmutatom valamennyit... Újságban is megjelentek a verseim, sőt már pénzt is kaptam értük... Elmondom a legújabbat, még le sincs írva, csak úgy a fejemben van meg...

Nem nézett ránk, furcsa, réveteg tekintettel mormolta maga elé:

SZAVAK.

Oly meguntak és semmitmondók,
csak zúgnak, zsongnak, mint a dongók.

Lilák, pirosak, aranysárgák
nyelvünkön úszó üres bárkák.

Agyunkban ezer szikra villan,
Kimondva – pára. Légbe illan.

Olyan furcsák és idegenek,
igent gondolunk s mondunk nemet.

Sasként repülnénk fellegekbe,
szavakon vérzünk, szárnyat szegve.

Mert fonák lárma a szók zenéje,
csendek csatája óh be kéne!

Pupillánkban ülnek az eszmék,
de jaj a szavak megkötötték!

Hagyjatok néma szájjal szólni,
hogy jót s igazat tudjak gyónni!

Óh hányszor gondoltam ezt el ugyanúgy, ahogy Ágnes! Hányszor formáltam magamban a szavaimat s valami olyat mondtam ki, ami nem is hasonlított erre, amit mondani akartam! De hogy tudta ezt

Ágnes ilyen éretten megírni? Hogy tudta így kifejezni magát? Hiszen ez már komoly vers! Ágnes a nyakamba csimpaszkodott. – Azt hiszem valami titokzatos dolog történik bennünk, – mondta

halkan s a vallomások sohasem fedik pontosan a gondolatokat Mint ahogy az árnyék is mindig sokkal hosszabb, mint az ember. – Sokáig hallgattunk s csak a kavicsok csobbanása hallatszott, amit az ikrek dobáltak a vízbe.

– Rém okos ez az Ágnes, – mormogta Lilla, amikor hazafelé tempóztunk s engem újból elfogott az a furcsa, okatlan zavar. – Nem is tudom... nem is értem... pedig csak két évvel idősebb, mint mi.

S hogy felfrissülve, hús testtel a ruhánkba bujtunk s megindultunk a kastély felé, újból felbukkant bennem az egész nap képe: a Barátság-sziget, az ágakból összetákolt színpad, melyen keresztül sütött a nap lángoló fénye, a zseblámpa-reflektor furfangos derengése s Ágnes felnőtt versei.

– Te Lilla... Apád talán tud határátlépésit szerezni – mondtam hirtelen.

– Minek az nekünk?

– Meg kéne egyszer látogatni Ágnest. Együtt lenni vele szárazon.

– De hisz van már Barátság-szigetünk.

– Azt elviheti az eső... egy kicsit megered s elmossa még a nyomát is... S különben is az otthonában szeretném látni Ágnest, mert... tudod az úgy van, – hebegtem, dadogtam – az úgy van, hogy a csillámló habokban, kék ég alatt, mégis másképpen hat minden. Sokkal szebb, világosabb...

Ijedten elhallgattam. Nem úgy hangzik el, mintha féltékeny lennék? Egy kis háborgást valóban érzek itt a mellem táján, egy kis fojtogató ízt a torkomban, mintha citromba haraptam volna s a hangom is meg-megbicsaklik.

De Lilla mindebből semmit sem vesz észre. Élénken helyesli tervemet s oldalba lök. – Valld be, hogy te André miatt szeretnél átmenni, pedig Bandi sokkal, de sokkal helyesebb! Ha nem is tud énekelni, csak kukorékolni.

Veron, a kis cseléd

Sári nénit naponta meg kell hódítanom...

Úgy látszik, nem elég a szeretet, furfang és ügyesség kell ahhoz, hogy az emberek szívükbe zárjanak valakit. Ha nem tud a tübe befűzni és ott pizmog, szöszmötél a cérnával s újból és újból dühösen leharapja a szál végét, odasompolygok hozzá: – Sári néni elárulok magának valamit. Húzza végig a cérnaszálat háziszappannal s a legkisebb lyukon is úgy becsúszik, hogy nna!

Sári néni bizalmatlanul mér végig, de azért megpróbálja... S estére a tányéromon van a csirkemájgratuláció.

Másnap aztán nagy bölcsen oktatgatja Terézt: – A legvastagabb pamuttal is beletanállok én a tű fokába, mert úgy szokok csinálni, hogy odadörgölöm egy kis háziszappanhoz. Úgy csinálom már huszonöt esztendeje.

Ha Sári néni harcikedve újból feltámad, kapirgálok egy kicsit az emlékezetemben s előhúszom gazdasszonyi tudományomat, amire Anyu tanított meg. Sokszor morogtam, okvetetlenkedtem, ha Anyu befogott a munkába, amikor már szaladhatnék volt... De most látom, hogy minden megpróbáltatásnak a mélyén örömmagok szunnyadnak, amik váratlanul szökkennek virágba.

– Akar újra selyemkendőt? – pusmogom Sári néni fülébe és már súgom is meg az én külön titkomat, amit az ő számára halásztam ki.

– Tudja, hogy tüntetheti el a nagyságos úr fekete öltönyéből a fényességet?

– Nna!

– Márton tiszta ruhát hideg feketekávéba és a fényes helyeket dörzsölje be vele.

– Hogyne, hogy feketekávés legyen az ülepe!

Jó, hogy nem hallják az indiánok, mert felvernék a házat hahotájukkal. Sári néni megkapja a selyemkendőt Dancs úrtól, amit mindjárt be is cserél »bujjbelére«, én meg a csirkemáj adagomat, amit szintén becserelek habosfánkra. (Honnan szed Sári néni ennyi csirkemájat?)

Ma azzal a tervvel hozakodtam elő, hogy jó lenne sárgabarackot küldeni a városba, mert megenni nem bírjuk, s még ha lekvárt is főzünk belőle, annyi marad, hogy ott rothad a fán. Sári néninek tetszik a terv, estére már ott áll Dancs úr előtt: – Azt gondolnám nagyságos úr, hogy pénzt lehetne csinálni a baracktermésből... – Dancs úr megdicséri eszességéért, ő meg csak bólogat, hogy hászen jó az öreg a háznál! Szerez is rövidesen egy lánykát, ki úgyse bírja a marokszedést, mert nagyon »satnya egy béka« és azt küldi be a szerdai vásárra... A satnya kis békával aztán megbarátkozunk, s addig-addig hízelgek Sári néninek, míg felveszi kertimunkára s ott ragad a háznál... Ha elvégzi a dolgát, visszük magunkkal fürödni, vagy felhívjuk a kertbe, mert takaros, szemes kis fruska ez a Veron s nagyon helyén van a nyelve... Naptól kiszívott seszínű copfja úgy ugrál a hátán, mintha madzagra rángatnák, a bőre feketére pörkölődött s félszemén diópápaszem, mert bandzsit egy kicsit... A diópápaszem üresre vájt földióból áll és spárgával van a fülére erősítve. Közepébe kis lyuk fúrva, hogy a hibás szeme azon keresztül pislogjon a világba, »oszt idővel egyenesre húzódjon a látókám«... A szoknya korcába csomózza a pénzt, amit a vásárról hazahoz s kétszer is átszámolja, nehogy hibázzék. Úgy erőlködik a számolásnál, hogy orra alatt apró cseppekből izzadtságbajusz nő.

– Hányadikba jársz? – kérdem tőle, s ő felnevet, mintha valami huncutságot kérdeztem volna. – Már negyedszer járom az iskolát... minden esztendőben elkezdem, de Mátyás királynál abba is hagyom.

– Mátyás királynál?

– No mer odáig érünk el tavaszig, nekem meg olyankor ki kell már hajtani a libákat a legelőre. Oszt sohasem tudom meg, mivel ajándékozta meg a csizmadiát Mátyás király.

– Hisz történelmet csak felsőbb osztályban tanítanak.

– Felső, meg alsó egy iskola az, – mondja Veron s mezítlábas talpával úgy túr bele a földbe, mint a kis malac rózsaszínű orra.

– Hat osztály van nálunk együtt, oszt mind a hatot oktatja Puzsér tanító úr. Egyszerre...

– Igazat beszélsz te? – kérdi Lilla s orrára teszi az ujját nem-e puha.

– Ne mozduljak el innen kisasszonyka, – esküdözik Veron s már húz is magával, hogy megmutassa az iskolát.

– Egész lenn van a faluban, de ne tessék azért sajnálni a fáradtságot, mert nagyon szemrevaló egy ház... Oszt meg is tanultam benne számolni, írni, nem tud becsapni engem a városi nép.

A falu kihalt ilyentájt, minden épkézláb ember mezei munkára megy, magyarázza Veron, hogy elhaladunk a csöpp kis házak előtt, melyek álmosan bóbiskolnak a napon. Borzas kis kutyák vakkantanak ránk, dühösen megmorognak, s lógó nyelvvel futnak utánunk, hogy nem merünk hátranézni... De Veron ért az állatok nyelvén, csak rájuk szisszen, megvakarja a tarkójukat s máris farkcsóválva odébb kotródnak.

Az átmenti sekély vízárókban puhapelyhű rucák, sárga libapipék tapicskolnak s maszatos gyerekek egy szál fakópiros ingecskében

– Mink meg itt lakunk, – mutat egy házra Veron, melynek ablaka akkorka csak, mint egy férfitenyér... Kékre van mázolva a ház s falatka kert is tartozik hozzá, melyben szerény kásavirágok és rezedák nyílnak. Kívülről valóban »békés« falusi házacsának látszik, s ha az ablak valamivel nagyobb lenne, iskolakönyvbe is beillené, olyan rendes, takaros. De ahogy belépünk, orron vág valami nehéz, fojtó bűz, Lilla két kézzel markolja meg a karomat, mert szinte szédül tőle.

– Na Anti, csókolj kezet a kisasszonykáknak, – csördít az öccsére Veron, s a sötét konyhából előrebukdácsolt egy kis gatyás, fekete lajbis fiúcska, aki a nagy meleg ellenére is úgy be van bugyolálva, hogy csak a feje látszik ki.

– Szárazbetegsége van, – mondja Veron, – attól olyan hókaszinű. Oszt mindig fázik, mindig köhög.

Káprázik a szemünk a napfénytől s csak lassacskán szokik a sötétséghez. De a gatyás kisfiúnak az arca olyan fehér, hogy egyszerre átfúrja a sötétséget s az apró fényes pettyeket, melyek a szemünk előtt repkednek, mint a napsugár aranymorzsái – pillanat alatt felszippantja szorongó félelmünk.

– Szárazbetegség? S orvost nem is hívtok?

Veron a vállát huzigálja. – Nincs nekünk pénzünk orvosra, patikára. Még egy hold kukoricást sem tudunk venni, pedig az úgy

kéne, mint az imádság. Nem lehet baromfit tartani, libát tömni, ha bótba kell venni a kukoricát. Felesbe meg nem érdemes...

Kárál, okoskodik Veron, de mi idegenül hallgatjuk szapora beszédét. A sarokban felsír egy hang, türelmetlen, éles gyerekbögéssé dagad – onnan jön a ruháskosárból. Csak most vesszük észre a kosárban ordító csöppséget, odaszaladunk s Lilla máris karjába kapja a sivalkodó, piszkos porontyot.

– Jaj tesszen vigyázni kisasszonyka, ennek meg úgy megy a hasa tegnap óta, hogy felveri a házat.

Megigazítja a dudlit a szájában s közben zsörtölődik: – Na hogy nézel ki már megint?! Csupa kemény maszat az orrod, mivel etettek meg, na mivel? Tegnap is kijött belőled az étel, ma is csupa egy mocsok vagy, pedig szép jányka ez, tessék elhinni, olyan a haja, mint a csurgatott méz... De Anti zöd szilvát dugott belé, oszt azóta rájött a hideglelés, meg a visítás. Nesze itt a dudli, ezt edd. Várj, megvizesítem neked.

Megnyálazza Veron a dudlit, de Lilla kikapja a kezéből. – Teszed le mindjárt! A te szájadból az övébe dugod?! Nem tudod, hogy így viszed át a betegséget?

– Nincs énnekem semmi bajom, – sértődik meg Veron. – Az egy bandzsításon kívül. De már azt is kezdem kinőni.

– S mi a szösz van ebben a dudliban?

– Egy kis kenyérhéjat csavartam a rongydarabba. Ezen még rezselődik is az inyje neki, mert hogy fogzáskor kiváltképpen jó ez.

– Jaj Veron, Veron, – fohászkodom én is, – amilyen okos lány vagy, tudnod kéne, hogy piszkos rongyot nem szabad gyerek szájába dugni s ha nem is vagy beteg, rengeteg bacillus fészkel benned, amitől ő megbetegedhetik. Különösen, ha így le van gyengülve. Antinak se szabad itt lenni, ha tényleg köhög.

– Hová tenném Antit?

– Kórházba, vagy... Istenkém mit lehetne tenni? Várj, majd beszélek Dancs úrral. Úgy-e Lilla? Apukád biztos kitalál valamit és segít Veronékon.

Sarkig kitártuk az ablakot, hadd jöjjön be a friss levegő, aztán megcsappant kedvvel bandukoltunk az iskolához. – Igaza van Ágnesnek, – mondom csendesen s Lilla is rábiccent: – Tanítani kell a népet, felvilágosítani, hisz így elpusztul!

A sok nyeszlett kis viskó között már messziről kiemelkedik az iskolaépület. Megkopott, sűrű hász az igaz, de kőből van s két tágas ablak könyököl az utcára.

Csak a tanítóné van otthon, borsót fejt éppen, két térde közé szorít egy nagy szakajtót, s abba pergeti a zöld szemeket.

– Az iskolát szeretnék a kastélybeli kisasszonykák látni, – dicsekszik Veron s a tanítóné gyorsan lerakja a szakajtót maga mellé.

– Szép nagy osztály, – mondja illemtudóan Veron, – csak télen kutyahideg. Nem tud mindegyikünk fát hozni hazulról, én is csak úgy tudok, ha magam megyek rőzsét szedni a kiserdőre.

– Hát nektek egyedül kell fűteni?

– Szegény a község, ki fűtsön? A módosabbak hoznak fát, nem mondom, de hát olyan kevés módos van a mi falunkban... Kuthy Istvánka, meg ifjabb Barinko Ferenc, meg a jegyző úr lánykája, Veres-Nagy Iduka, oszt persze ők akarnak a kályha mellett ülni, mert ha ők hozzák a meleget, legalább az ő hátukat süsse a vaskályha. Oszt felváltva ültet minket a tanító úr a kályha mellé, hogy mindenki kapjon egy cseppecskét a melegből... Minden nap más. Úgy van rendjén... De én – körülnéz nagy óvatosan, nehogy illetéktelen fülekbe jusson amit most mondani akar. – De én még sohasem ültem a kályha mellett, pedig négyszer is rám került volna a sor. Ha a tanító úr odanógatott, azt mondtam: nem bírom én azt a cudar meleget tanító úr, megsül a májam.

Felnevet, rizskása fogai hamiskásan kivillognak.

– S ez igaz volt?

– Igaz-e? – dülöngözik Veron a nevetéstől. – Lefagyott az orrom hegye, megvett az Isten hidege... Csak hát megváltották a kályha melletti helyet tőlem, egyszer kaptam érte egy üveggombot Barinko Feritől – azért még nem adtam volna át a helyemet, de ráadásnak adott három nagy harapást a vajaskenyereből. Akkorát haraptam, hogy majd az ujját is leharaptam.

– Ejnye te akasztófáraló! – kacag a tanítóné és rápaskol Veron keszeg vállára.

– Jaj, nehogy be tessék árulni a tanító úrnak, mert akkor jövő esztendőben nem adhatom el a melegrevaló jussomat... Pedig kaptam érte még félkiló fagyott almát, egyszer meg süteményt is Kuthy Istvánkától, olyat, amelyekben valami ragadós finomság volt. Nem is tudtam kitalálni mi lehetett, de csuda egy fájni étel volt. Tavaly télen bizony sokszor ebédeztünk odahaza üres levest vagy száraz kenyeret. Jól jött az a falás tészta, szívesen fagyoskodtam volna akár két napig is érte. A gombnak is igen megörültem, rávarrtam a vasárnapi szoknyámra, ugyancsak megbámult mindenki!

Még mindig nevetésre áll a Veron képe, úgy látszik a sok koplalás nem vette el a jókedvét.

– Ami igaz, igaz. Senki emberfia nem lát annyi eget, mint én. – Lecuppan a földre, sok szoknyája felröppen, s a diópápaszem alól huncutul hunyorog a szeme. – Attúl, hogy az ablak mellett ülök s folyton csak a nagy ég van a szemembe, úgy megbarátkozám én a jó Istennel, hogy már össze se kulcsolom a kezem s mégis megért ő engem. Még a szám mozog, csak úgy mondom magamba, hogy add te édes kedves jó Isten, hogy ne fázzak és legyen délre meleg étel, hát menten olyan forróságom támad, hogy már azt se bánom, ha nincs meleg étel, mert olyan jól átfültek a csontjaim.

Így beszél Veron s feje fölött rezeg a beáramló aranypor, mely messziről úgy fest, mintha glória övezné együgyű fejceskáját...

* *

*

Anti kórházba került, a pólyásgyereket meg Veron magával hozza s a fák árnyas lombjai alá fekteti. Jó dolga van itt a csöppségnek, Lilla még a fürdésről is lemondana miatta, annyira szereti, babusgatja... S hogy tisztára mosdattuk, valóban olyan, mint egy élő baba. Most már nem sir, barátkozik az ujjacskáival, szájába veszi a lábát és gügyög a falevelekhez, melyek mint valami zöld mennyország örködnek felette. Sári néni, ha arra jár, kikapja a kosárból és nagyokat csókol párnás térdcskéibe. Az ikrek meg úgy agyondédelgetik, hogy erőszakkal kell kitépni a kezükből. Alig akarják este Veronnak hazaadni.

Dancs úr hajnalban jár ki az aratókhoz, estére olyan fáradtan tér haza, hogy még enni sincs kedve, de azért észreveszi, hogy megváltozott a háza tája: Lilla jókedvű, nyugodt derű ömlik el az arcán. »Hogyne, mikor kismamám van, sőt én is kismama lettem«, mondja boldogan... Az ikrek farsangi fánkra bíztak s már csak annyiban indiánok, hogy harci zajukkal megfélemlítik a csaholó komondorokat, de különben kezesek, kedvesek s a kést, villát már nem csupán arra használják, hogy lyukakat fúrjanak vele az abroszba.

Oly szép minden... Olyan jó így élni ezernyi tervvel, céllal, nemcsak úgy bele a nagyvilágba, egyik óráról a másikra Anyu, azt hiszem Törpekisasszony lányod megnőtt néhány centit, de úgy nőtt meg, hogy a ruháját nem kell azért leengedni, úgy-e érted Anyu?... Belül nőtt meg a Törpekisasszony, valahol a szív tájékán...

Ágnes a szárazföldön

Végre átjutottunk Ágneshez. Vártak az állomásnál, mert úszva mégse akartunk vendégségbe menni.

Ágnes kecsesen szökdel a poros országúton, feje fölé tartva piros napernyőjét. – Mindjárt otthon vagyunk gyerekek... az a bolt ott a miénk... Látjátok?

Alacsony, falusi ház előtt állunk meg s Ágnes betuszkol egy homályos ajtón. – Gyerünk be Mamának köszönni, már nagyon kíváncsi rátok. – Fejünk felett éleset rikolt a csengő s mi máris bent voltunk a szűk, petróleumszagú boltban. Ágnes mamája a pult mögött motoszkál, nagy, kék vászonkötő van rajta s vékony spárgával élesztőt vág egy cselédnek. S hogy minket meglát, gyorsan kötőjébe törli a kezét s úgy fordul hozzánk: – Isten hozta magukat. Na ezt jól tették, hogy eljöttek. Ágnes már annyi szépet beszélt magukról. – S barátságosan befelé tuszkol az ajtón. – Vidd be Ágnes a vendégeidet s csak szórakozzatok.

Önkéntelenül körülnézek, mennyi mindenféle van itt... Cifra osztorok lógnak az ajtó felett, izzadó szalonna, verejtékes kolbász csüng le egy kampósszegről, a petróleumlámpáról hosszú légyapapír kunkorodik alá, rikító szalagok, körfésűk, gyöngykalárisok, szagos szappan, tintatartó, kocsikenőcs, fejkendő, kanavász színes összevisszaságban hevernek a pulton s talpas üvegekben medvecukor, selyemcukor, krumplicukor. Ágnes úgy áll itt a túlzsúfolt, homályos falusi boltban, mint egy elvarázsolt királykisasszony. Nyersselyem angol ruhájában oly előkelő és szinte illatos, hogy már-már kicsúszik a számon: hogy kerülsz te ide?

A pult mögötti kis ajtón jutunk a lakásba. Sötét, keskeny kis helyiség s nem a bezsaluzott szobák frissítő hűvössége ömlik el benne, hanem valami megrekedt, fanyar langyosság.

– Sajnos, a boltból beszivárog a fűszerszag, – mondja Ágnes, – gyertek tovább. Én se bírok itt lenni. – Egy ebédlőn megyünk keresztül, melynek ablakai a kertre nyílnak. Ez már tágas, világos

szoba, kopott barna bútorokkal. Szemüveges hölgy ül az ablak mellett, könyv van előtte és szótár. Elmerülten jegyzet egy papírlapra, észre sem veszi, hogy csapatostul rontottunk be... – André mamája, Olga néni. ő máris hozzákezdett a munkához, próbafordításokat csinál francia regényekből és beküldi a kiadóknak. Talán kap majd valami megbízatást.

– Oh bizonyára, – mondja André olyan meggyőződéssel, hogy a mamája lelkesen bólogat s újra az írása fölé hajol, mintha egy pillanatot sem akarna mulasztani.

Ágnes tovább tuszkol bennünket. – Ez meg az én birodalmam! A verandát neveztem ki lányszobának, mert ez a legderűsebb zúg a házban...

Mintha a kalácsban váratlanul mazsolaszemre bukkanunk, olyan az Ágnes szobája... Halványsárgára festett bútorok állnak benne, simák, egyszerűek, mintha játékkockákból lennének kirakva. Lenge, nagypettyes függöny szűri meg a napfényt s a falakon durvaszövésű tarka parasztszöttes. Valahogy Ágnes érződik itt minden szegletben, minden tenyéryi helyen, látni, hogy ő hordta össze apránként ezt a kedves kis fészket. Lilla nem tud betelni a puha, tarka párnák nézésével. – Ilyen szépen kézimunkázol?

– Kézimunkázni egyáltalán nem tudok, csak kitervelni, összeállítani. Ezeket a holmikat úgy szedtem össze csavargásaimban. Ez a terítőcske egy körtvélyesi parasztasszony kötője például. Ennek a párnának a közepe pedig egy hímzett ingvállból készült. A bútorokat is mindenféle régi ládákból tákoltuk össze, csak szépen megmagyaráztam Laczkó bácsinak, hogy hogyan akarom, ő meg falusi asztalos létére úgy meg tudta csinálni, ahogyan csak megálmodtam... Ez a könyvvállvány egy ócska stelázsiból készült. Bemázoltuk sárgára és most úgy fest, mintha örökké könyvek álltak volna benne, nem pedig hólyagpapír, meg szegfűszeg.

Boldogan felnevetett, fehér fogai nedvesen csillogtak. – Nézzetek körül a könyveim között, szívesen kölcsönzők.

Nekiestünk a könyvszekrénynek, mohón huzigáltuk ki a gonddal bekötött, vászonkötésű könyveket. – Látjátok, minden írórt másszínbe köttem. Olyanba, amilyen a lénye... Mert minden embert ki lehet színnel fejezni... Petőfi égővörös, Arany Jánosnak a csendes, nyugodt zöldet szántam, Vörösmartynak a narancsba futó sárgát.

– Te vakációban is olvasol?

Ágnes szemével végigcirógatta a könyveket. – Nekem izgalmasan új és gyönyörű minden sor, mert Párizsban nem tanultunk magyar irodalmat. Különbözik pedig megvan az a jó szokásom, hogy minden könyvet úgy olvasok, mintha én fedeztem volna fel... Berzsenyit például milyenbe kötnéd?

– Acélszürkébe, – mondtam gondolkodás nélkül.

Ágnes szeme felvillant. – Igen, acélszürkébe. Berzsenyi olyan magányos lélek volt, hogy a szürke illik neki legjobban. S a mondatai is olyan zengők, mint a pörölycsapás.

Bandi a füleit kezdte mozgatni s vicces grimaszokat vágott. – Ezt csinálja utánam valaki!

De ezúttal nem volt sikere. Türelmetlenül félretoltuk, még Lilla is haragos pillantást vetett rá.

– Mondd Ágnes, – kérdezte habozva, – hogy is van azokkal a színekkel? Mindent ki lehet színekkel fejezni?

– Ne nevessetek ki gyerekek... én nem tudom, hogy tényleg így van-e, de én mindent színben képzelek el... még a napokat is. A hétfő olyan drappszínű, a kedd rozsdabarna, a szerda gyöngyszürke, a csütörtök... – behunyta a szemét s összeráncolt homlokkal gondolkozott. – Igen, a csütörtök – cseresznyepiros.

Bandi felnevetett. – S én milyen színű vagyok?

– Éretlenzöld, – csúfolódott Ágnes.

– És én? – kérdezte Lilla félénken s a földre szegezte szemét.

– Te alapjában véve hamvasrózsaszínű vagy... és én magamban Katicának hívlak. A Lilla név nem is illik hozzád, olyan hidegkék, zárkózott, gőgös. Az ember nem is mer megsimogatni egy Lillát.

Lilla felkapta a fejét: – Igen én Katica szeretnék lenni, – mondta égő arccal.

– De Anyu egy Lilla című darabban aratta legnagyobb sikerét s azért kereszteltek engem így... S azóta is minden a színházért történik... s én azért vagyok... hogy mondod Ágnes? Azért vagyok ilyen hidegkék.

– Csak nem fogsz Édesanyádra panaszkodni? – súgtam oda s Lilla ijedten elhallgatott.

Tovább böngészünk a könyveket s Ágnes mindegyikről mondott valamit, néhány szóval elmesélte tartalmukat s hozzáfűzte a saját megjegyzését, amiből látszott, hogy a regények tovább éltek benne, az alakok megelevenedtek, töprengett rajtuk, foglalkozott velük mintha személyes ismerősei lennének. Észrevétlenül belevont a beszélgetésbe, kérdegetett, magyarázott, úgyannyira, hogy nekitüzesedve, egymás szavába vágva versenyeztünk, ki mondja el olvasmányait.

A kertben uzsonnáztunk a diófa alatt. Olyan aranypiros délután volt, hogy Ágnes szavaival éljek. A nap szinte folyékonyan csurrant a terített asztalra, végigfolyt a késemen, amivel a kenyeret szeltem.

– Nézzétek, felkenem a kenyeremre! – S a sárga fénybe mártottam a kést. – Rácsurgatom és felkenem! Gyerekek, bíz Isten! Egy darab napot nyeltem le.

– Én már inkább körözöttet eszem, – kacagott Bandi és maga elé húzta a tálát. – Ti csak lakjatok jól napsugárral.

Lassanként érkezett a hazamenés ideje. Nehéz volt megválni tőlük, toltuk, húztuk a perceket, no még egy kicsit, még egy icurka-picurkát. André épp a párizsi internátusról mesélgetett, ahová hét éven keresztül járt. A szemüvegét lekapta, s zsebkendőjével törülgette az üveget, mert időként homály futotta be, könnyek köde.

– Minden diáknak valamilyen ipart is kellett választani, – mesélte, – s rendszeresen kitanulni a mesterséget. Az osztályok mellett műhelyek voltak s délutánonként két-három órát töltöttünk a műhelyekben.

– Te milyen ipart választottál? – kérdezte Bandi.

– Szabóságot. Előbb asztalos akartam lenni, de annak nem való voltam... . Ahhoz erő kell: emelni, cipelni a deszkákat, gyalulni, fúrni, faragni... A mesterek éppen úgy bántak velünk, mint a rendes tanoncokkal, nem voltak tekintettel rá, hogy egész délelőtt a fejünkkel dolgoztunk.

Lilla hitetlenül rázta a fürtjeit. – Hogy jöttetek ki az időből? Hogy lehet egyszerre gimnazistának és tanoncnak lenni?

– Nagyon is jól... Délelőtt tizenegyig iskolában voltunk, aztán sportszünetet kaptunk. Egy óráig futballoztunk vagy teniszeztünk. Én voltam a bíró, mert a rugdalózáshoz ügyetlen vagyok.

– Neked legalább nem lehetett odakiabálni, hogy: szemüveget a bírónak!

– Persze hogy nem, – kacagott Ágnes, majd André folytatta: – Na várjatok, hadd mondok tovább. 12-től 1-ig újra tanultunk. Délután 2-től 4-ig be a műhelybe tanonckodni s aztán készülhettünk másnapra, ha nem volt épp jobb dolgunk.

– Én géplakatosnak mentem volna, – jegyezte meg Bandi, – vagy kovácsnak. Csak azt nem értem, mire való egy diáknak ipart tanulni?

– Tudod milyen jó az, ha az embernek ipar van a kezében? Ippal az egész világon el lehet helyezkedni. Szabósággal mindig meg tudom keresni a kenyeremet... A világ bármilyen pontján felállíthatok egy varrógépet. Ügyvéd bizony csak odahaza lehetek, mert minden országnak mások a törvényei... S gondold el milyen boldog érzés, ha az érettségivel egyidejűleg felszabadulok és »segéd úr« lehetek.

– Képzelem milyen szmokingot szabtál volna az érettségire magadnak.

– A barátom, aki asztalosnak készült, nekem ígerte a mestermunkáját. Egy olyan szekrényt, amiben lecsapható ágy is van... De hát erről lecsúsztam.

– Ne búsulj André, – mondta váratlan melegséggel Lilla. – Lesz neked még olyan szekrényed, amiben nemcsak ágy, de éjjeli szekrény is van... sőt varrógép is.

– Mért nem mindjárt futballpálya? – bolondozott Bandi.

– Gyerekek, tudjátok, hogy én már határoztam? – mondta hirtelen André. – Én – szabó leszek.

– Szabó??

– Igen, – mondta lelkesen. – Leérettségizem, tanulok még egy pár esztendő t valamilyen elsőrangú szabóműhelyben, s aztán önállósítom magam!

– De André, hiszen te okos, intelligens fiú vagy. Mért mennél szabónak?

– Azt hiszed, egy iparosnak nem kell intelligensnek lenni? Tudod, milyen szükség van művelt iparosokra? Megbízható, értelmes, tanult emberekre, akik a többieket is vezetik.

– Jó, én elhiszem... De mégis, egy ilyen tehetséges fiú, mint te vagy.

– Éppen az a baj, hogy mindenki így gondolkozik. Mindenki orvos, meg ügyvéd, meg hivatalnok akar lenni... S a nagy tolatkozásban letapossák egymást. Én igenis iparos leszek... Már Párizsban is gondoltam rá. De most, ebben a környezetben, ezerszer jobban érzem, hogy ezt a pályát kell választanom. Ez fog nekem megélhetést nyújtani s talán nemcsak nekem, hanem az Apámnak is, az orvos édesapámnak, aki keserves esztendőket morzsol le tanulással.

Hallgattunk... Az én diplomás Apám is munkanélküli, gondoltam szívszorongva s Gruber ügyvéd papája üzletvezető egy papírkereskedésben, mert az ügyvédségből nem tudnak megélni. Igaza van Andrének. Talán az ipari pályán nincs olyan tülekedés,

talán ott jobban lehet boldogulni. – Az intelligens embert mindenütt megbecsülik, – folytatta André. – Volt Párizsban egy barátom, aki hotelportásnak tanult. Ne mosolyogjatok... Genfbe küldte az édesapja, ahol külön iskola van hotelportások számára. Négy-öt nyelvet kell nekik tudni, azonkívül még rengeteg mindenfélét. – Ha négy-öt nyelvet tud, mért nem megy tanárnak? Vagy műfordítónak? – vetette közbe Bandi.

– Mert okos ember és tudja, hogy a tanári pálya túlszűfolt. A műfordítás pedig éppenséggel rosszul jövedelmez. A hotelportási pályát még nem fedezte fel az intelligencia. Pedig de sok pénzt keres egy ilyen portás.

– A pénz nem minden, – kockáztattam meg. – Mindenki arra vágyik, hogy valamit el is érjen az életben. Hogy azt csinálja, amihez tehetséget érez, ami igazán érdekli.

– Ez igaz... De minden pályán lehet valamit elérni annak, aki szívvel-lélekkel csinálja. Ha én szabó leszek, akkor a legjobb szabó igyekszem lenni, olyan, akinek messze földön híre van... S olyan újításokat találok ki, hogy... hogy...

– Na halljuk!

– Hogy még a szegény ember is követheti az André-féle divatot!

Kipirulva nézett ránk. Bandi jól hátba vágta annak jeléül, hogy egyetért vele.

Lassan felszedelőzködtünk és megindultunk az állomás felé... Ágnes szülei még mindig bent dolgoztak a boltban, pedig már erősen esteledett... Két kezük tele volt munkával, alig tudtunk elköszönni tőlük. – Kora reggeltől talpon vannak, – panaszkodott Ágnes, – pedig hányszor kértem már őket, hogy kíméljék magukat. S mindezt értem teszik, hogy belőlem legyen valami, hogy többre vigyem, mint ők

Megindultan nézett visszafelé, hála és rajongás öntötte el az arcát. – Önmagukra egy fillért sem költenek, de nekem minden vágyamat

teljesítik. Most is azt akarják, hogy utazzam el nyaralni valahová. Menjek, lássák és persze... győzzek!

Zsebkendővel integetett az anyjának, aki a boltajtóban állt és ragyogva nézett a lánya után. Én is visszanéztem s e percben valami különös dolog ötlött a szemembe. A vedlett, kifakult cégtáblán a következő felírás volt olvasható:

– Reskedése? Mi az a reskedése? És mi az a vegyeske? Meresztettem a szememet, hunyorogtam, azt hittem, rosszul látok, de Ágnes mosolyogva rám szólt: – A cégtáblát nézed? Valamikor az volt a felírás, hogy Holló Márton fűszer- és vegyeskereskedése. Aztán, mikor a magyar neveket meg kellett szlovákosítani, Apám sajnálta a pénzt új cégtáblára, hát felibe vágatta a régit és nagyügyesen megfordította, hogy előírás szerint a keresztnéve kerüljön előre. Aztán így a fűszer és vegyeskereskedés is felibe vágódott és megfordult. S azóta van reskedésünk. De most rávettem Apát, hogy festesse át szépen a cégtábláját. Mégse való, hogy Reskedése kisasszonynak csúfoljanak egy költőnőt...

Jóízűen nevetett, nyoma sem volt benne zavarnak, szégyenkezésnek.

– Adj egy estipuszit az útra, – kértem őt, – mert Anyutól is így szoktam búcsúzni mielőtt aludni megyek. – Lilla is odatartotta az arcát. – Ne tolakodj kismama, a főpuszi engem illet meg, mert én vagyok az ő Katicája. – Ágnes gyengéden meglegyintette az arcát. – Viszontlátásra kis Katica... és holnap hozd ki Barátság-szigetre a Bumi cicát... És dolgozzátok ki pontosan a tervet, hogyan lehetne elintézni az iskola fűtését... És André is szab majd egy ruhát a

Veron kistestvérének, jó lesz neki, ha iskolába kerül. Remélem André nemcsak frakkot tudsz szabni?... És a Bumi cicát ne feledjétek.

Még akkor is kiáltozott, amikor István bácsi a lovak közé csördített és a két ürge ló nekivágott az útnak s már csak kavargó porfelhő látszódott belőlük.

– Te... szárazon még aranyosabb, – mondtam Lillának, aki elgondolkozva motyogta: – És André is van olyan, mint Bandi, ha éppen tudni akarod!

Aratás Vergiliusszal

Hajnal van még, amikor felszedelőzködünk és rákapaszkodunk az ökrösszekérre, hogy megnézzük az aratást.

– Akit magammal viszek, annak dolgozni is kell ám, nemcsak báméskodni! – mondja Dancs úr és mi lelkesen rávágjuk: – Fogunk is dolgozni, ne tessék félni!

Ágnesék még tegnap délután átjöttek, hogy ők is részt vegyenek az aratáson. Együtt aludtunk a toronyszobában, s bizony a késő éjszakába nyúlt a beszélgetés... Lecsuklik a fejünk az álmoságtól, s csak a szekér zörgése ráz fel. Bandi hangos kukurikuval próbál élesztgetni, s a békés ökrök olyat rántanak erre a szekéren, hogy majd leharapjuk a nyelvünket. A hűvös hajnali levegő libabőrösre borzol, jó lett volna még szundítani a meleg paplan alatt, gondoljuk fázósan, de egyikünk se meri hangosan kimondani. Csak Veron olyan, mint máskor, izeg, mozog, be nem áll a kereplője, minden bokrot, minden fűszálat ismer, mindhez fűz valami történetet. – A Cziborék kertjében találtam egy négylevelű lóherét, oszt szerencsét is hozott, mert aznap vettek fel engem

mosogatólánynak a Kuthy kastélyba, oszt úgy jóllaktam ott, hogy három napig nyomtam utána az ágyat.

André szemeit fogsízkálóval kéne felpeckelni, hogy le ne ragadjanak, mégis beszélgetésbe kezd Dancs úrral. Kikérdezi, mennyi napszámot kapnak a mezei munkások s Dancs úr úgy felelget neki, mintha felnőtt emberrel lenne dolga...

Az ég tisztulni kezd, a bádogszürke levegőn keresztül töri magát valami szelíd kékség, s felettünk az égen foszlós felhővonalak rezegnek, mintha egy gyerek húzta volna meg kicsorbult tolltartóval... Amerre a szem ellát, sárgán és tömötten áll a gabona s úgy himbálódzik alig észrevehetően, mint egy óriási aranybölcső, amit a jó Isten keze ringat... Harmatcseppek ragyognak rajta, mint megannyi gyöngyszemek

– Mitől vagy úgy meghatva Julika? – kérdi Ágnes. – Nem is tudok azonnal szólni, úgy megejt ez a friss szépség. – Nézd milyen gyönyörű... – nyögdecselem s teli tüdővel szívom a levegőt, mely szinte édesen tódul a tüdőbe.

– Én nem tudom élvezni a természetet, – mondja Ágnes. – A legapróbb ember is jobban érdekel, mint a legszebb táj... S még a buta beszédet is szívesebben hallgatom, mint a madárcsicsergést... Nem is szólva arról, hogy a jó könyvet nem cserélem fel egy őserdővel sem.

– Jaj, ne mondj ilyeneket, – szörnyűködött Lilla. – Tudod te, milyen szép a mező? A párizsi üvegfalak nem lehetnek ilyen szépek...

A szekér zökkenve megállt s mi egymás hegyén-hátán ugráltunk le róla...

– Látjátok itt szállnak meg az aratók, – mutatta Dancs úr s bevitt a szalmával teleszórt csűrbe, amely már üresen állott. – Kint jár már mindenki, itt nem lehet soká durmolni...

Nekivágott a mezőnek, s mi mint a kiscsirkék a kotlós után szaladtunk utána. Hirtelen megfordult s karjával széles kört írt le a

levegőben, mintha magához akarná rántani az egész tájat. – A föld, a nap, emberek, állatok, gépek egész évi munkájának eredménye és célja: az aratás! – mondta izzó hangon s szélesvállú alakja még nagyobbnak látszott, ahogy ott állt kinyúlva a búzaföld tömött aranyában.

Fent kezdték meg a kaszálást a majoros mellett. A férfiak behajtott kaszáikat a vállukon vitték, nekünk meg sarlókat nyomtak a kezünkbe, hogy menjünk csak a nyomukban... A fényes sarló ugyancsak jól illett dírdliruhánkhoz, büszkén villogtattuk meg...

– Csak láb alatt lesznek a kisasszonykák, – szolt hátra egy paraszt és megvetően mért végig...

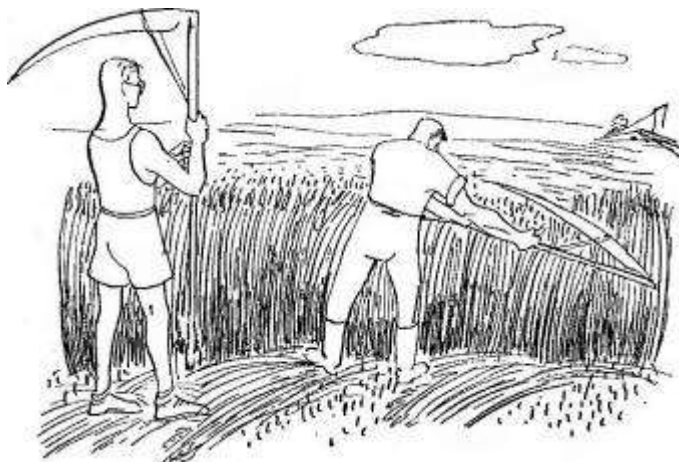
André és Bandi ingujjra vetkeztek, s kandin pislogtak a kaszásokra.

– Maradjatok itt a marokszedő lányoknál, – szolt rájuk Dancs úr, – ez mégis csak könnyebb munka. De ők nem hagyták lebeszélni magukat, megsuhintották a kaszát és fűgén eliramodtak, hadd lássuk, hogy legények a gáton!

Nem telt belé egy óra és André úgy kiszáradt, mint egy pirítós. Csurgott a verejték az arcáról, fujtatott, lihegett, alig állt a lábán, szinte összezsugorodott szegény...

A

sok

fehéringes férfi egyszerre emelte fel fénylő kaszáját és széles, egyforma lendülettel villantotta meg... Az érett gabonahullámok sziszegve egymásra dültek. André is felszisszent, mintha őt érte volna az éles penge... Mi a parasztlányokkal a friss tarló nyomába léptünk, felkaroltuk az elhullott, nehézfejű gabonát s keresztbe raktuk... A kihagyott, állva maradt szárazakat fürgén levágták a lányok és dolgoztak tovább...

Egy darabig még ment a munka, de aztán a nap mind erősebben tűzött le, szédülve vizsgálgattuk egymást, ki bírja még. André pirosra gyúltan dolgozott, a tenyere hólyagos lehetett szegénynek, mert úgy fogta a kaszanyelét, mintha égő parázshoz nyúlna... A sok hajlongástól nekem is fejembe szaladt a vér, egyre nehezebben mozdultam, a halántékom zúgni kezdett, ecetes ízt éreztem a számban ott, ahol a két állkapocs összeér. Csak Veron hajlongott könnyedén, a vékony levesen táplált zöld béka... Jóval elmaradtunk a kaszások mögött, már oly fáradt voltam, hogy nem is éreztem a tagjaimat, mintha idegen test csüggne rajtam, ólmos és súlyos idegen holmi...

– Lilla, én nem bírom tovább, – súgtam, s Lilla tömzsi alakja, mely alig-alig mozgott már, hirtelen összecsucsklott. – Nem bírod? Jaj de jó!

– Én se bírom, csak a szégyen tartotta bennem a lelket... De hol van Ágnes? – Hátranéztünk s ott feküdt Ágnes a földön, úgy feküdt ott, mintha kényelmes díványon heverészne és olvasott... Dirndlíruhája zsebéből egy pici Goethét húzott elő és azt böngészte. – Mit csináljak, ha a marokszedés nem nekem való? – Felkacagott, friss volt és jókedvű, míg mi alig lézengtünk a kimerültségtől. – Úgy néztek ki, mint az őszi legyek, – kacarászott. Majd komolyra fordult a hangja: – Azt hiszem az életben az a fontos, hogy mindenki megtalálja a maga helyét, s ne is próbáljon mást csinálni, csak azt, ami a hajlamainak megfelel.

– Nem egészen úgy van, – mondta Lilla és pihegve hunyorgott. – Én azt hiszem, az ember ritkán jut abba a szerencsés helyzetbe, hogy azt csinálja, amihez kedve van . . . A legtöbbször mást kell csinálnia.

– Milyen bölcs lettél kis Katica, – mondta anyásan Ágnes. – Talán igazad is van. Jenő bácsi is szívesebben kezelne beteg embereket, minthogy cukrot mérjen a boltban. De amíg ilyen fiatalok vagyunk, tele reménnyel, hittel, lázas buzgalommal, addig próbáljuk keresztülvinni az akaratunkat.

– S mi most a te akaratod?

– Hogy menjünk a hűvösbe ebédelni, de máris!

Késő este vetődünk haza s bár a testi fáradtság, bágyasztó levegő kiszívta minden erőnket, vígan énekelve kocogtunk haza. Veron éles hangja ki-kisiklott s úgy kanyargott felfelé, mint egy elszabadult papírsárkány.

– Erőt kell a nótázásba adni, – biztatott bennünket s dalolt, ahogy a torkán kifért.

– Valld be Veron, te sem vagy a marokszedők gyöngye, – heccelte őt Bandi. – A többi lányok fürgébbek náladnál.

Veron felrántotta a vállát. – Na hiszen! Az úrfi beszél, aki kukurikuval akarta lekaszálni a termést! Mert nem igen láttam, hogy mással erőlködött, mint a szájával.

– De te igazán hős vagy! – mondtuk az agyonpörkölt Andrének, aki végig kitartott a kaszálókkkal. Bár véresre horzsolta a kaszanyél a tenyerét, és szinte megvakulva pislogott a vadul ömlő napon.

André büszkén mosolygott... – Így akarok ezután megküzdeni az étellel. Ha török-szakad – győzni kell! – Végül azonban István bácsinak kellett a hőst leemelni a szekérről, mert dalolás közben aludt el és Veron legmagasabb hangjai se tudták felrázni. Az arca csupa maszat és izzadság volt, s pirosra gyulladt bőréből kiserkedt a vér.

– Jaj nagyságos úr, hiszen ez az úrficska félrebeszél – mondta István bácsi rémulten, amint fölébe hajlott.

A nótázás elszakadt, mint a piros pántlika s aggódva füleltünk... Vergiliust szavalta álmában André, attól ijedt meg István bácsi olyan szörnyűségesen...

Műszempilla...

Ki hitte volna, hogy én Balázs Julis gimnáziumi tanuló és törpekisasszony, marokszedő lány és nevelőnő (többheti gazdag tapasztalattal) egy szép napon Bécsben termék...

Dancs úr titokban írt Apának, beszerezte a szükséges iratokat és kezembe nyomta az útleveletem. – Nevelőnő nagysád, vigye a növendékét Bécsbe – mondta nagy komolyan és Lillának kiesett a kanál a kezéből. – Anyuhoz megyünk?!

– Persze hogy Anyuhoz! Reggel telefonált, mikor még aludtatok, hogy küldjelek fel a kisasszonyoddal, meg akarja mutatni neked a Prátert. És ha csak le nem potyogtok az óriáskerékről, hazahozzatok Anyut s jövő héten már idehaza lesz az egész díszes társaság.

Az ikrek versenyt visítottak örömben, én pedig hápogtam az izgalomtól. – Mi ketten... egyedül megyünk Lillával?

– Adjak talán dadát a nevelőnő nagysád mellé? – tréfálkozott Dancs úr. – Életrevaló ügyes kislány vagy, nyugodtan rád bízom önnagyságát – mondta aztán és tekintély ide, tekintély oda, jól megpacskolta a hátamat. Már útra készen álltunk, mikor az ikrek a nyakamba csimpaszkodtak.

– Törpekisasszony, mondd meg Anyunak, hogy küldjön új szempillát.

– Miiiiit?

– Szempillát – mondta Ádám. – Ilyet, mint ez itt.

Fekete kis markában valami furcsa szőrdarabot tartogatott, valóban olyan volt, mint egy szempilla.

– A párját biztos megette a Bumi cica. Véletlenül a tejbe esett és ő bekapta. Talán azt hitte, hogy csokoládé.

– Csokoládé! – kiáltott megvetően Éva. – Azt hitte, hogy egérbajusz...

– Félszempillával nem lehet Krampuszt játszani – morgott Ádám.

– S halászni se lehet vele, mert rendes hal nem kapja be légy helyett. Ha kettő van, úgy néz ki, mint a hernyó s azt már szeretik a halacsákák.

A zűrzavaros előadásból annyit sikerült kihámozni, hogy a gyerekek mamája itthon felejtette műszempilláit, amit úgy látszik a filmfelvételeknél használt s az indiánok azzal próbálták horogra csalni a halakat. Lilla úgy kacagott, hogy az oldala megfájdult belé.

– Talán azért nyávogott olyan keservesen Bumi, mert csiklandozta a gyomrát a szempilla.

Megígértük, hogy okvetlenül hozunk Bécsből új szempillát és homokjátékot és egy igazi Mickey egeret olyat, amelyik a farkával zongorázik... Testületileg kísérték ki az állomásra. Sári néni kötényével törülgette a szemét, mindig így tett, ha nagyon meg volt hatva. Pedig nem is sírt, csak dörzsölgette, tapogatta a szemét és nagyokat szipákkolt. István bácsi a fejét vakargatta és váltig azt hajtogatta, hogy eltévedünk mi abban az ördögös nagy városban, ahol még a császár se tudott kiigazodni, azért járt mindig akkora kísérettel, nehogy elvétsze az utat. De hát ha a nagyságos urat ráviszi a lelke, hogy két ilyen fiókat kihajítson a fészekből, ő nem szól bele az urak dolgába.

Veron e díszes alkalomra levette diópápaszemét és nagy csokor virággal kedveskedett. Mozgott már a vonat, mikor bekiáltott az ablakon: – A Kuthy kastélyban szedtem, jól megbuboz a kertész úr, ha észreveszi, hogy ledézs málom a kertjét... De hát vigyáztam én, ne tessenek félni, praktikám van nekem a virágszedésben.

Soha ilyen nehezen nem mozgott még a vonat. Percenként néztük a karóránkat s izgal munkban letapostuk a kupében ülők lábát, annyit

mocorogtunk ide-oda. Hol az ablakhoz szaladtunk, hol az ajtóhoz s ha izgalommal lehetne mozdonyt hajtani, pillanatok alatt befut velünk a vonat a bécsi pályaudvarra. Úgy bugyborékkolt ki belőlünk a türelmetlenség, mint fővő víz a fazékból, valósággal kifáradtunk tőle és kimerülten dültünk hátra az ülésen.

A Dancs-kastély, a tornác a csebres oleanderekkel, a nagyszemű virágok, s a vadul burjánzó hátsókert, mind elfutottak a szemem előtt, nem a rohanó telefonpóznákat láttam s a távoli mezőket, hanem azt, ami bennem élt, az szóródott most ki úgy valahogy, mintha egy fiókot kiborítanak, és minden szerteszéjjel gurul. Amit átéltem, amiben részem volt, az emlék lett egyszerre s egy kicsit fáj, hogy már elmúlt... Vájjon a felnőttek is így vannak velem? Emlékszem mikor nyolc éves lettem, hangosan sírva fakadtam, hogy soha többé nem leszek már hét éves, pedig hogy vártam a születésnapomat, hogy akartam minél előbb nagy lenni!...

Ágnes napernyős karcsú alakja villant fel előttem, ahogy nevetve mondja: – Reskedése kisasszony... – És André szemüveges, okos arca, az aratók fekete barázdás arca között... Hollóék furcsa kis kertje, a sörösüvegekkel bekerített virággruppok, s a kékeszöld szekfűsor között álló hatalmas hordók, melyeknek korhadt deszkaszaga, átható borecetszaga keresztül tör a virágok édes illatán... S bent Ágnes ablakpárkányán szúrós kaktuszok sorakoznak, szagtalan virágok, mert Ágnes nem szereti a természetet. Hogy lehet a természetet nem szeretni? S nem rossz az neki? Nem fáj az neki? Vagy a jó Isten azért adott Ágnesnek annyi észet, hogy kárpótolja őt, amiért nem szereti az erdőt? Biztosan így lesz...

Lilla állandóan rágcsál, mint egy mókus, azt mondja, különben meghalna a türelmetlenségtől. A vámvizsgálaton is szerencsésen túlestünk... Igaz, hogy a koffert nem tudtuk kinyitni, mert a kofferkulcsot elővigyázatosságból bekötöttem a zsebkendőmbe s a zsebkendőt egy kis zacskóba dugtam, a kis zacskót a táskámba

tettem, a táskát pedig az elemózsiás kosaramba, hogy mindig szem előtt legyen. Persze, mikor ott álltam a vámőrök előtt, elfelejtettem ezt a bonyolult eldugási műveletet s csak kotortam sonkás-zsemlék és barackok között, lekvárrá keverve mindent, ami a kezem ügyébe került, kétségbeesetten hajkurászva a kulcsokat. Végül is a vámőrök erélyesen felszólítottak, hogy nyaljam le barackos ujjaimat és menjek odébb az útból.

Aztán... aztán... megérkeztünk. Lilla olyat sikoltott örömeiben, hogy egy utas meg akarta rántani a vészfogantyút. Azt hitte, valami baj történt... A következő pillanatban egy fura öreg bácsi rázta meg Lilla vállát. – Szervusz Lilla baba! Mamuci nem tudott kijönni eléd, mert próbája van. Engem kért meg, hogy várjak rád. Hű, hogy megnőttél Lilla baba! Szereted még a marcipánt? Vagy inkább rágógumit adjak?

Lilla sápadtan áll az emberáradatban. Lökik, sodorják, könyökkel taszigálják, de ő csak áll, mintha földbe gyökerezett volna a lába.

– Anyukám nem jött ki? – kérdezi fojtott hangon és sírás bugyborékol a torkán.

– Mondom, hogy próbája van... Elviszlek a szállodába és ott megvárjátok mamucit. Hű, micsoda szerepe van most a művésznőnek. Olyan lesz benne, mint egy angyal. Mit angyal? Olyan lesz, mint a legszebb amerikai filmcsillag!

Lilla villogó szemmel hallgatja, az arca újra zárt, komor, mintha lakattal lenne becsukva.

– Ki ez a bácsi? – kérdem súgva, amikor a taxi megindul velünk.

– Konrád bácsi, Mama impresszáriója.

– Mi az az impresszárió?

– Tudod, olyan ember, aki reklámot csinál és olyanokat is ír az újságba, ami nem igaz. Meg aztán ő köti meg a művészek szerződését és ő írja elő, hogy mit ehetnek, hogy meg ne hízzanak, meg ő veszkeszik a rendezővel, ha kicsi a szerep és ő hívja meg teára

az újságírókat, hogy csupa szépet és jót írjanak és ő telefonálgat egész nap és lőt-fut és... nem hagynál békében? – Remeg a Lilla hangja, nem merem tovább faggatni, pedig most éppenséggel nem értem, ki ez a bácsi. Komikus alak az bizonyos. Az álla igyekszik az orrához nyúlni, de az orr, mintha menekülne előle, felfelé kunkorodik. Feje búbján szürkés hajcsomó, olyan mint a befőttek tetején a penész. Nem sokáig gyönyörködhetem Konrád úr furcsaságaiban, mert pergő szavakkal elköszön tőlünk és megesküszik, hogy a szépséges mama perceken belül itt lesz.

Lilla az ablakhoz áll és kibámul az utcára. Lent villamosok zörögnek, autók tutulnak, fények cikáznak, s mi itt állunk a sötét szobában és hallgatunk.

– Istenkém, ha próbája van, – szakad ki belőlem és Lilla, mintha csak azt várta volna, hogy megszólaljak, csendesen sírva fakad.

– Még jó, hogy magammal hoztam a hálóingét, – mondja szípigva, – meg az egyik szempilláját, mert én csórtam el az ikrektől, nem Bumi cica ette meg... Mégis csak ő viselte... az ő szeméhez volt ragasztva.

De már erre elnevetem magamat s Lilla is velem nevet, sírósan, duzzogva, s gyorsan fejére húzza a hálóinget, mely a sok viseléstől foszladozni kezd.

Két kör

– Jaj Lilla, mi történt veled? Tele van vörös foltokkal az arcod! Jaj, te szegény, hisz kiütést kaptál! Gyorsan hőmérőt ide, – kiabáltam kétségbeesve s Lilla rémülten kiugrott az ágyból és tükör után kaparászott. De alig hogy bepillantott, széles mosolyra húzódott a szája. – Buta egy lány vagy te kismama... ezek a vörös foltok nem kiütések, hanem csókok nyomai. Biztos Anyu hazajött éjjel és összevissza csókolt. Így fogok ezután járni, ha megpukkadsz is, nem mosom le magamról a rúzszt, amíg csak Anyu meg nem ígéri...

De már nyílt is az ajtó s a szomszéd szobából egy hölgy lépett be. Eszembe se jutott, hogy ez Lilla mamája lehet, valahogy úgy képzeltem, hogy egy ragyogó szép színésznő már korán reggel ragyog, ez a hölgy pedig... Istenem, nem ragyogott éppen. Éppenséggel nem ragyogott. Ha csak azt nem nevezem ragyogásnak, hogy az arcbőre be volt krémezve és fénylett, mint a hároméves sötétkék szoknyám. A haja rengeteg papírtekercsbe volt csavarva, úgy tekergőztek a fején, mint apró kígyók. A kezén cérnakesztyű (cérnakesztyű és hálóing, mit szólsz ehhez Gyuri? Te még jégre se viselsz kesztyűt, nemhogy paplan alá! De hát a néninek be volt kenve a keze és azért bujtatta kesztyűbe őket). A lábán fásli, akárcsak a katonáknak, csakhogy nem szürke fásli, hanem fehér. Én első percben komolyan megijedtem s a csengő után kapkodtam s csak akkor tértem magamhoz, mikor a néni sikoltozva ölelte magához Lillát. Őszintén szólva, addig azt hittem, hogy valami beteg vendég tévedt be a szobánkba. De hát a beteg vendég nem volt más, mint a Lilla mamája, a híres színésznő. Úgy látszik, Lilla már megszokta ezt a látványt, mert csöppet sem volt meglepve, boldogan bújt az anyjához és újra bögött. A rúzsos foltok még jobban

elkenődtek az arcán, egész olyan volt, mint az ikrek elázott Paprikajancsija, amit kint felejtettek az esőn.

Aranyos teremtés volt a Lilla anyja, az bizonyos, de semmiféle mamához nem hasonlított, akit eddig láttam... Csipogott, csacsogott, meg se kérdezte ki vagyok, nem csodálkozott rajta, hogy egyedül jöttünk fel Bécsbe, hol úgy beszélt velünk, mintha karon ülő csöppségek lennénk, hol meg mintha vele egyidős érett dámák. Gügyögött, selypített, cukrot tömött a szánkba, cvikipuszt adott, a következő pillanatban meg arra kért, mondjuk meg neki egész őszintén, nem-e túl öreg ahhoz a szerephez, amit most játszik.

Lilla mesélt neki az Apjáról, aki egész nap a szántóföldeket járja, az indiánokról, akik késsel, villával esznek, az aratásról és suttogó lelkes hangon árulta el tervünket, hogy tanítani akarjuk a parasztgyerekeket és jövő évben már mindegyik egyformán fogja élvezni a fűtött tantermet... Lilla mamája egy ideig figyelt, aztán közbevágott és azt kérdezte, miért nem mossa kamillával a haját és hány éves is tulajdonképpen...

Amikor felöltözködött, megforgatta maga előtt a lányát, jobbról-balról megvizsgálta s csóválta a fejét, mint aki alig akar hinni a szemének.

– Sajnos, nem vagy szép, – jelentette ki végül. – Tömzsi az alakod, a szemeid túl picik, a járásod lomha.

Azt hittem Lilla elkomorodik, ehelyett azonban dacosan felvetette a fejét. – Nem is akarok szép lenni Anyám... Én több akarok lenni, mint szép. Én jó akarok lenni és hasznos akarok lenni és... igazi Anya akarok lenni!

– Na persze, – mondja a néni és krémes-fényes arca elpirul.

Autón robogunk ki a filmgyárba s a »beteg vendégből« egyszerre az a bájos teremtés lesz, akit elképzelve magamnak, akinek üvöltve tapsoltunk a diákelőadásokon, amikor tizedmagammal szorongtam a páholyban és nyakmerevedést kaptam, mert egy pillanatra sem fordítottam volna félre a fejemet attól a tündéri flitteres csodától, aki

ott libegett a színpadon. Ilyen flitteres csodának képzeltem Lilla mamáját is, s ha nem is volt flitter a ruháján, csak cipzár, most megközelítette azt, akit vártam. Nem is értem, hogy változhatott így meg. Isten bocsássa meg, de egy másodpercre az aranyíróasztalunkhoz hasonlítottam, amely felül arany ugyan, de belül gipsz...

Lilla szótlanul gubbasztott az autó sarkában, megint rájött a szomorúság, mogorván bámult a cipője orrára.

Hosszú fason keresztül suhant velünk az autó, orgonabokrok hajoltak be a kocsiablakon, kis kerti vendéglők színes asztalai integettek s végre ott voltunk a hatalmas kapunál, mely a titokzatos filmgyárhoz vezetett.

– Vadassy művésznő, – kiáltotta a portás és erre egy borzashajú úr izgatottan Lilla mamájához rohant. – Megint elkéstél Dódi, megint elkéstél... Itt lopjuk az időt miattad.

– Jó, jó, – mondta nyugodtan Lilla mamája és intett, hogy menjünk utána. – Nem lehet később felvételeket csinálni, – magyarázta kedvesen. – mert a világítás nem megfelelő. Főleg a délelőtti és ebédutáni órákban nem szabad szembekapni a napfényt, hanem oldalról, akár jobbról, akár balról.

Lépcsőkön és tekervényes folyosókon bukdácsoltunk keresztül s az egyik kanyarultnál egy sereg pappal találkoztunk. Lilla sietve megfogta a ruhagombját, mert babonás volt, de a mamája felnevetett: – Csacsi lány, hiszen ezek statiszták. Nem látod, hogy ki vannak festve?

Míg »Vadassy művésznő« az öltözőjébe vonult, előkerült valahonnan Konrád bácsi. Első pillanatban azt hittem, ő is kimaszkírozta magát, mert nagy csokornyakkendő libegett a gallériján és fehér kamásniban tipegett ide-oda. – Na gyertek kislányok, ne zavarjátok mama önagyságát. Majd én mindent megmutatok nektek. – És vonszolt magával előttünk szökdécselve, mint egy óriási szöcske... Egy hatalmas teremben álltunk meg

végre, melynek falai üvegből voltak... A borzashajú rendező szüntelenül ordított, mintha ez volna a szerepe... Egy úr fejére terített fekete kendővel ide-oda forgatta a gépet, akárcsak a mi iskolai fényképészünk, aki élőképeket csinált a vizsgaelőadásról... Különböző díszletek voltak a falhoz támasztva, egyik sarokban utcarészlet, másik sarokban félelmetes sziklák, várromok, báránnyelők, melyeknek közepén egy igazi svábbogár sétáfkált... A teremben keresztül-kasul kötelek, mésszel teli vedrek, seprők, lécek és papírhulladékok heverték.

– Hol a színpad? – kérdeztem lélegzetvisszafojtva.

– Itt nincs színpad, – heherészett Konrád bácsi. – Itt csináljuk a belső felvételeket.

– Ebben a piszokban? – gondoltam, de nem akartam senkit megsérteni, ezért nem szóltam semmit, csak érdeklődve nyújtogattam a nyakamat.

Most megjelent Lilla mamája, egy bordófrakkos úrral s nekem egyszeriben viszketni kezdett a torkom a benne futkározó nevetéstől... Mert Vadassy művésznő arca barnára volt festve, téglavörös karikák árnyékolták a szemét, a szempilláján meg bordó festékcsomócskák ültek. Ijesztő és kacagtató volt egyben.

Lilla szórakozottan firkált egy papírlapra, mintha nem is látná, mi történik körülötte, csak ült és ide-oda húzogatta a ceruzáját cél nélkül, kedv nélkül.

A borzashajú rendező kézzel-lábbal magyarázott valamit, aztán elpróbálták a jelenetet. De úgy próbálták el, mintha fényképésznél lennének, hol feljebb kellett tartani a fejüket, hol előbbre jönni, a mérges rendező szünet nélkül izgult és kiabált, sokszor beugrott a színész helyére és ő játszotta el a szerepét. Végre a fényképész kibujt a fekete kendősátor alól, mérőléccel lemérte a távolságot, mely a

szereplők és a felvevőgép között volt, fehér krétával kört húzott köréjük és a rendező intésére vakító világosság borította el őket. Nekem úgy könnyezett a szemem, mintha vöröshagymát szagolnék, de ők hunyorgás nélkül állták az erős fényt.

– Aufnahme los – kiáltotta a rendező s én lélegzetfójtva figyeltem, hogy torzul el parancsszóra Lilla mamájának az arca, kétségbeesés és fájdalom kószálja össze vonásait mindaddig, míg a rendező rá nem süvít: – Dódi, te szerencsétlen, kiléptél a képből!

Valóban a kétségbeesés hevében Lilla mamájának lába kicsúszott a körből s ettől úgy megijedt, hogy nyomban abbahagyta a kétségbeesést.

– Na kezdhettek előlről, – mondta bosszúsan és visszatáncolt a körbe... Aztán még egy jelenetet vettek le, de az nem volt ennek a folytatása, mintha egészen más darabból lett volna. A bordófrakkos úr egyedül ült egy íróasztalnál, tenyerébe hajtott fejjel és háta meg-megrázkódott a zokogástól.

– Elhalt feleségét siratja, – suttogta Konrád bácsi és újabb rágógumit tömött a szájába.

– Mikor halt meg a felesége?

– Csak holnap fog meghalni, ha szép idő lesz. Mert külső felvétellel kell csinálni a jelenetet. Azt hiszem autóösszeütközés okozza a hölgy halálát.

Rettenetes butának éreztem magam s úgy látszik ez meglátszott az orromon, mert Konrád bácsi kotkodácsolva nevetett.

– A filmen a jeleneteket nem egymás után veszik le, mint ahogy elképzeled. Semmi sorrend fiacskám! Egyik jelenetnek a másikkal legtöbbször nincs semmi összefüggése. A filmszínész nő szerepét nem egyfolytában alakítja, amint a mellékelt ábrán láthatod.

– De hát akkor, hogy éli magát bele a művész a szerepébe? – kérdeztem komoly aggodalommal.

– Hisz ez az éppen! Erős képzelőtehetségének kell lenni, hogy azalatt a nyúl farknyi idő alatt, míg játszik, bele tudjon jönni a játék lendületébe. No és a tehetséget se árulják a bazárban! A tehetséggel születni kell, épp úgy, ahogy pisze orral vagy aranyhajjal születik az ember, – szólt és kunkori orrát büszkén ég felé emelte. – A filmszínész, mint már mondtam, másodperces kis apró jeleneteket játszik s ebből vágják aztán össze a filmet. A nem együvé tartozó jeleneteket szétvágják egymástól s addig rakják, rakosgatják, míg csak egy gyönyörű összefüggő darab nem lesz belőle. Pszt! figyelj csak... Nézd csak milyen vágyódva néz színész barátunk a

messzeségbe, ahol pedig nem lát egyebet, mint egy csomó poros kulisszát... Ezer bocsánat, tévedtem! Egy seprőt is lát ott, meg némi faforgácsot. Na most... most nézd... Hát nem tehetséges, hogy ilyen vágyakozva mered maga elé s közben arra is vigyáz, hogy ne hajtsa le túlságosan bánatos kobakját, mert akkor csak a feje búbját és felülről nézve az orra hegyét látni... Nagyon jól csinálja, Mester! Lilla baba, te nem is figyelsz? Pedig érdemes. Hát nem művészi ez, ahogy ott zokogva siratja halott párját, aki jelenleg a filmgyár büféjében a második pár tormás virslit eszi... Azért ne gondoljátok, hogy a filmszínész munkája olyan szörnyű nehéz, mert ha valamit rosszul játszik, mindig megvan a mód arra, hogy újra csinálják a felvételt. Néhány száz méter elromlik a felvételeknél, néhány száz métert pedig a vágásnál dobnak el.

– Jaj, a világért sem lennék filmszínésznő, – mondtam sóhajtván.

– Ne félj, nem is kerül rá a sor, hogy a világot neked Ígérjék, – nyugtatgatott Konrád bácsi.

E percben, egy szakállas, munkászubonyos ember lépett a rendező elé.

A borzas rendező teljes tüdőből ordítani kezdett és haragosan rángatta a munkászubonyos szakállát. – Nem jól van felragasztva, nem jól van felragasztva!

– De kérem...! Hisz ez saját szakáll! – méltatlankodott a munkászubonyos. – Ez oda van növe.

Nagy nehezen értette csak meg a rendező, hogy a szakállas ember nem statiszta, hanem díszletező munkás.

Mindenki harsogva nevetett, csak a rendező hümmögött zavartan. – Saját szakáll? Honnan tudhattam én, hogy saját szakáll? S akkor is olyan, mintha kutyafuttában ragasztotta volna oda...

Másnap volt a nagy autószerencsétlenség. Lilla úgy látszik nem aludt, mert a szeme alatt szilvaszínű árkok húzódtak s olyan fakóra sápadt az arca, hogy rossz volt ránézni.

Mindnyájan kimentünk valami kis erdőbe, ahol a rendező hosszas kutatás után megjelölt egy fát.

– Ennek mentek neki, – mondta szigorúan, s Lilla mamája biccentett, mintha arról lett volna szó, hogy gyümölcsöt szedjen a fáról.

Már jött az autó s én azt gondoltam, milyen kár tönkretenni egy ilyen vadonatúj kocsit s legalább az alkatrészeket tudnám megmenteni Gyuri részére. Lilla anyját nem féltettem, ő biztos kiugrik a veszélyes pillanatban, neki gyakorlata van az ilyesmiben. De ahogy Lillára néztem, megdobbant a szívem: szegénykének remegett a szája széle s görcsösen markolászta a ceruzát, amivel tegnap óta rajzolt, firkálgatott.

Vadassy művésznőt beparancsolták az autóba s ő jókedvűen belibbent.

Az autót szorosan a fához állították, aztán a rendező elkiáltotta magát:

– Hirtelen hátrafarolni, kapkodó, rémült arc!

Lilla mamája »kapkodó, rémült arccal« hátrafarolt, de erre már Lilla felugrott, ledobta kis táskáját s vijjogó hangon felsírt: – Nem engedem, félek, nem engedem!

– Mit nem engedsz te ostoba gyermek?! – szólt rá bosszúsan a rendező.

– Az összeütközést, – zokogta Lilla.

– Hisz már megvolt!

– Micsoda?

– Az összeütközés.

Kérdőjellel görbülve bámultunk a rendezőre.

– Megérdemelnétek, hogy kidobjalak benneteket, amiért zavartátok a felvételt. De most az egyszer megkegyelmezek és elmagyarázom nektek a turpisságot, amit a mi nyelvünkön trükknek hívnak... Azt a jelenetet, mikor az autó hirtelen hátrafarolt, fordított irányú kurbilizással fényképezik, vagyis a felvevőgép fogantyúját

ellenkező irányba forgatják. A levetített filmen úgy fog látszani, mintha az autó nekiment volna a fának... – Nagyszerű! – kiáltottam elragadtatva, de Lilla még mindig szomorkásan gubbasztott és szemével nyugtalanul kereste az anyját.

Késő este vetődtünk haza... Helyesebben nem is hazamentünk, hanem egy előkelő étterembe, ahol csupa olyan ételeket raktak a tányérunkra, amiről azt se tudtuk mi fán terem. Előbb villával próbáltam nekimenni a krémszerű kerek pogácsafélének, amely reszketett, mint a kocsonya... De a villa alól fürgén kicsúszott, késsel kellett utánakapni! A kés meg végigcsikorgott a tányéromon, úgyhogy a mellettünk ülők fájdalmasan felszisszentek. Hosszas fáradozás után a meccs vereséggel végződött: 3–0 a kocsonyapogácsa javára s én éhesen maradtam a porondon. E percben vágyakozva gondoltam Sári néni csirkemáj adagjaira. Lilla meg se kóstolta az ételt, sápadtan egymásra szorított szájjal ült az asztalnál. A mamája csacsogott, csicssergett, észre sem vette lánya szótlanságát, s azt sem, hogy csekélységem a feltálatl ételen kívül mindent megevett, ami az asztalon volt: kenyeret, sót, mustárt.

– Tudjátok, mért festem a szemem környékét téglaveresre? Mert az szép meleg feketének hat a filmen. A bordó szín mélyebb, melegebb feketét ad, mint a fekete, érdekes úgy-e? A fekete csak szürkének látszik. Azért viselnek a férfiak bordó frakkot... A fehér helyett meg világoskék színt hordunk, mert a fehér nagyon vakítja a szemet.

Most valami gyanússzínű húst tettek az asztalunkra s én máris tudtam, hogy inkább a pirospaprikára fanyalodom, mint hogy holtversenybe fussak ezzel az ismeretlen peccsenyével.

– Azelőtt lilára festették magukat a filmszínészek, – magyarázza Lilla mamája. – Mit gondoltok miért?

Lilla kenyérgalacsinból kis csirkét formált s figyelmesen formálgatta a csőrét, mint akit ez mindennél jobban érdekel. A

szeme furcsán rózsaszínű volt, lázas betegeknek fénylik ilyen zavarosan a szemük.

– A lila szín, mint tudjátok, a kéknek és a pirosnak a keveréke. A piros sötéten hat a filmen, a kék ellenben egész világosnak. A lila színnel ezáltal nagyon jól ki lehet számítani, hogyan hat majd egy arc a filmen.

– De azt nem tudod kiszámítani, mi lesz belőlem, ha továbbra is így növök fel anyátlanul? – hadarta Lilla rekedten, s szemei zavarosan csillogtak.

– Lilla, hogy beszélsz Anyáddal? – kérdeztem ijedten s a szívem vadul kalimpált.

– Most se vagyok veled, sohasem vagyok veled! Mindig csak szerep, meg játék! – zokogta Lilla s egy úr a hátunk mögött méltatlankodva pisszegett...

Kíváncsi arcom fordultak felénk s mi milyen gyorsan csak lehetett, hagytuk el az éttermet.

Otthon azonnal ágyba fektettük Lillát. Láza volt, a fogai vacogtak, hideg verejték ragasztotta össze a haját.

Az anyja az ágya szélén ült töprengő, komoly arccal, a kezét fogta és hallgatott. Majdnem gyámoltalanul kuporgott a paplan szélén, nem tudta mit mondjon, hogyan nyugtassa meg Lillát... Minden nyelven tudott beszélni, csak a gyermeke nyelvén nem, minden emberi indulatot magáévá tudott tenni, csak az elhagyott, magányos gyermek dacos fájdalma maradt idegen tőle, ezt nem ismerte, nem tanulmányozta, mert még nem fordult elő a filmekben, Lilla ide-oda vetette magát a párnán, nyögött és sóhajtozott, s szaggatott kiáltások törtek elő szájából.

– Ne menj el kismama... mit csinállok, ha te is elmész. Én nem akarom, hogy Anyut Dodinak szólítsák, én nem akarom, hogy lilára fessék az arcát és az ikrek úgy nőjenek fel, mint én...

Most felült az ágyban, tágra meresztett szemmel bámult a levegőbe.

– Holnap meg fogsz halni, ha az autó nem is ment neki a fának, meg fogsz halni, Konrád bácsi mondta. Én nem akarom, hogy te eljátszd a meghalást, mert akkor én mindig így látlak téged meghalva s este, ha imádkozom érted, nem az ebédlöben ülsz Apával, hanem... a műteremben fekszel az ágyban és hörögsz... és kifordítod a szemedet és... és akkor én nem tudlak szeretni téged többé, mert azt gondolom, mindent el tudsz játszani, még a meghalást is... És így látlak most is meghalva, téglapiros szemöldökkel és ha te a halált is el tudod játszani, akkor én nem tudok hinni neked, mert akkor te azt is csak játszod, hogy szeretsz minket.

Lilla anyja fájdalmasan összerezcent, lánya fölé hajolt, hogy figyelje lélegzetvételét, de Lilla lerúgta a paplanát és eltolta őt magától.

– Ne lépj ki a körből, – kiáltozott. – Ha megsimogatod a fejemet, nem vagy bent a lencsében és elromlik a felvétel... Ne lépj ki a körből.

– Idegláza van a kislánynak, – mondta az orvos és figyelmesen hallgatta Lilla szívverését. – Valami nagy megrázkódtatás érte... Kímélni kell az izgalmaktól. – Receptpapírt vett elő, sietve írt rá valamit.

Amikor elment, Lilla anyja felállt az ágy széléről, lassú, fáradt mozdulatokkal, mintha hosszú útról tért volna meg... Elővette Lilla ruháit és berakta a szekrénybe. Minden ruhadarabot megnézegetett, de olyan különös, kutató mozdulattal, ahogyan egy idegen tárgyat vizsgál az ember. Igen, Dódi mama most ismerkedett Lilla ruháival, forgatta, simogatta őket, hosszan nézte a kis táskáját, kattogott a zárral... A kis táskából egy papírlap hullt ki, óvatosan felemelte és olvasni kezdte... Elolvasta egyszer, kétszer, háromszor, tízszer... Nem sírt, az arcvonásai nyugodtak maradtak, csak a szemét borította el valami könnyű köd... Idenyújtotta a cédulát, én is elolvastam... »Mami, mami, én drága jó Anyuskám! Tudom te művész vagy,

neked komoly hivatásod van a földön s én csak egy tömzsi, aprószemű csúnya kislány vagyok, akire még büszke sem lehetsz... és ezért nem is merlek megkérni téged drága szépséges Mamám, hogy hagyj ott a pályádat miattam, meg az ikrek miatt, hanem én fogok elmenni innen erről a földről, mert én mégsem bírok így élni, hogy te az egész világé vagy, csak az enyém nem vagy soha. Hiába is akarnál Mamuskám, én úgyis tudom, hogy te nem bírsz lemondani a művészetről és az gyönyörű és szent dolog, de aki ezt csinálja, annak ne adjon a jó Isten három gyereket, mert családanya és művésznő nem lehet egyszerre valaki. Mert a művészet is egész embert kíván, meg a család is és mi azért vagyunk olyan árvák Apuval együtt, mert te minden szerepet tudsz, ami a világon van, csak a legkönnyebbet nem tudod, hogy a mi Anyukánk legyél. De te arról nem tehetsz... És én folyton kérem a jó Istent, hogy minél előbb vigyen fel a mennyországba, ott biztos nincs művészet, csak jóság és szeretet és talán nekem is jut belőle egy picurka. A 24 új ruhámat Julikára hagyom s a karkötőórámat is, mert az övé olyan, mint egy krumpli. És Andréé legyen az aktatáskám, amit karácsonyra kaptam, s Veroné az összes könyvem, meg szappanom, meg fehérneműm és vegyetek neki egy rendes pápaszemet. Ágnesre hagyom a virághagymáimat. Tudom, ő nem szereti a természetet, de ha én hagyom neki örökségül, akkor talán megszereti. Ma egész nap rázott a hideg és rosszul voltam, úgy látszik, beteg leszek és meghalok és nem fog többé fájni a szívem, amiért...«

Nem bírtam tovább olvasni, felzokogtam, s a zsebkendőt a számba gyömöszöltem, hogy Lilla meg ne hallja feltörő zokogásom.

Lilla csukott szemmel feküdt a párnán, arca duzzadt volt, a lélegzete forró. Azt hiszem elaludt, oldalra billent fejjel, mozdulatlanul feküdt. Az anyja még mindig egyhelyben állt, lehullt karokkal, fakó hervadt arccal. Egy vonása sem rezdült, mégis hosszú éveket öregedett e pár perc alatt, megtört, fonnyadt nénike lett belőle.

– Látod, sírni se tudok, – mondta végül s a hangja olyan száraz volt, mint a zörgő falevél. – Minden könnyemet elherdáltam, elpazaroltam. Mindég csak hazugságért kellett sírnom s most mikor úgy kellene nekem a könny, mikor úgy megkönnyebbülnék tőle... most nincsen.

Szótlanul ültünk Lilla mellett. Fel-felszipogtam, aztán elbóbiskoltam, de nyugtalan, éber álmom volt s örültem, amikor újra felébredtem. Hajnalra járhatott az idő, amikor Lilla fölnyitotta a szemét. A villany még égett a szobában, ahogy beléhunyorogtam, úgy láttam, mintha a fény sárga gombolyagjába hosszú hegyes kötőtűket szúrt volna valaki... Szúrós világosság lebegett a szobában, hogy szinte fáj a szemem tőle. Lilla anyja ott guggolt az ágy lábánál, virágos estélyi ruhában, úgy ahogy az étteremben vacsorázott. Egy lyukas harisnya volt a kezében, hórihorgas ügyetlen öltésekkel stoppolta, buzgón varrogatott, mint aki végre munkát talált...

Lilla megdörzsölte a szemét. – Anyu te vagy? – kérdezte halkán. – S az én harisnyámat stoppolod? – Újból megdörzsölte a szemét, mintha valamely látomást akarna elűzni. – Te észreveszed, hogy lyukas a harisnyám? De hiszen... de hiszen te akkor...

– Már választottam, – mondta csendesen a néni. – Örökre kilépek a körből, hogy egy másik körbe léphessek... a családi körbe.

S megeredtek a könnyei, peregtek, folytak, igazi meleg, gömbölyű mamakönnnyek...

Minden másképp van

Lilla egy hétig feküdt betegen s az anyja nem mozdult el mellőle.

– Befejezem ezt a filmet, aztán örökre búcsút mondok nektek, – mondta a rendezőnek, aki haját tépve járkált fel-alá a szobában. Hiába volt kérés, könyörgés, rábeszélés, Vadassy művész nő hajthatatlan maradt. – A gyerekeknek szükségük van rám s nekem is rájuk. Most kezdem érezni, mennyi mindent mulasztottam, hogy nem voltam velük.

– Te betegápolónak méész, Suserl meg kitörte a bokáját, de olyan szerencsétlenül, hogy hónapokig nem fog tudni ráállni. Meg kell bolondulni, egyszerűen meg kell bolondulni!

Újra a haját tépte, de olyan óvatosan, hogy egy haja szála sem maradt az ujjai között. – Honnan szedjek most egy olyan taknyost, mint Suserl volt? – kiabálta, majd hirtelen a vállamra ütött. – Ez a kisasszony nem jönne el?

– Taknyosnak nem megyek, – mondtam sértődötten és hátat fordítottam neki.

– Nagyon jól csináltad. Fordulj meg még egyszer, ugyanúgy, mint az elébb. Na, durcásan! Még durcásabban!

Riadtan engedelmeskedtem neki.

– Kapsz 200 schillinget, ha beugrasz Suserl helyett, de akkor máris velem kell jönnöd. 200 schillinget mondtam? 400-at kapsz.

400 schilling, még kimondani sem merem. Hisz az rettenetesen sok pénz. Majdnem két évig kell kiadni a díszszobánkat, hogy ennyi pénzt kapjunk és ennyi volt Apukának egyhavi fizetése, amikor még állásban volt és azt hiszem a házbéértartozásunkat is ki lehetne belőle fizetni, új cipőt vehetnének érte Gyurinak s Anyukának új télikabátot. Konrád bácsinak azt mondtam, hogy világért sem lennék filmszínésznő... Istenem, a világ olyan ijesztően nagy, hogy fel sem tudom fogni, de 400 schillingnek az értékét ismerem, a 400 schilling több nekem, mint a világ, mert el tudom érni, az enyém lehet... És játszani fogok, mindenki lát majd, Anyu, Apu, Gyurka, Ormay Klári és a kis Fazekas és Ágnes és... igen, André is, a szemüveges, okos André. De ha elfogadom a rendező ajánlatát, Lillának nem lesz

kismamája... Lilla hozzám dörgölődött, lefogyott, megnyúlt arcát rám szegezte. – Menj Julika, te nyugodtan mehetsz. Neked nincs három nevetlen kölyköd, akit itt kell hagynod.

Ez oly mulatságosan hangzott, hogy mindnyájan felkacagtunk.

Még aznap bevittek a gyárba. Amikor ott álltam szemközt a felvevőgéppel, olyan meleg bizsergés járta át minden porcikámat, amilyet még sohasem éreztem... Lehetséges, hogy saját magamat látom majd ezer alakban, mikor eddig még gyorsfényképészhez se jutottam el. Lehetséges, hogy én egyedül feszítek a képen és nem az egész osztály?

S egyáltalán lehetséges, hogy filmszínész nő vagyok? Mit szólsz ehhez öcskös?

A rendező elmesélte a darab tartalmát, majd elpróbáltatta velem a jelenetet. Úgy látszik rém ügyetlen voltam, mert csurgott róla a verejték, akárcsak Andréről, mikor kaszált.

– Mosolyogj! – üvöltött hátborzongató hangon s én ijedten vigyorogtam. Aztán megszámozott cédulákat nyomott a kezembe.

1. Szórakozottan maga elé néz. 2. Felpillant. 3. Elmosolyodik. 4. Feláll a helyéről. 5. Körülkémelek. 6. Megrántja vállát. 7. Eliramodik.

Jaj hátha összetévesztem a számokat és először iramodok el, s csak aztán nézek szórakozottan magam elé? Olyan izgatott lettem, hogy fennhangon daráltam el szerepemet, de már a felpillant-nál belesültem. Aztán valahogy mégis sikerült a felpillantás plusz elmosolyodással, ezt onnan gondolom, mert a rendező úr megkínált cigarettával és nagyon csodálkozott, hogy még nem dohányzom.

– Na most... Láttál már olyan filmet, ahol a hős úgy rohan árkon-bokron, utcákon, tereken keresztül, hogy a nézőnek szikrát szór a szeme?

– Hogyne láttam volna, – mondtam a tapasztalt mozilátogató hangján.

– Nahát! Téged kergetünk majd így...

– Nem vagyok valami jó futó, – jegyeztem meg szerényen, – ellenben van egy osztálytársam, a Lipták, az úgy fut, mint Nurmi.

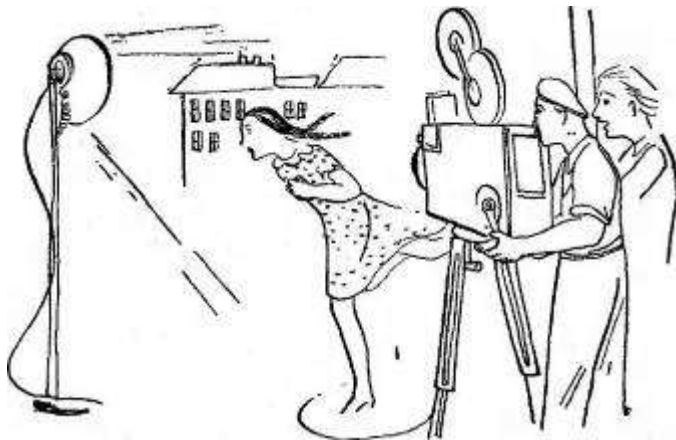
– Ki mondta, hogy neked futni kell?

– Hát a rendező úr.

– Én csak azt mondtam, hogy a képen rohanni fogsz. Hogy a valóságban mit csinálsz, rögtön meglátod. Mindenesetre tágítsd ki becses orrlíkaidat, sebesen szedd a levegőt, félig nyitott szájjal. Úgy... úúúgy... a hajadat meg egy ventilátorral szétfúvatom, mintha a szél borzólná össze. Tudsz egyhelyben ugrálni? Mintha ugrókötelen szökdelnél. Ez csak nem nehéz? – Sebesen ugrálni kezdtem s közben törtem a fejemet, mi fog ebből kisülni. Két munkás kifeszített a hátam mögé egy óriási vászondarabot, amelyre utcák, gázlámpák, üzletek, autók, villamosok, piac, liget, sétatér volt ráfestve. A munkások a vászon két végét, két hengerre csavarták.

– Állj ide szorosan a vászon elé, – parancsolta a bozontos rendező – és itt ugrálj egyhelyben. Közben ne felejts el lihegni, fűjni, zihálni. Rajta!

Míg ugráltam, erős mozgást éreztem a hátam mögött... Nem mertem hátranézni, de éreztem, hogy az egyik hengerről a másikra csavarodik a vászon, olyan sebesen, hogy szinte szelet csap. Csak

ugráltam tovább, mint egy megkerült bakkecske.

Amikor vége volt a felvételnek, kimerülten dültem a gyalulatlan deszkafalhoz és a fáradtságon kívül, valami csalódásfélét is éreztem. Ez hát az a »művészi feladat?« Szemet mereszteni, orrot tágitani, egy helyben ugrálni? Ha legalább valami rendes szerepet kaptam volna, amelyet át lehet érezni testestől-lelkestől, de mit érzek ebből? Legfeljebb izomlázat, nyilallást az oldalamba.

– Látom, nem vagy megelégedve a szerepeddel, – lármázott a rendező. – Hja fiam, nem lehet egyszerre fő-főszínész valaki. Még a suszterséget is tanulni kell, hát még a színészetet, ami mégis csak nehezebb dolog, mint a cipőtalpalás.

Néhány nap múlva levetítették a jelenetemet a házi vetítőben. A házivetítő egy kis szoba a filmgyárban piros bársony-karosszékekkel... Fent a lepedőn egyszerre megjelentem, s a lélegzetem is elakadt, amint megpillantottam magamat. Sírás és nevetés birkózott bennem, knockautolták, gyömöszölték egymást s a végén a nevetés két vállra fektette a sírást és ujjongó hangok törtek ki belőlem.

Mint a szélvész, mint a puskából kilőtt golyó repültem, rohantam (én személyesen!) utcákon, tereken keresztül vágattam, de olyan villámsebességgel, hogy meg kellett fogózkodnom, mert azt hittem elszédülök. Legjobban szerettem volna odakiabálni: tempó Balázs, tempó! Aztán világosság gyúlt ki. Mi volt ez? Álmodtam? Hiszen én nem is futottam. Igen, egész jól emlékszem rá, a hátam mögött mozgott valami s én csak a lábamat emelgettem.

– Ne törd a buksidat azon, hogy ki futott helyetted, – lármázott a rendező (egyszer cigarettával kínál, máskor meg lebuksiz. A felnőttek nem tudnak magunkfajta kamaszlányokkal beszélni.)

– Illő, hogy az ember ismerje minden csínját-bínját annak a mesterségnek, amelyet űz, – harsogta tovább. – Neked, mint filmszínésznőnek tisztában kell lenned a trükkökkel. A trükkök arra valók, hogy valami nagyon nehéz vagy egyenesen lehetetlen dolgot

megcsináljunk. Például, ha te tudnál is futni, majdnem lehetetlen lenne azt lefényképezni. Képzeld el autóval kéne utánad száguldani, a felvevőgép pedig lógna, mozogna a rohanó kocsin, aminek az lenne a következménye, hogy rengeteg felvétel romlana el, s ami épen maradna, az is homályos lenne. Most mondd meg nagy kisasszony, hogyan segítenél a dolgon?

– Tessék valami könnyebbet kérdezni. Például a Pythagoras tételét, vagy az Accusativus cum infinitivo szabályait.

– Accusativo cum infinitivus? Ezt a filmet nem ismerem, – mondta összeráncolt homlokkal. – Valami kosztümös darab a címe után ítélve. Olyan klasszikus címe van.

Nem tudtam komolyan beszél-e, vagy viccelődik. De ő rettentő komoly képpel folytatta:

– Észrevetted, amikor egyhelyben álló vonaton ültél, hogyha melletted elrobog a vonat, úgy látszik, mintha a te vonatod robogna, s az állna egyhelyben.

– Ez optikai csalódás – mondtam s a rendező úgy csodálkozott mintha átrepültem volna az Óceánt. – Ilyen művelt úriember vagy? Nahát, ilyen optikai csalódás a te futásod is. Te egy helyben állsz, a díszletek futnak a hátad mögött, s a közönség úgy látja, hogy te futsz és a háttér áll. Na és most folytatjuk a jelenetet... Üldöznek téged, te felmászol a háztetőre, a párkányfalon átveted magad, a háznak a falán felfelé kúszol, szédítő magasságban persze, ablakfába kapaszkodsz, a vízcsatorna bádogcsöveibe, villámhárítódba, félkézzel lógsz a levegőben...

Éreztem, hogy krétafehér leszek, s az állam remeg.

A rendező rám szólt: – Az állad remeghet felvétel közben is, de elsápadnod igazán nem kell, hisz az nem látszik a filmen.

Mindenki nevetett, csak én remegtem tovább, mint az a bizonyos kocsonya...

A rendező jókedvében lehetett, mert nem tépte a haját, nem ordított, megelégedett azzal, hogy alaposan megijeszt. – Ne

reszkess, – mondta szigorúan – majd én pontosan megmutatom, milyen mozdulatokat csinálj. Különben pedig... a ház fala a csatornákkal, villámhárítóval és ablakokkal együtt, kulisszából van, ha éppen tudni akarod... Gyere ki a gyár udvarára és nézd jól meg magadnak.

Valóban a gyár udvarán hevert a sokemeletes ház, még pedig a földre fektetve, mint valami szőnyeg. Hason csúszva kellett a földre fektetett kulisszákon eljárnom az izgalmas jelenetet, amely nemcsak hogy nem volt izgalmas, de egyenesen nevetségesen hatott. Alig tudtam a szükséges rémült fintorokat vágni s éreztem, amit csinálok, minden inkább, mint művészet. A rendező időnként felém kiáltotta: – Mindjárt lezuhansz! Hunyd be a szemed! Szorítsd össze a szád! Iszonyú erőfeszítéssel tartod magad. Már csak két ujjal kapaszkodsz és mingyárt lent vagy az aszfalton.

Ugyanakkor négykézláb másztam a földön, mint egy daxli és grimaszokat vágtam... Az operatőr pedig a kulisszák mellett felállított hídszerű emelvényen kísérté végig gépével szárazföldi tempózásomat, persze felülről lefelé fotografálva,

Izzadtan, összetörve estem az ágyba... Úgy látszik a filmezés épp olyan verejtékes, nehéz munka, mint minden egyéb. Kedvetlenül gyűrögettem a párnámat. Vajon mit szólna Ágnes, ha megmondanám neki, hogy a filmezés épp olyan száraz dolog, mint az algebra. És mit szólna Gyurka, ha elárulnám neki, hogy parancsszóra bögtém s glicerinnel kentek könnyeket az arcomra...

Igaza lenne Fräulein Sophienak? A világ nem lehet olyan szép, mint ahogy elképzeljük magunknak? Hát minden másképpen van, mint ahogy gondoljuk? Nemcsak a filmnek, de az életnek is más az arca, ha benne vagyunk, és egész közélről látjuk meszes vedrek, papírhulladékok, gyaluforgácsok között? S hogy is volt az abban a nagy világban, ahová Fräulein Sophie nem mert kirebbenni? A meséskönyvekből ismert pirosposzsgás falusi gyermek sózott kenyéren és férges gyümölcsön él, az ünnepezt filmszínész

kislánya meg akar halni, az érzékeny költő, aki még a napoknak is érzi a színét, épp a természetet nem érzi...

– Én nem akarok filmezni többé, nem akarok! – kiáltottam és kiugrottam az ágyból.

– Mi lelt? – kérdezte Lilla és morcos-álmosan nézett rám.

– Jaj Lilla, úgy-e ezek a trükkök csak filmen vannak? Úgy-e, ami az életben magas és gyönyörű, az valóban magas és nem négykézláb, hason csúszva érzük el?

– Miket kérdezel kismama...

– Lilla nekem tudnom kell, most rögtön! Úgy-e a jóságot meg a becsületességet nem lehet trükkel megcsinálni?

– Persze hogy nem – brummogott Lilla és átperenderült az ágyamba. – Mert ha Anyu nem lett volna igazán jó és becsületes... és drága, akkor én talán most a Göncöl-szekeken kocsikáznék... És a becsületességet nem tudja Lothár bácsi megrendezni, még ha szálanként tépi ki a haját, akkor se.

Fejem alá kulcsoltam a kezem és úgy bámultam bele a sötétkék bécsi éjszakába.

– De valaki mégis meg tudja rendezni a becsületességet kis Katica...

A jó Isten, aki a legislegnagyobb rendező.

Váratlan vendég

Milyen mozgalmas napra ébredtünk! Megérkezett Dancs úr, hogy felpakkoljon mindnyájunkat és magával vigyen. De előbb a beígért Prátert mutatja meg nekünk, mert az mégsem járja, hogy Bécsben vagyunk és a hullámvasút még ki sem rázta a lelkünket.

Lilla mamája mindenütt velünk tartott, sose láttam őt még ilyen vidámnak, mint mostan. Nem gyámkodott felette Konrád bácsi, aki

állandóan figyelmeztette, ezt ne egye, azt ne egye... Nem kellett vigyázni a vonalaira, mert a Dancs-háztartásban nem bontották fel a szerződését néhány kilócska miatt... Egymás után ropogtatta az óriáskifliket, bemerészkedett az elvarázsolt kastélyba, lecsúszott a tobogánról és 120 kilométeres sebességgel repült a Dancs bácsi nyakába.

Ahogy hazaérkeztünk, újabb meglepetés várt ránk. A szálloda csarnokában nem más ült, mint... nem... az nem lehet!... Mégis? Jól látok? Igen, igen! Apu ült ott, az én édesapám!

Kalapját türelmetlenül forgatta a kezében s mikor meglátott, úgy ugrott fel, hogy szinte fellökte a széket. – Kislányom!

– Apuu!

Aztán, hogy nagy nehezen elengedtem a nyakát és tízszer egymásután kérdeztem meg, mit csinál Anyu és Gyuri, Apu lélegzethez jutott és elmondta, hogy azért szaladt fel értem Bécsbe, mert szörnyen megijedt az én filmszereplésemtől! Expresszárúként akar hazavinni!

– Azt szeretném, hogy szépen, rendesen végezd el a tanulmányaidat, és ha eljön az ideje, megkeresd a kenyeredet. De világért sem engedem, hogy már most munkába állj, hogy tönkretedd az idegeidet, legszebb éveidet olyasvalamivel, ami nem neked való.

– De Apu, hisz csak két hétig játszottam és tényleg játék volt, semmi több.

– Te csak hiszed, hogy játék, Julika! A gyermeklélek olyan, mint a puha viasz, minden lenyomódik benne és megszilárdul. Hátha még bele is élitek magatokat idegen emberek sorsába.

– Én csak azért filmeztem... de igazán... hogy kifizessük az adósságunkat... Hogy ne lássak többé végrehajtót... Hogy ne legyen házbérgondunk – súgtam Apa fülébe és már bogoztam is ki a zsebkendőmet, melynek csücskébe kötöttem a ropogós százásokat.

– Ezt eltesszük neked Julika, – mondta Apa – de ígérd meg, hogy soha többé nem csinálsz semmit a mi beleegyezésünk nélkül. A lakbért pedig majd én összeporszívózem – tette hozzá huncut mosollyal.

Dancs úr és Apa alaposan összebarátkoztak. Mintha már évek óta ismernék egymást, ki nem fogynak a mondanivalókból... Jaj, csak azt ne mesélje el Apu, hogy tavaly még bababált rendeztünk Kláriver, mert mit szólna Dancs úr egy babázó nevelőnőhöz? (de mikor olyan jó régi ruhafodrokból, lámpaernyő-gyöngyből ruhát varrni és ezüstpapírból tánccipőt ragasztani).

Fürkészve nézem Apu arcát, nincs-e szándékában elmondani a végrehajtókat, mert azt még jobban szégyelleném, mint a bababált.

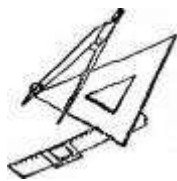
Tán már éjfélre jár az idő és csend van a szobában és jó puha sötétség, olyan szürke sötétség, amit filmen nem is lehet felvenni... Megint igazad van Apu... Ami egyszer belém préselődött, nem megy ki onnan, hiába is próbálok másra gondolni... Úgy színesednek, rajzolódnak az emlékek, mint a Gyuri benyálazott mutatójaja alatt a levonóképek... Már látom Barátság-sziget körvonalait és André-t, aki dünnögő hangon dúdolt és látom, ahogy összeszorított foggal kapált és látom otthon ülni a sárga szobában és a pápaszemének üvegén visszaverődik a kicsi könyvespolc, és előrehajolok, hogy jobban lássam és ekkor magamat fedezem fel az üveg kerek lapján, én vagyok ott ici-piciben! És ez olyan furcsa, hogy még nevetni se lehet rajta... Csak megfogom az André kezét és azt mondom neki: nem felejtelek el odahaza sem André.

Megfordítom a párnámat, mert egész átmelegedett a fejem alatt... Lilla az édesanyja nyakát öleli, úgy alszik. Az erkélyen két égő petty virít, két izzó pontocska, Apu és Dancs bácsi szivarjának parazsa...

Lassan összerosódik minden, a boglyas rendező hadonászó kezei Cuppon tanár úr orra alatt ugrabugrálnak, és a természetrajzi szertárban magnéziumfény villan, a kitömött madarak vaksin hunyorognak tőle... Gáspár, az Önképzőkör elnöke másodfokú

dicséretre ajánlja a bordófrakkos színészt, mert szerinte nem érezte kellően át a szerepét és a kötészókat feleslegesen hangsúlyozta... És egy cserkészcsapat táboroz a filmgyár mögötti kis erdőben, Ormay Klári is ott van, meg a kis Fazekas és Veron a diópápaszemmel... Pásztortűz mellett énekelünk, amikor megjelenik Konrád bácsi rágógumival a szájában és le akarja szerződtetni a cserkésztabort... A pásztortűz lassan elhamvad, már csak két égő petty látszik, két izzó pontocska, aztán az is összezsugorodik és kihúny... Azt hiszem, elaludtam...

Olyan, mint egy mese...

Ki hitte volna két hónappal azelőtt, hogy Apa itt fog hűsölni a Dancs kastélyban s Dancs bácsi az én szigorú »kenyéradó gazdám« semmiképpen se akarja hazaereszteni. – Ugyan hová sietnél? Hiszen úgy sincs otthon dolgod, – kérleli Apát s eldugja a menetrendet, mintha bizony enélkül nem lehetne hazautazni.

– Sose hittem volna, hogy ilyen időmilliomos leszek! – sóhajt Apa s apró kis ráncok futnak össze homlokán.

Jól tudom, mire gondol. Egy ici-pici munkáért elcserélné ő szívesen ezt a vendégeskedést, ezt a kényelmes úri életet, de mennyire el! Jól esik a vadszőlővel befuttatott lugasban heverészni és hallgatni a bogarak zsongását, bámulni a felhők járását, megmártózni a Tiszában, nyakig beletemetkezni a bársony homokba s úgy bújni ki onnan, mint egy négus... De mennyivel jobb szeretne Apa egy nagy árkus hófehér papírra hajolni, körzővel, vonalzóval a kezében, mennyivel jobb szeretne belehunyorogni a zöldernyős íróasztal lámpájába míg csak tele nem hinti a papiroost titokzatos ábrákkal, számjegyekkel.

Lám, hogy vagyok én is ezzel. Valamikor arról álmodoztam, hogy Anyu tánciskolába járasson, hogy jutalomkönyvet kapjak az év végén s rám osszák a főszerepet az évváró ünnepélyen. Vagy ha már főszerepet nem kapok, legalább egy igazi fiú legyen a partnerem a tiroli táncban, ne pedig Liptákot bujtassák nadrágba. Most, hogy az életem megváltozott, az álmaim mások lettek. Igen, arról álmodozom, azt kívánom magamnak, hogy Aput újra lássam a tervrajzai között és otthonos, meghitt mozdulattal nyúljon a szerszámjai után, melyek úgy engedelmeskednek neki, mintha megértenék, hogy ők együvé tartoznak, őket nem szabad széjjelválasztani.

De hát az álomból nem lesz semmi, Apu a kertben pöfékel Dancs bácsival s valami újfajta mezőgazdasági gép szerkezetét magyarázza el neki. A fő, hogy mellettem van, akármerre fordulok, magamon érzem a két szemét, mint két bársonyfoltocskát... Esténként karonfogva sétálgatunk, s ilyenkor úgy beszél velem, mintha felnőtt lennék. Nem is merek közbeszólni, mert hátha azt hiszi, hogy Anyu sétál mellette s néki magyarázza el, mit fog ő abból a gézengúz Gyuriból faragni (aki meg kell hagyni, tehetséges fickó) és mi a terve azzal a nyakigláb Julikával (aki azért jónövésű kislány s milyen rendes életrevaló gyerek).

Jaj dehogy is kotyognék én közbe, hiszen most már holtbiztos, hogy Apa elfelejtkezik róla. hogy én ugrándozok mellette, Anyát biztatja ő ilyenkor, no meg saját magát...

Aztán, ha jól kifűjtuk magunkat, visszamegyünk a nagy ebédlőbe, ahol már várnak ránk a háziak. – Maradt még holnapra is egy kis beszélgetnivaló? – ugrat Dancs bácsi s tréfásan megrázza Apát. – Huj, hisz te még tele vagy hazai hírekkel.

Lilla mamája első napokban úgy jár-keel a házban, mint egy vendég. Tőlem kérdi meg, mi hol van és hánykor mennek aludni az indiánok. Tőlem kérdi meg, mit főzessen ebédre és én bevallom, Apu kedvenc ételeit főzetem.

– A művésznő nagysága itt marad? – álmélkodik Sári néni és a Dancs gyerekek úgy zengik rá, mint az imádságot: – »Örökké, örökké«.

A Barátság-szigeten szorongunk mindannyian. Apu barázdás, gondoktól felszántott arcát barnára egyengeti, kisimítja a napsugár. Felém csillan a szeme, s én azt olvasom ki a tekintetéből: milyen jó lenne egy munkával eltöltött nap után itt heverészni...

Visszapillantok rá. Olyan ez, mintha a szemünkkel kezét fogtunk volna. Dódi mamából jóformán semmi sem látszik, úgy bújnak belé az ikrek, mint didergő rózsatövek a föld bolyhos belsejébe, mint sárgapihés kis csibék a kotlós meleg szárnya alá.

Lilla arcáról eltűnik a durcás vonás, versenyt viháncol Veronnal, úgy pukkan a nevetése, mint felfújtt zacskó a falon. Kergetik, víz alá buktatják egymást, s ha akad még hal a Tiszában, sürgősen kereket old, mert még az ő halvérük sem bírja el ezt a viharos lármát, eszeveszett fickándoást.

André mellém csúszik. – Visszajössz jövőre? – kérdi tőlem horzsos kamaszhangján s én megint meglátom magam a szemüvege kicsiny tükrében.

– Visszajövök – mondom olyan halkán, hogy csak mi ketten halljuk. – Hisz annyi szép közös tervünk van.

– Visszajössz jövőre? – hullámszik a kérdés tovább, mintha csillámló hab lenne, amely egyik partról a másikig szökell. Lilla kérdi most Banditól: visszajössz jövőre? S Bandi lovagiasan összecsapja meztelen bokáját: – A te kedvedért visszajövök – mondja halkán és világért se kukorékolna...

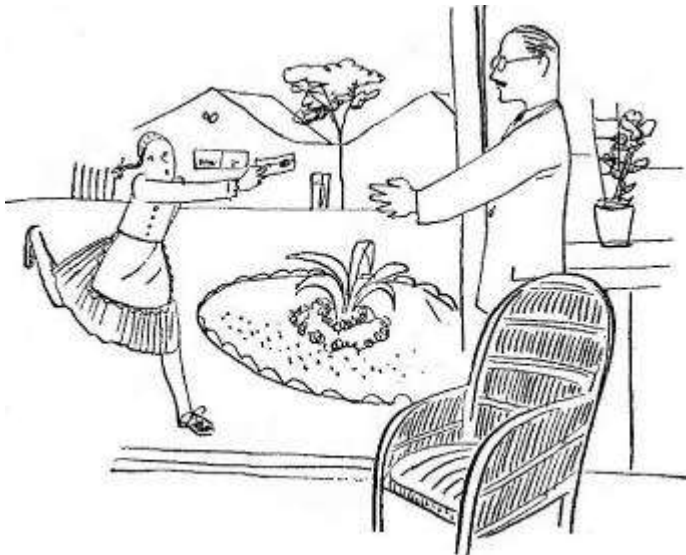
Happy end – film nélkül

Veron szalad lihegve felénk, papírlapot lobogtat a kezében, kapkodva beszél, alig érteni a szavát.

– Jaj nagyságos úr, távirat érkezett... Itt szedtem el a sánta Bundzik bácsitól... Ez igazi sürgöny ám, piros pecsét van rajta... Alig akarta Bundzik bácsi ideadni, aszonta, hogy Balázs nevezetűt ő nem ismer, de én mondtam, dehogyisnem, a kis gazdasszony apja is Balázs, az a keszegképű úriember, aki egész álló nap a jányát nézegeti...

– Én kaptam sürgönyt? – pattan fel Apu és izgatottan tépi fel mutatóujjával a papírlapot. Látom, hogy elsápad, ide-oda forgatja, mint aki nem mer belenézni. Jó Isten, csak nem történt valami baj Anyuval? Csak nem beteg Gyurka? Mikor nagymamát operálták, akkor is sürgönyt kaptunk...

Erősen Apuba kapaszkodom, világért sem pillantanék a

sürgönybe, csak fogom a karját, hogyha valami baj ér, együtt legyünk...

S Apa karjának szorításából megérezem, hogy nem kell félnem. Felszabadultan megrezzen a karja, s ha a kar sóhajtani tudna, bizonyára megkönnyebbülten sóhajtana... Hálásan előre lendül,

mintha meg akarná köszönni a jó hírt a napfénynek, a bársonyszirmú virágoknak, a szagos reggeli szellőnek, harmatgyöngyös fűszálnak...

– Julika kislányom, nézd mit üzen Anyu. Hogy az én tervrajzom nyerte meg az első díjat és aszerint fogják építeni az új leánygimnáziumot. És...

Lassan kipirul Apu arca s olyan boldogfényes, mint a Gyurié, amikor mellére tűzték a bronzérmeket az úszóversenyen.

– És... tovább is van a jó hír – lelkesedik Apu, – mert a legnagyobb építkezési vállalat máris ajánlattal kínál... És újra lesz állásom, dolgozhatom kedvem szerint, visszamehetek a rajzablámhoz, a zöldernyős lámpámhoz és... – Nem tudja tovább folytatni Apa, eltörik a hangja, mellére von és borzolja, simogatja a fejemet...

S este már ott állunk a kis állomáson a meszelt kővel körülrakott virágágyak előtt és búcsúzkodunk...

Lám, mikor megérkeztem, István bácsi erővel haza akart tessékelni, és ugyancsak sajnált, hogy szolgálatba megyek. Most pedig ravaszkodva jelenti ki, hogy a Csinoska megbicsakolta magát és sehogysem akarja a kisasszonykát kiszállítani a vasúthoz, menne talán holnap, vagy holnapután, ha már menni kell... Na, István bácsi, hát nem jól tettem, hogy belekóstoltam a »szolgálatba«? Hát nem megtanultam, hogyha az embert bántják, csak a szívét kell kirántani fegyverül?

Sári néni, aki szintén berzenkedett ellenein, egész trombitaversenyt rendez, olyanokat fúj nagykokás zsebkendőjébe... De Teréz se hagyj a magát s kettesben szipákolnak utánam... S mert csirkemáj nincs kéznél, egy slingelt bugyogót nyom a kezembe Sári néni.

– Tegye el aranyoskám magának, a staffirungjába adom, hogy gondoljon rám. Egy kicsit nagyocska, de majd belegömbölyödik.

Az indiánok úgy üvöltenek, mintha nyúznák őket. – Törpekisasszony, én kisiklatom a vonatot! – zokog Ádám – és vízipuskával lövöm szét, ha elvisz téged.

– Most már tegezhetek, – nevet Dancs úr – most már nem rontom a tekintélyedet! S ha nevelési elveiddel ez nem ellenkezik, adj egy cvikipuszt Gábor bátyádnak... Jól van, nevelőnő nagysád!

Milyen kár, hogy Ágnes nem tud kijönni, meg André... Hogy szerettem volna még egyszer látni Ágnes dióbefőttszemét! És André-t is jó lett volna megölelni úgy, mint a testvéretem... Úgy-e Ágnes, te megérezed, hogy most rátok gondolok és utánad surranok a petróleumszagú bolton keresztül a kis csupafény szobába, és magammal viszem az arcodat, ahogy ott áll a könyvespolc előtt: »Tanítani akarom a parasztgyerekeket... Már csöpp korukban tisztaságra szoktatni... betűt önteni beléjük...«

Messziről idekanyarog már a vonat füstje, a pöfékelést is hallani, a szuszgó, ütemes zajt.

Lilla a kezembe csúsztat valamit: – Csak akkor nézd meg, ha már a vonatban ülsz... És... igazi kismama voltál, de olyan jóbarát-kismama, amilyen a mesében van... És légy szíves ne böggj... és esküdj meg, hogy jövőre is eljössz, de anyukáddal és Gyurival együtt.

– Hogy legyen legalább egy saját futballcsapatunk – zokog tovább Ádám. Sípol a vonat, s már csak annyi időnk van, hogy sebtiben beszálljunk.

Az ablakból látom, hogy Veron éppen befut, nagy csokor mezei virágot lóbázva kezében. – Ezt nem a Kuthy uraságnál szedtem!... – és repül be a virág egyenesen az ölembe, mint egy kedves üzenet...

S hogy elhagyjuk az állomást, óvatosan kibontogatom Lilla ajándékát. Aranyszív zizeg a selyempapírban, az a kis aranyszív, amit az édesanyjától kapott Lilla azon a reggelen, amidőn hazatért Dódi mama...

Újra otthon

Ha a filmgyár igaz is volt, ez biztos csak álom, mert hogy fér el az életben ennyi boldogság?

Újra otthon vagyok! Otthon, otthon, otthon!

S hogy ragyog az Anyu arca! Fényesebb, mint, a magnézium lángja, csillogóbb, mint a Tisza habja.

– Holnap már bemehetsz az irodába – mondja Apunak, aki lázasan hegyezi ceruzáit, felsorakoztatja őket, mint harcba induló katonákat.

– Itt vagy Júlia? – kérdi Gyuri immár ezredszer.

– Itt vagyok Gyúria.

– És milyen Frajla voltál te tulajdonképpen? Nem nevetett ki Bumi cica is? Nem skalpoltak meg az indiánok?

És mesélek neki... Mindent elmesélek, ami csak eszembe jut, pereg a szó a számról, mint ahogy borsószemek peregnek a fazékba.

– Tudod, – mondom végül – az úgy van valahogy, hogy a jó és a rossz folyton váltakoznak az életben akárcsak a hullámok... És a mostoha idők hullámaint prüszkölve le kell ráznunk magunkról... nem szabad hagyni, hogy elborítsanak...

Gyuri tátott szájjal bámul rám. – Ezt te találtad ki?

– Nem is tudom, – dadogom zavartan – csak úgy eszembe jutott. Anyu szeme magához ölel... – Milyen felnőtt, nagy lány lettél.

Milyen óriási idő néha két hónap!

– Hja, ma más időket élünk! – mondom nagy komolyan. – Két hónap néha sokkal több, mint esztendő hosszú sora...

– De egy boxmérkőzésre kiállsz azért velem – könyörög Gyuri. – Olyan régen nem vágtam orra egy felnőtt hölgyet.

S míg nekigyürkőzöm a harcias öcskösnek, Fräulein Sophie fontoskodva ingatja dérral befűjt fűrtös fejét...

– De úgy-e jó címekeket adtam magának gyermekem? Mindig ilyen tapasztalt utasra bízta magát, aki úgy ismeri a világot, mint a saját tenyerét.